

TAMPEREEN YLIOPISTO

Janne Lahti

KALEVI NUMMINEN

Suomalaisen jääkiekkoilun uudisraivaaja ja moniottelija

Suomen historian pro gradu -tutkielma

Tampere 2008

Tampereen yliopisto

Historiatieteen laitos

LAHTI JANNE: Kalevi Numminen – suomalaisen jääkiekkoilun uudisraivaaja ja moniotteli-
ja

Pro gradu –tutkielma, 73 s., 3 liites.

Suomen historia

Toukokuu 2008

Pro gradu –tutkielmani käsittelee tamperelaisen Kalevi Nummisen (1940-) monipuolista uraa suomalaisessa jääkiekkoilussa. Tutkimuksessa kuvataan Nummisen elämänvaiheet jääkiekkoilun eri osa-alueilla ja varsinkin hänen suorittamansa edistykselliset, kotimaisen jääkiekon valtavirrasta poikkeavat, toimet neljällä sektorilla: pelaajana, välinevalmistajana, valmentajana sekä seurajohtajana. Työni tarjoaa taustaselityksiä Nummisen monipuolisen menestykselle uralle, joka käydään läpi kronologisesti teema kerrallaan.

Tärkeimmän lähdeaineiston muodostavat eri informanttien haastattelut, joista merkittävimmäksi nousevat luonnollisesti Kalevi Nummisen haastattelut. Informantit edustavat kattavaa läpileikkausta päähenkilön elämän ja uran eri vaiheista. Lähdeaineisto tukee hyvin henkilöhistoriallista pro gradu –tutkielmaani.

Kalevi Nummisen ura ja ansiot suomalaisessa jääkiekkoilussa ovat poikkeuksellisen komeat. Nummisen karriäärin leimaavin piirre on uusien avauksien tekeminen, halu kokeilla ja tehdä asioita eri tavalla kuin mihin aiemmin oli totuttu. Kaikessa tekemisessä oli aina vara parantaa ja siihen mahdollisuuteen Numminen nöyrästi tarttui monia muita tarmokkaammin ja systemaattisemmin – konservatiiviseksi mielletty Numminen olikin innovatiivinen uudistaja.

Kaikki lähti jääkiekon pelaamisesta ja jossain toisessa kaupungissa kasvaessaan Kalevi Nummisen henkilöhistoria olisi saattanut muodostua hyvinkin erilaiseksi. Suomen jääkiekkoilun kehdeksi mainitulla Tampereella urheilullisesti lahjakkaan nuorukaisen lajivalinta osui odotetusti jääkiekkoon. Lajin ja Nummisen välille syntyi ikuinen rakkaustarina, joka poiki hänelle unohtumattomia kokemuksia sisältäneen työuran sekä toisaalta kotimaiselle jääkiekkoilulle todella arvokkaan kehittäjän.

Suomalainen jääkiekkoilu on vuonna 2008 saavuttanut tukevan jalansijan kotimaisessa urheilukentässä. SM-liiga on maan seuratuin palloilusarja, jääkiekkomaajoukkue menestyy ja sen otteet kiinnostavat valtaosaa kansasta, lajin olosuhteet ovat vähintään tasavertaiset muiden maailman kärkimaiden kanssa ja harrastajamäärät ovat valtavat ja käsittävät pelureita molemista sukupuolista sekä lähes kaikista ikäryhmistä. Tästä kaikesta on osaltaan kiittäminen Kalevi Nummista – jääkiekon uudisraivaajaa.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. Aika ennen jääkiekkoa	1
1.2. Tutkimus, ongelmat ja lähteet	7
2. PELAAJAURA – KAIKEN ALKU	10
2.1. Jääkiekko vie voiton – Kallu TBK:n riveihin	10
2.2. Kalevi Numminen, Tappara numero kaksi	12
2.3. Maajoukkueen vakiokalustoa	16
2.4. Amatöörien vakava harrastus	20
3. MONTREAL – NUMMISEN MAILA	25
3.1. Suomalaisen jääkiekkomailan historiaa	25
3.2. Nummisen OTM-mailoista syntyy liikeidea	26
3.3. Tehdastuotanto ja vientikauppa	28
3.4. ”Kaikki lähtee pelaamisesta”	33
4. TAPPARAN VALMENTAJA – HARRASTELUSTA KOHTI HUIPPU- URHEILUA	36
4.1. Tapparan ja Montrealin liitto	36
4.2. Rahaa pelaamisesta	39
4.3. Tiedonjanoinen noviisivalmentaja ja asiantuntijakolmio	41
4.4. Pitkän tähtäimen suunnitelma tuo menestyksen	44
5. MAAJOUKKEVALMENTAJA NUMMINEN	50
5.1. Kotikisat 1974	50
5.2. Toinen tuleminen	53
5.3. Tulosten takaa – jääkiekkoilijoista huippu-urheilijoita	56
6. TOIMITUSJOHTAJA NUMMINEN	60
6.1. Takaisin Tapparaan	60
6.2. Uudistaja	62
7. LOPPUTULOS	65
LÄHDELUETTELO	68
LIITE	74

1. JOHDANTO

1.1. Aika ennen jääkiekkoa

Veijo Kalevi¹ Numminen syntyi 31.1.1940 Mouhijärvellä Pirkanmaan lounaisosassa. Hän oli aviopari Arvo² ja Olga³ Nummisen ainoa lapsi. Vanhemmat asuivat vakituisesti Tampereella, mutta talvisota oli ajanut perheen erilleen: isä Arvo oli jalkaväkirykmentti 17 mukana Summan rintamalla puolustamassa nuoren Suomen itsenäisyyttä ja äiti Olga oli sodan kauheuksia paossa Hiittun talossa Mouhijärvellä. Näin perustamperelaiselle Kalevi Nummiselle merkittiin syntymätodistukseen synnyinpaikaksi Mouhijärvi.⁴

Isä Arvo Albinus Numminen oli kotoisin Ruoveden Tuuloskylästä. Hän oli isokokoinen mies, ”kädet polvissa” kulkenut hiljainen ja vaatimaton hämäläinen. Urheilugeenejä Kalevi sai isänsä verenerintönä - Arvo oli nuoruudessaan edustanut Tuuloskylän Nuorisoseuraa yleisurheilussa ja menestynyt mainiosti piirikunnallisella tasolla. Tampereelle Arvon tie kävi työn perässä. Alkuun hän työskenteli Kotvion sahalla Ruovedellä ja Tampere tuli tutuksi yhtiön Naistenlahden satamassa sijainneen halko- ja puutavarapisteen kautta, jonne Kotvio proomulla tuotteitaan kuljetti. Tämän yhteyden kautta Arvo muutti Tampereelle ja töihin Tampereen Puuhun. Arvo Numminen jäi myöhemmin eläkkeelle Tampereen kaupungin palveluksesta, autokuskin apumiehen tontilta. Raittiina tunnettu mies olisi kovasti haluttu autokuskiksi ja työnantaja olisi kustantanut autokoulunkin, mutta vaatimaton Numminen tyytyi repsikan tehtäviin.⁵

Äiti Olga Numminen oli syntyjään satakuntalainen, kotoisin Jaarankylästä Kiikoisista⁶. Tampereelle hän muutti töiden perässä 1930-luvulla. Olga sai työpaikan kuulusta Aaltosen kenkätehtaasta, joka sijaitsi ”suutarien pääkaupungissa” Tammelan kaupunginosassa.⁷ Uudessa kotikaupungissa asui jo ennestään sisar Sanni Valkama (os. Vainio) perheineen, mikä helpotti muuttoa maalaiskylästä suomalaiseen suurkaupunkiin. Olgan ja Arvon avioiduttua asettui Nummisen nuori perhe asumaan Tammelaan Koskenalustan kortteliin, osoitteeseen Tamme-

¹ Kutsumanimenä käytössä Kalevi.

² 1.3.1906 – 30.1.1989.

³ Omaa sukua Vainio, 4.10.1902 – 23.7.1970.

⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

⁵ KN5 haastattelu 6.8.2007.

⁶ Kiikoinen siirtyi virallisesti Pirkanmaasta Satakuntaan vuonna 1997.

⁷ Wacklin 1997, s. 46-67.

lan puistokatu 29, asuntoon numero viisi. Kaksi makuuhuonetta ja keittiö jaettiin sopusoinnussa Olgan sisaren Sannin perheen kanssa: kumpikin sisar perheineen sai oman huoneen ja keittiö oli perheiden yhteiskäytössä. Sannilla ja hänen miehellään Artulla oli kaksi poikaa, Kalevia vanhemmat serkkupojat Esko⁸ ja Jorma Valkama.⁹

Ahdasta, mutta ajan oloihin tyypillistä yhteisasumista Nummisten ja Valkamoiden kesken jatkui useamman vuoden kunnes Nummisen perhe sai oman vuokra-asunnon vuonna 1947, huoneen ja keittiön, samasta korttelista Vellamonkadulta¹⁰. Valkamat jäivät nyt yksin asuttamaan entistä huoneistoa. Ajan tapaan asunnosta käytiin eräänlaista kaupankäyntiä – asunnon oheistuotteena isä Arvo sai vastuulleen taloyhtiön talonmiehen tehtävät, jotka piti hoitaa oman työn ohessa. Työnkuva piti sisällään muun muassa lumenluontia ja puulämmitteisten talojen lämmittämistä. Vellamonkatu kolmeentoista, asuntoon numero viisi muutti onnellinen perhe, sillä oman asunnon saaminen oli todellinen juhlahetki.¹¹

Ensimmäiseen omistusasuntoon Nummiset muuttivat vuonna 1956. Nyyrikintie ykkösen kaksi huonetta ja keittokomeron sisältämät 45 neliometriä olivat perheelle pitkän ponnistuksen tulos, sillä he olivat useampaan kertaan hakeneet asuntoa kaupungin puolikunnallisista kerrostaloista, mm. Kaskitieltä ja Teiskontieltä. Vaikka Arvo Nummisen esimies Matti Länsiö kirjoitti Nummisille suosituksia näihin taloyhtiöihin, niin ilman sopivan puolueen jäsenkirjaa hakuprosessi tyssäsi alkutekijöihinsä. Tampere oli tuolloin tunnettu SDP-vetoisuudestaan, ja Nummiset olivat poliittisesti sitoutumattomia. Kalevi Numminen muistaa kuinka hakemuksia tehtiin aina suurin toivein, ja kun tuttavaperheet asuntoja saivat, niin oma epäonni herätti kovasti ihmetystä ja vähän vihastustakin isän ja äidin mielissä. Nyyrikintien osakkeeseen Sorsapuiston kupeeseen perhe pääsi kiinni kovalla rahalla.¹²

Kalevi oli Nummisen perheen ainoa lapsi, mutta yksinäinen hän ei ollut koskaan – siitä piti-
vät huolen harrastukset. Erilaisista urheilujoukoista löytyivät myös ”Kallu” lempinimellä
tunnetun Kalevin ”veljet”. Urheilukipinän nuorukaiseen iskosti ensimmäisenä serkku Esko

⁸ Esko Valkama, 21.12.1924-2008.. Urheilumme kasvot, osa 3 Palloilu, s. 296.

⁹ KN5 haastattelu 6.8.2007.

¹⁰ Vellamonkatu on nykyään Aaltosen katu.

¹¹ KN5 haastattelu 6.8.2007; Wacklin 1997, s. 26-27.

¹² KN5 haastattelu 6.8.2007.

Valkama, joka oli oman aikansa huippu-urheilija, monipuolinen palloilulajiosaaja¹³, joka edusti Suomea vuoden 1952 kesäolympialaisissa Helsingissä. Hän kuului kisoissa Suomen jalkapallomaajoukkueen miehistöön. Kalevia reilusti vanhempi Esko oli ymmärrettävästi nuorukaisen ensimmäinen idoli ja esikuva. Sodasta toipuvalla Suomelle omat olympialaiset olivat iso asia ja läheisen serkun olympiaedustus oli 12-vuotiaalle Kallulle sekä ylpeilyn aihe että motivaatiotekijä – serkun esimerkki sai miehen alun treenaamaan. Eskon jalkapallon keksytystä ja kuntolenkkejä läheltä seurannut Kalevi sai serkultaan oivallista treenaamisen mallia.¹⁴

Ensimmäisenä Kalevi kiinnostui Eskon bravuurilajista jalkapallosta ja varsinkin maalivahdin tehtävistä. Eskon edustama Ilves-Kissat¹⁵ voitti jalkapallon Suomen mestaruuden vuonna 1950 ja joukkueen maalia vartioinut monivuotinen maajoukkuemaalivahti Thure Sarnola¹⁶ nousi Kalevin arvostuksessa jopa Eskon rinnalle. Pitkänhuiskeana nuorukaisena maalivahdin tontti sopi Kaleville mainiosti ja hän liittyi myöhemmin Ilves-Kissojen juniorijoukkueeseen. Jalkapalloharrastus jatkui aktiivisena aina vuoteen 1958 asti. Jalkapallon parista löytyy myös mielenkiintoinen valmennuksellinen sivujuonne, kun teini-ikäinen Kallu trenautti maalivahdiksi Vellamonkadulla seinänaapurina asunutta pojan naskalia Harri Hollia¹⁷, josta myöhemmin kehkeytyi maajoukkuetaso ammattilaismaalivahti.¹⁸

Jalkapallon rinnalle talvilajiksi valikoitui Tampereen paraatilaji jääkiekko. Ikuisena tapparalaisena myöhemmin tunnettu Numminen oli lähellä ajautua Tapparan paikalliskilpailija Ilveksen joukkoihin ja näin olisi käynytkin ilman sattuman johdatusta:

– Asuimme useamman vuoden samassa asunnossa Olga-tädin perheen kanssa ja Ilves-Kissoissa tuolloin pelanneen Eskon johdosta kodissamme leijaili vahva Ilves-henki. Niinpä oli selvää, että jos halusin liittyä jääkiekkoseuraan, niin se olisi Ilves. Tuohon aikaan oli tapana, että valmentaja antoi ensimmäisissä harjoituksissa maksua vastaan seuran jäsenkortin, ja kun äidin luvalla ja rahat mukana kävelin 12-vuotiaana Ilveksen harjoituksiin Sorsan-

¹³ Päälajit jalkapallo ja käsipallo. Jalkapallossa Suomen mestaruus vuonna 1950 Ilves-Kissoissa ja Suomen cup –voitto Valkeakosken Hakassa 1955 ja 1959. Kolme jalkapallon A-maaottelua. Urheilumme kasvot, osa 3 Palloilu, s. 296.

¹⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

¹⁵ Seuran nimi alun perin Viipurin Ilves. Evakkoseura siirtyi Tampereelle Talvisodan jälkeen vuonna 1940 ja koska kaupungissa oli jo Ilves –niminen urheiluseura, niin uudeksi nimeksi tulivat Ilves-Kissat.

¹⁶ Thure Sarnola (30.4.1917): 25 A-maaottelua, Urheilutoimittajien Liiton vuoden pelaaja vuonna 1948 ja vuonna 1993 valittiin ensimmäisten 11 henkilön joukossa suomalaisen jalkapalloilun Hall of Fameen. Jalkapallon pikkujättiläinen, s. 465-466.

¹⁷ Harri Holli (19.1.1949). Urheilumme kasvot, osa 3 Palloilu, s. 128.

¹⁸ KN5 haastattelu 6.8.2007.

puiston kentälle oli tarkoitukseni liittyä Ilveksen C-junioireihin. Ilveksen valmentaja ei tuona iltana jostain syystä ilmaantunut ollenkaan paikalle ja pettyneenä palasin kotiin. Seuraavana päivänä koulukaverit pyysivät minua TBK:n¹⁹ treeneihin ja siellä valmentaja Jallu Ohlson²⁰ kirjoitti minulle TBK:n jäsenkortin. Siitä hetkestä lähtien, vuodesta 1952 olen ollut Tapparajan jäsen.²¹

Ei kahta ilman kolmatta; jalkapalloilu Ilves-Kissoissa, sekä myöhemmin KalPossa, ja jääkiekko TBK:n (vuodesta 1955 Tapparajan) riveissä saivat seurakseen vielä kolmannen urheilulajin – koripalloilun Tampereen Pyrinnössä²². Kallu liittyi Pyrintöön vuonna 1954²³ ja jo seuraavana vuonna hänet palkittiin ikätoveriensa keskuudesta Koripalloliiton Hämeen piirin parhaana pelaajana.²⁴

Urheiluseuroissa harrastamisen lisäksi Kalevin vapaa-aika oli täynnä kaikenlaista liikkumista: erilaiset pelit ja yleisurheilu pihapiirin muiden lasten kanssa, mäenlasku, uiminen ja pyöräily täydensivät kouluikäisen pojan liikunnallisen elämäntavan. Aikaa riitti myös perinteisiin poikien seikkailuihin Variskalliolla²⁵, josta myös tähystettiin Hippoksen²⁶ erilaisiin kilpailuihin, sekä postimerkkien ja tulitikkuaskien keräilyyn. Tampereen paras paikka tulitikkuetikettien kokoelmien kartoittamiseen oli Hotelli Tammerin roskalaatikko – kansainvälisten hotellivieraiden jäljiltä maanantait olivat paras päivä ulkomaalaisten askien keräämiseen, kun taas puolestaan perjantain roskaerästä paljastuivat suomalaiset askit kotoisten kauppamatkustajien jäljiltä.²⁷

Kouluakin oli käytävä – oppivelvollisen kuusivuotisen kansakoulun Kallu suoritti Tammelan kansakoulussa. Hän viihtyi koulussa hyvin, mutta urheileminen kiehtoi kuitenkin enemmän, mikä luonnollisesti vaikutti todistusten keskiarvoihin. Toki menestystäkin tuli, varsinkin Olga-äidille tärkeät hymypoika-palkinto, Raittiusseuran ainekirjoituspalkinto sekä eritoten Kalevin opettajan lähettämä Ilokirje Äidille, jonka pojastaan ylpeä äiti säilytti lopun ikäänsä

¹⁹ Tammerfors Bollklubb (TBK) 1932-1955, vuonna 1955 nimi muuttui Tapparaksi.

²⁰ Jarl ”Jallu” Ohlson, Suomen Jääkiekkoleijona numero 20. TBK:n ja Tapparajan monitoimimies, ”Mr. Tappara”. Lahti & Paavola, s.52-53.

²¹ KN1 haastattelu 24.3.2003.

²² Monilajiseura Tampereen Pyrintö, perustettu vuonna 1896 (Salo).

²³ Kalevi Nummisen Pyrinnön koripallojaoston jäsenkortti vuodelta 1954. Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

²⁴ Salo, s.691: Vuonna 1955 Hämeen piirin parhaana poikakoripalloilijana palkittiin Pyrinnön Kalevi Numminen.

²⁵ Wacklin 1998, s. 75.

²⁶ Rasila, s. 540; Wacklin 1998, s. 73.

²⁷ KN5 haastattelu 6.8.2007.

Raamattunsa välissä. Pojalle itselleen antoisimpia koulumuistoja olivat erilaiset koulujen väliset urheilukilpailut ja pelit. Varsinkin kansakoulujen pesäpallomestaruuden ratkaiseminen Nekalaa vastaan lyöjäkuningas Emu Meilahden²⁸ opeilla piirtyi tarkasti mielen lokeroihin. Kansakoulun jälkeen nuori mies Numminen opiskeli vielä kaksi vuotta Kalevan yhteiskoulussa sekä toiset pari vuotta liikelinjalla kaupankäynnin perustaitoja.²⁹

Työnteon merkityksen Kalevi oppi jo varhain. Työläisperhetausta ja vaatimattomat olot potkivat eteenpäin, mikään ei tullut ilmaiseksi. Pikkupojasta lähtien hän vietti kesä- ja heinäkuut maaseudulla, missä aika kului erilaisten askareiden kimpussa. Kesäkuun hän vietti äidin veljen Kalle Vainion perheen luona Kiikoisten Jaaran kylässä. Kalle-eno oli töissä paikallisella sahalla ja hän palkkasi poikansa Simon ja Sepon sekä sisarenpoika-Kalevin apupojikseen pientä taskurahaa vastaan. Heinäkuussa Olgan ja Arvon kesäloman koittaessa siirtyi koko Nummisen perhe kesämökille isän kotipitäjään Ruovedelle. Kaleville perinteinen lomakuukausi ei tarkoittanut pelkkää joutenoloa, vaan heinänteon aikaan hän auttoi ruokapalkalla kahden tilan, Kaskiniemen ja Leppäniemen, heinänteossa.³⁰

Alma Konsalan johtama Tammelan kotileipomo Vellamonkadulla³¹ oli Kallun ensimmäinen varsinainen kesätyöpaikka. Leipomolla oli myymälät sekä Vellamonkadulla saippuatehtaan talon kivijalassa että Tampereen keskustan kauppahallissa. Nummisen tehtävänä oli kaksi-kolme kertaa aamupäivän aikana kuljettaa tavarapyörällä myyntituotteet leipomolta Erkkilän sillan kautta Kauppahallin myymälän tiskiini. Setsuuri-, limppu- ja muiden leipälaatikoiden kuljettaminen osoittautui välillä aikamoiseksi taiteiluksi mukulakivipäällysteisillä kaduilla, mutta kokemuksen kautta Kallu kesytti mukulakivikaduilla vikuroineen polkupyöränsä. Työstä sai rahallisen korvauksen lisäksi aineellista hyvää – Alma laittoi päivittäin pussillisen syötävää nuorukaisen mukaan kotiin viemisiksi.³²

Työpäivät Alma Konsalan juoksupoikana päättyivät verraten aikaisin, mikä oli tärkeää innokkaalle urheilijanuorukaiselle – näin jäi hyvin aikaa omatoimisen treenaamiseen. Tammelan kotileipomon pyöräilevän leipäkuskin tehtävät vaihtuivat seuraavana keväänä postinjaka-

²⁸ Elmer ”Emu” Meilahti (12.2.1920-13.12.1963), mm. 11 Itä-länsi –ottelua. Viherkenttä, s. 1197.

²⁹ KN5 haastattelu 6.8.2007.

³⁰ KN5 haastattelu 6.8.2007.

³¹ Wacklin 1997, s. 127-128. Tammelan ja ehkä koko Tampereen tunnetuin kotileipomo toimi Vellamonkatu 5:ssä vuodesta 1926 vuoteen 1971.

³² KN5 haastattelu 6.8.2007.

jan toimeen. Pelikaveri Matti Haapaniemi³³ oli työskennellyt edellisen kesän postilla ja kehnut Kallulle työtä ja varsinkin työaikoja – aikaisin töihin ja aikaisin kotiin. Omatoimiseen harjoitteluun jäi taas hyvin aikaa. Postin palkkalistoilla Numminen viihtyi vuoteen 1959 ja armeijaan astumiseen asti.³⁴ Postin vuosiin mahtui urheilua myös työnantajan puolesta, kun jalkapallossa miteltiin Tampereen postien mestaruudesta, Postilaitoksen Suomen mestaruudesta ja tehtiin jopa pelimatka Tukholmaan ja oteltiin paikallisen postin joukkuetta vastaan.³⁵

Vuonna 1959 Tampereen ilmatorjuntapatteristoon, Kangasalan puolella sijainneeseen Vaatialaan varuskuntaan astui vastuuntuntoinen ja ikäisekseen kypsä alovak Numminen. Vaatimaton, mutta vakaa koti ja onnellinen lapsuus takasivat hyvät lähtökohdat elämään. Aktiivinen vapaakirkkolainen³⁶ Olga-äiti korosti kasvatuksessaan kristillisiä arvoja ja myös Arvo-isä sitoutui niihin. Nummisilla ei tupakoitu eikä ryypätty, mikä näkyi pojan asennoitumisessa urheiluun ja urheilullisuutta korostaviin elämänarvoihin. Kun moni muu Tammelan urheilijanuorukainen vaihtoi kriittisessä teini-iässä urheilun makeaan elämään, niin Kallu pelikavereineen sekä toisinaan myös yksin keskittyi treenaamiseen – jopa lauantai-iltaisain.³⁷ Sama tinkimätön asenne seurasi miehen mukana koko pitkän rupeaman suomalaisessa jääkiekossa ja saman tinkimättömyyden siemenen hän yritti istuttaa myös kanssapelureihinsa, valmennettaviinsa ja muihin yhteistyökumppaneihinsa.

– Elämä oli kuin korttipakka, ajattelin että urheilun kautta se voisi syntyä. Ehkä elämä olisi ollut varmempaa, jos olisi satsannut kouluun, mutta sitten olisi voinut jäädä tämä toinen polku näkemättä.³⁸

³³ Matti ”Möksä” Haapaniemi (27.5.1939): 27 A-maastottelua jääkiekossa. Nuorten SM-hopeaa KalPo:n riveissä. *Urheilumme kasvot*, osa 3 *Palloilu*, s. 362-363.

³⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

³⁵ Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

³⁶ Suomen vapaakirkko on vuonna 1923 perustettu itsenäinen kristillinen kirkkokunta. Kts. lisää Rossi, s. 66-68.

³⁷ KN5 haastattelu 6.8.2007.

³⁸ KN5 haastattelu 6.8.2007.

1.2. Tutkimus, ongelmat ja lähteet

Suomi on jääkiekkomaa. Suomen jääkiekkomaajoukkueen otteet kiinnostavat kansaa, huippupelaajat ovat julkisuuden kärkihahmoja ja Pihtiputaan mummonkin väitetään tietävän, kuka Teemu Selänne on. Lajin kansansuosion yhtenä selityksenä voisi olla Suomen menestys kansainvälisissä arvokisoissa – Calgaryn olympialaisista vuonna 1988 saavutettu hopeinen mitali vauhditti Suomen arvokilpailujen kestmomenestyjäksi 1990- ja 2000 – luvuilla. Nyt vuonna 2008 Suomen jääminen mitalien ulkopuolelle jääkiekkoilun maailmanmestaruuskisoissa olisi suuri, tai ainakin suurehko, kansallinen pettymys: Antero Mertarannan sinivalkoinen ääni murtuisi ja maajoukkuepelaajat sekä valmennusjohto saisivat väsymykseen asti vastata median tiedusteluihin, miten näin pääsi käymään?

Jääkiekon asema ei ole aina ollut yhtä vahva maassamme. Suomi oli pitkään lajin kehitysmaa. Suomi sai kilpailijansa kiinni reilusta takamatkasta huolimatta jokaisella jääkiekon sektorilla ja viimeiset 15–20 vuotta Suomi on pystynyt tasavahvasti haastamaan kaikki vastustajansa – niin kaukalossa kuin sen ulkopuolellakin. Tämän menestyskulun on mahdollistanut usean jääkiekkomiehen vankkumaton usko urheilullisesti parempaan huomiseen sekä äärettömän kova ja määrätietoinen työ rakastamansa lajin eteen. Yksi merkittävimmistä etulinjan uudistajista ja tienraivaajista on ollut tamperelainen Kalevi Numminen.

Pelaajana, mailatehtailijana, valmentajana ja seurajohtajana vaikuttanut Numminen on ollut todistamassa ja ennen kaikkea tekemässä suomalaisen jääkiekkoilun historiaa. Palavan jääkiekkointohimon siivittämänä syntyi oma mailatehdas, Suomen ensimmäinen puoliammattilaisjoukkue sekä uusi ammattimainen valmennus- ja harjoittelukulttuuri. Numminen on itse ollut mahdollistamassa ja todistamassa suomalaisen jääkiekkoilun nousua ulkokentiltä ammattilaisurheiluksi.

Pro gradu – tutkielmassani olen pyrkinyt selvittämään Kalevi Nummisen jääkiekkouran vaiheet sekä etenkin hänen eri osa-alueilla suorittamansa poikkeukselliset, kotimaisen jääkiekon valtavirrasta poikkeavat toimet. Olen yrittänyt hakea taustaselityksiä Nummisen monipuolisen menestyksekkäälle uralle. Rinnalla olen pyrkinyt kuljettamaan suomalaisen jääkiekkoilun tilaa Nummisen aktiiviaikoina, mutta päähuomio on kuitenkin ollut lajin moniosaajan henkilökohtaisessa kokemisessa ja tekemisessä – Kalevi Nummisen aikaansaannoksissa. Tutkielma

etenee samalla kronologisesti että temaattisesti. Kaikki Nummisen uran vaiheet saavat oman päälukunsa, jotka lopuksi nivon yhteen lopputulokseksi.

Jääkiekkoilua on Suomessa tutkittu yllättävän vähän, ainakin jos puhutaan tieteelliset tutkimuskriteerit täyttävästä tutkimuksesta. Voisi kuvitella, että viime vuosien laji-innostus olisi poikoinut enemmän tutkimuskirjallisuutta, mutta jostain syystä näin ei ole tapahtunut. Ehkä jääkiekko ja urheilu ylipäättään mielletään opiskelijoiden ja tutkijoiden parissa turhan kevyeksi tutkimusalaksi – stereotypia johon itsekin olen jonkin verran törmännyt opinnäytetöistäni kysyjille vastatessani. Tieteellisen tutkimuskirjallisuuden vähäisyys ei siis ollut itselleni mikään yllätys, vaan tuttu ilmiö jo aiemmista jääkiekkoa käsittelevistä tutkielmistani, enkä sen perään näin osannut edes haikailla. Marko Heinimäen ja Jani Mesikämmenen pro gradu – työt ovat ainoat jääkiekkoa käsittelevät tieteelliset tutkimukset kirjallisuusluettelossani. Pääosa suomalaisen jääkiekkokirjallisuuden massasta edustaa kevyellä otteella tehtyä kannatuskirjallisuutta, mutta poikkeuksiakin löytyy, kuten Seppo Aallon *Jokerit liukkaalla jäällä – 25 vuotta Jokeri-kiekkoa* sekä työlleni tärkeä Matti Wacklinin *Kirvesrinnat – Tappararin tarina*, jotka molemmat ovat laadultaan seurahistorioiden ehdotonta kärkipäätä. Myös Mennanderin veljesten kokoama Suomen Jääkiekkoliiton 75-vuotishistoriikki *Leijonien tarina* on todella laadukas ja kattava lukupaketti kotimaisen jääkiekkoilun historiasta.

Vajavaisen lähdemateriaalin edessä turvauduin jo aiemmin hyväksi, mutta haastavaksi, kokeamaan keinoon – haastatteluihin. Käytin hyväkseni aiemmin suorittamiani haastatteluita, mikä osittain vähensi taakkaani, mutta tein paljon myös uusia haastatteluita, joista tietokoneeni äänitiedostoihin kertyi kaiken kaikkiaan noin 15 tuntia haastattelutalennuksia. Haastatteluiden valmistelu, sopiminen, tekeminen ja purkaminen ovat aikaa ja energiaa kuluttavia toimia, jotka saattavat joskus jopa turhauttaa, jos haastattelu ei lopulta tarjoa tutkijalle uutta informaatiota. Onneksi tämän tutkielman haastatteluiden kanssa turhautumista ei juuri tapahtunut, korkeintaan väsymystä työtaakan alla, sillä jokainen haastateltava avasi omalla panoksellaan tuloksettaasti tutkielmani solmukohtia, mistä iso kiitos kaikille informanteille. Tärkein haastateltava ja tutkimuksen lähde oli tietenkin Kalevi Numminen, jonka kanssa kävin useat keskustelut tutkielman aiheesta ja sen vierestä, mutta pääsääntöisesti kuitenkin jääkiekosta. Kalevi Numminen antoi täyden tukensa työlleni antamalla käyttööni hänen aikansa lisäksi erilaista materiaalia henkilökohtaisesta arkistostaan – ilman hänen apuaan tehtävä olisi varmasti ollut mahdoton toteuttaa. Myös Nummisen vaimo ja nuorempi poika Teemu tarjosivat apuaan tutkimusmatkani varrella.

Arkistomateriaalin vähäinen käyttö johtuu siitä yksinkertaisesta seikasta, että sellaista ei juuri ole käytettävissä. Suomen Jääkiekkoliiton arkiston materiaali on kovin hajanaista, eikä siitä ollut työssäni juurikaan apua. Montreal Sports Oy:n arkisto tarjosi pientä johdatusta, mutta suuria löytöjä sekään ei tarjonnut, koska yritys on vuosien saatossa ja parin muuton tiimellyksessä hävittänyt suurimman osan vanhoista asiakirjoistaan ja myös muuta vastaavaa potentiaalista lähdemateriaalia on ajan saatossa hukkunut. Nyt käytössä ollut arkisto sisälsi pääasiassa Kalevi Nummisen omista arkistoistaan luovuttamia lehtileikkeitä, valokuvia, kirjeitä sekä erilaista mainosmateriaalia. Lähteistä erityismaininnan ansaitsevat vielä Tapparan SM-liigajoukkueen internetsivut (www.tappara.fi), jonka historia-osio on todella kattava, mikä puolestaan helpotti erinäisten tilasto- ja muiden tausta-asioiden selvittämistä.

2. PELAAJAURA – KAIKEN ALKU

2.1. Jääkiekko vie voiton – Kallu TBK:n riveihin

Liikunnallisesti lahjakas Kalevi oli innokas liikkuja ja monipuolisen urheilun harrastaja. Otteet ja kunniamaininnat jalkapallomaalissa sekä koripalloparketeilla osoittivat nuorukaisessa piilevän palloilullisen lahjakkuuden: jalkapallossa nuorten SM-hopeaa ja koripallossa alueen parhaan pelaajan palkinto vain vuoden kilpailutoiminnan jälkeen. Myös geenit olivat kohdillaan, olihan Arvo-isä ollut menestyksenkäs piirinsarjataso yleisurheilija ja äidin puolelta sukua löytyi tuore jalkapalloilun olympiaedustaja.³⁹ Mutta Numminen asui Tampereella ja kotikaupungissa oli jääkiekon alkuajoista ja insinööri Salmisen tunnetusta prologista⁴⁰ lähtien vannottu yhden lajin nimeen. Kallun paraatilajiksi valikoitui jääkiekko.

Kalevi Nummisen pitkä polku jääkiekkoilun parissa alkoi vuonna 1952 TBK:n kaupunginosajoukkueessa, Tammelan C-junioreissa.⁴¹ TBK oli alkujaan Ruotsinkielisen Yhteiskoulun oma urheiluseura, jonka perustavina voimina vuonna 1932 toimivat koulun silloinen voimistelun ja matematiikan lehtori Paul Jaeckel sekä joukko opinahjon entisiä oppilaita⁴². TBK:n toiminta rajoittui ensimmäisinä vuosina koulun oppilaisiin – Tampereen pieneen ruotsinkieliseen vähemmistöön. Jääkiekko tuli uutena lajina mukaan seuran toimintaan vuonna 1934, jalkapallon ja jääpallon rinnalle. Jääkiekon SM-sarjaan TBK selvitti tiensä kaudeksi 1942–43. Tampereen ruotsinkielisten oman joukkueen perinteinen toimintatapa muuttui kuitenkin koko ajan vaikeammaksi: talvi- ja jatkosota verottivat miehistöä tuntuvasti ja ruotsinkielisten suhteellinen määrä kaupungissa väheni entisestään⁴³. Sotien jälkeen joukkueen kokoaminen pelkästään ruotsinkielisistä pelureista kävi miltei mahdottomaksi ja seura oli pakotettu avaamaan ovensa myös kaupungin suomenkieliselle väestölle.⁴⁴

³⁹ KN5 haastattelu 6.8.2007.

⁴⁰ Suomalaisen jääkiekkoharrastuksen katsotaan saaneen alkunsa Tampereella Pyhäjärven jäällä vuonna 1926, kun insinööri Yrjö Salminen esitteli jäällä touhunneille jääpalloilijoille Kanadasta tuomansa jääkiekkomailat ja kerrotaan miehen vielä tokaisseen: ”Pelakkaa nyt pojat!”. Otila, ”Tästä se alkoi”, s. 9.

⁴¹ KN1 haastattelu 24.3.2003.

⁴² Tammerfors Bollklubb r.f. 50 år/vuotta 1982, s.4 (kopio TBK:n perustavan kokouksen pöytäkirjasta).

⁴³ Vuonna 1950 tehdyn laskelman mukaan Tampereen väestöstä ruotsia tai jotakin muuta vierasta kieltä äidinkielenään puhuvia oli vain 1,7 prosenttia. (Rasila 1992, s. 248).

⁴⁴ JH haastattelu 10.4.2003.

Ensimmäisenä TBK:n kielimuurin mursi ja muutoksen alkutahdit asetti Matti ”Rinuli” Rintakoski, jonka kohusiirto Ilveksestä TBK:n sosisopaan tapahtui vuonna 1946.⁴⁵ 1950-luvun alkuun tultaessa TBK:n edustusjoukkueessa pelasi enää kaksi RYK-taustaista miestä, Gösta Wangel ja Jaakko Hietaniemi, joista jälkimmäinen lopetti pelaajauransa SM-pronssimitali kaulassaan kevät-talvella 1950. TBK sai menestyksen syrjästä kiinni ja vuodet 1952–1955 tuottivat kolme peräkkäistä Suomen mestaruutta – kaksi viimeistä ilman yhtään ruotsin kieltä taitavaa pelimiestä maalivahti Wangelinkin lopetettua uransa TBK:n ensimmäisiin mestaruusjuhliin. Seuran johtomiehet, RYK:laiset puheenjohtaja Harry Lindblad ja valmentaja Jarl ”Jallu” Ohlson, totesivat ruotsinkielisen toimintatavan tulleen tiensä päähän ja kauteen 1955–1956 vanha pelaajakaarti lähti uuden Tappara-nimen alla. Toiminta muutettiin kaikilta osin, aina nimeä myöten suomenkieliseksi.⁴⁶ Nimenvaihto oli vain viimeinen silaus kymmenen vuoden muutosprosessissa.

Kallun liittyessä seuratoimintaan vuonna 1952 Tampereella oli TBK:n lisäksi kaksi muuta vahvaa jääkiekkoseuraa, Ilves ja Tampereen Kilpa-veljet (TK-V, myöhemmin KooVee) sekä muutama pienempi seura.⁴⁷ Kaikki kolme suurta olivat syntyneet 1930-luvulla ja seurojen kannatus jakaantui karkeasti yleistäen seuraavasti: Työväen Urheiluliittoon (TUL) kuuluneen TK-V:n värejä tunnustivat kaupungin työläiset, TBK:n joukkoihin kuuluivat ruotsinkieliset porvarit ja Ilvestä kannattivat kaikki loput. Jallu Ohlson aloitti TBK:n toimintapohjan määrätietoisesti kasvattamisen, mistä osoituksena muun muassa 12–13 –vuotiaille C-junioreille perustettu seuran oma sisäinen sarja, jossa neljän kaupunginosan joukkueetittelivät paremmuudestaan ja vain Pyynikin joukkue rakentui RYK:n ja ruotsinkielisten ympärille. Muut joukkueet olivat Tammela, keskikaupunki ja Härmälä ja niiden pelaajat koostuivat pääosin suomenkielisten työläisperheiden lapsista⁴⁸ TBK:n asema oli erityisen vahvaa suurelta osin työläisten asuttamassa Tammelassa, joka tuotti seuralle useita huippupelaajia.⁴⁹ TBK:n vahvaa roolia Tammelassa puolsivat seuran kolmen avainhenkilön asuminen samalla kadulla Tammelan kaupunginosassa: puheenjohtaja Lindblad, seuran käytännön toiminnan organisoi-

⁴⁵ TBK:n puheenjohtaja Harry Lindblad hankki joukkueensa vahvistukseksi Ilveksestä maajoukkuepelaaja Matti Rintakosken takaamalla miehelle lainan kuorma-auton hankintaa ja omaa liikennöintiyritystä varten. Siirto aiheutti runsaasti kohua ja lehtikirjoittelua. Kts. esim. Lahti & Paavola, s. 28.

⁴⁶ JH haastattelu 10.4.2003; KNI haastattelu 24.3.2003; Wacklin 2005, s. 21–26.

⁴⁷ Heinimäki 1999, s. 47.

⁴⁸ KNI haastattelu 24.3.2003.

⁴⁹ TBK:n/Tapparan tähtipelaajista tammelalaisena tunnettiin mm. Matti ”Rinuli” Rintakoski, Yrjö ”Yte” Hakala, Seppo ”Kimi” Liitsola, Esko ”Sulppi” Luostarinen, Jouni ”Jone” Seistamo ja Kalevi ”Kallu” Numminen, jotka kaikki ovat Suomen Jääkiekkoleijonia ja on joukossa kaksi Suomen A-maajoukkuevalmentajaakin. Kts. lisää esim. Lahti & Paavola.

ja ja pyörittäjä Jallu Ohlson sekä edustusjoukkueen ykköstykki ja alueen lasten suurin idoli Rinuli Rintakoski asuivat kaikki Ilmarinkadulla.⁵⁰

TBK:n muutosprosessi koko kaupungin joukkueeksi oli jo pitkällä vuonna 1952 Kallun liityessä seuran junioreihin. TBK:n maine porvarillisena seurana ei aiheuttanut Nummisilla eripuraa – kotona ei politiikasta keskusteltu. Toiset Kallun pelikavereista joutuivat salaamaan harrastuksensa, tai ainakin seuran nimen, ääriivasemmistolaisilta isiltään, ja pari pelikaveria säilytti jopa varusteitaan Nummisilla, koska eivät niiden kanssa kotiinsa uskaltaneet.⁵¹ Kesken Kallun juniorivuosien pelipaitojen rintamukseen ommeltiin kolmen kirjaimen tilalle uusi kirvesaiheinen logo⁵² nimen muuttuessa Tapparaksi. Tämä varmasti helpotti myös Kallun pelikavereiden harrastustoimintaa.

Pitkänhuiskean Nummisen pelipaikaksi vakiintui alun pitäen puolustajan tontti. Leikkimielinen harrastus sai heti ensimmäisen pelivuoden loppupuolella kilpaurheilumaisia piirteitä, kun neljän C-juniorijoukkueen pelaajista seulottiin parhaat seuran B-junioreiden edustusjoukkueeseen. Se oli Kallun jääkiekkouran ensimmäinen koetinkivi, joka pisti nuorukaisen treenaamaan vapaaehtoisesti omalla ajallaan, joukkueharjoitusten lisäksi. Myös Esko-serkun esimerkki harjoittelun tärkeydestä ja tuloksista siivitti Kalevin omatoimista treenaamista - lujasti harjoitellut lahjakkuus selvitti tiensä B-junioreihin.⁵³

2.2. Kalevi Numminen, Tappara numero kaksi

Nummisen junioriura kesti kaikkiaan vain viisi pelisesonkia⁵⁴, kun Tapparann edustusjoukkueen pukukopin ovi aukesi 17 vuotiaalle tulokkaalle vuonna 1957. Maajoukkuepuolustaja Matti Lampainen⁵⁵ oli siirtynyt edellisen kauden päätteeksi Ilvekseen ja nuorten maajoukkueessakin kunnostautunut Numminen nostettiin hänen lähtöään paikkaamaan. Tulokaspuolustaja asetettiin vanhan konkarin Rinuli Rintakosken rinnalle, Kallun omin sanoin: ”*Aika ohkassena ja nuorena poikana*”. Pelipaikka oman idolin pakkiparina oli Kallulle suuri asia – vain pari vuotta aiemmin hän oli kavereidensa kanssa seurannut katsomosta innosta uhkuen Rinu-

⁵⁰ MH haastattelu 21.2.2008.

⁵¹ KN1 haastattelu 24.3.2003.

⁵² Tapparann logon suunnitteli taiteilija, professori Kimmo Kaivanto. Wacklin 2005, s. 29-31.

⁵³ KN1 haastattelu 24.3.2008.

⁵⁴ Kausi 1952-53 TBK:n C-juniorit, 1953-1955 TBK:n B-juniorit ja 1955-57 Tapparann A-juniorit.

⁵⁵ Suomen jääkiekkoleijona nro 27. Kts. esim. Lahti 2004, s.66-67.

lin pelioitteita kaukalossa tai kuorma-autoilijan lumenajoa Tammelan kentillä.⁵⁶ Debyyttikausi Rinulin rinnalla päättyi tappiollisiin loppuotteluihin Ilvestä vastaan, joten tulokasvuoden tuloksena kaulassa roikkui hopeinen SM-mitali. Ensimmäinen pääsarjapiste ja – maali syntyi Helsingissä IFK:ta vastaan 902 katsojan edessä vuoden 1958 ensimmäisenä päivänä: Numminen ampui Tapparann 10-2 – johtoon 55 peliminuutin kohdalla. Ottelu päättyi lopulta Tapparann 11-3 – vierasvoittoon.⁵⁷

12 kautta TBK:n ja Tapparann puolustuksen lukkona pelannut Matti Rintakoski lopetti pelaajauransa vuonna 1958.⁵⁸ Joukkueesta poistuneen johtohahmon pelinumero kaksi luovutettiin nyt 18 vuotiaalle Nummiselle – oppivuodet jäivät yhteen kauteen ja nyt nuorelta mieheltä odotettiin jo johtajan otteita Tapparann puolustuksessa. Lapsuuden pelitoveri Matti Haapaniemestä, jolla ikää oli huimat 19 vuotta, tuli Nummisen uusi pakkipari.⁵⁹ Kallun toinen vuosi miesten sarjoissa oli menestyksekkäs, kun Tappara kukitettiin kauden päätteeksi Suomen mestarina. Kallun vuonna 1957 alkanut pääsarjaura oli seitsemän ensimmäistä vuotta onnen hetkiä tulvillaan – Tappara oli mitaleilla joka vuosi, kruununa kolme Suomen mestaruutta vuosina 1959, 1961 ja 1964. Kauden 1963–64 SM-sarja oli tamperelaisten juhlaa, kun kaikki mitalisijat menivät kiekkokaupungin joukkueille: Tappara voitti, KooVee oli toinen ja Ilves saalisti kolmannen sijan.⁶⁰

Maajoukkueen runkopelaajaksi kasvanut Numminen oli Tapparann seitsemän vuoden menestysputken ajan joukkueen puolustuksen selkäranka. Kallu perusti pelinsä hyvään pelisilmään ja sitä kautta oivalliseen pelin lukemiseen, joiden avulla hän osasi sijoittua oikein ja kykeni toimimaan eräänlaisena oman pään pelintekijänä, pelin järjestelijänä. Tätä roolia puolsi myös hänen oivallinen syöttötautonsa. Omaa maalia puolustaessaan hän käytti isoa kokoaan hyväkseen, myös henkisellä puolella, pelotellessaan olemuksellaan ja puheillaan pienempiä vastustajia. Aikalaiset eivät kuitenkaan kerro Nummisen pelanneen erityisen rumaa peliä, vaan paremminkin puhtaan aggressiivisesti. Nummisen pelivuosien lempinimeksi muodostui ”Lot-har”, joka sekin osaltaan kertoi miehen kovuudesta kiekkokaukalossa.⁶¹

⁵⁶ KN1 haastattelu 24.3.2003; KN6 haastattelu 25.2.2008.

⁵⁷ <http://www.tappara.fi/hist.html>, Kausikertomukset 1942-2008.

⁵⁸ Wacklin 2005, s. 42.

⁵⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008; MH haastattelu 21.2.2008.

⁶⁰ Wacklin 2005, s.223.

⁶¹ MH haastattelu 21.2.2008; KK haastattelu 3.1.2008; AL haastattelu 16.1.2008; PMarj haastattelu 16.1.2008; Pmart haastattelu 21.2.2008; PN haastattelu 7.8.2007; JT haastattelu 6.2.2008; Paavola 2004, s. 100-101.

Edellä luetellut vahvuudet ovat silti toissijaisia, kun mietitään lopullista syytä Nummisen menestykselle jääkiekkokentällä. Tärkeimmäksi huippupelurin rakenneaineeksi nousevat hänen nöyrä ja työtä pelkäämätön asenteensa jääkiekkoiluun – Kallu oli todella ahkera harjoittelija. Huipulle pääseminen vaatii tietenkin myös lahjakkuutta, mutta suurinkin lahjakkuus vaatii hiomista, jos todella haluaa saavuttaa oman maksimaalisen huipputasonsa. Kallu halusi ja se paistoi kaikesta miehen tekemisestä läpi, kuten seurakaveri ja hyvä ystävä Matti Haapaniemi analysoi: *”Elämäntapa oli Kallun suurin vahvuus. Kun muut nuoret hilluivat porukoissa ja juoksivat likkojen perässä, niin Kallu keskittyi treenaamiseen. Kallun kaikki aika meni jääkiekkoon.”*⁶² Samassa Koskenalustan korttelissa asunut lapsuuden ystävä Pentti Marttila muistaa myös Kallun himoharjoittelijana: *”Kallu oli nuorena miehenä Postissa töissä ja siihen aikaan posti jaettiin kahdesti päivässä, aamulla ja iltapäivällä. Siinä välissä Kallu veti aina omatoimiset treenit!”* Amatööriurheilija joutui käyttämään mielikuvitustaan, jotta harjoitteluajat ja –paikat järjestyivät: *”Kallu oli jostain hankkinut painot itselleen ja kun muutaakaan paikkaa ei aina järjestynyt, niin silloin kun isäni hevonen oli poissa tallista, niin minä ja Kallu lakaisimme vanhat purut lattialta pois, heitimme puhtaat purut tilalle ja teimme Kallun painoilla omat jumppaliikkeemme.”*⁶³ Ajan olosuhteet pakottivat kekseliäisyyteen ja omatoimisuuteen.

Nummisen perheen muutto Nyyrikintielle, Sorsapuiston välittömään läheisyyteen, vuonna 1956 oli Kalevin jääkiekkouran urkenemisen kannalta erittäin tärkeä tekijä. Sorsapuiston kenttä oli näköetäisyydellä ja taloyhtiön vinttitiloihin Kallu sai pysyvän paikan omille painonostovälineilleen. Hyvät harjoittelumahdollisuudet, jos mahdollista, lisäsivät entisestään hänen harjoitteluintoaan: jos joukkueetreenejä ei ollut, niin hän teki joka ilta omatoimisen jääharjoituksen sekä vielä päälle punttitreenin vinttikopilla. Sorsapuiston kaukalon kenttämiehet järjestivät toisinaan Kallulle omia jäävuoroja ajamalla muut luistelijat pois kaukalosta kello 21.00 tienoilla kentän jäädyttämiseen vedoten. Valojen sammuttamisen jälkeen puolustajalupa Numminen sai rauhassa suorittaa omatoimisen treeniohjelmansa. Järjestely onnistui pienen lahjuksen avulla – kahvipaketti silloin tällöin mahdollisti hedelmällisen yhteistyön Kallun ja kentänhoitajien välillä.⁶⁴ Kallun seitsemän vuoden menestysputki Tapparassa alkoi vuosi Nyyrikintielle muuton jälkeen ja tuntuva osan kunniasta saa varmasti vuoden kestänyt, entistä kovempi omatoiminen harjoittelu.

⁶² MH haastattelu 21.2.2008.

⁶³ Pmart haastattelu 21.2.2008.

⁶⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

Kaudella 1964–65 suomalaisessa jääkiekossa tapahtui jotain ennen näkemätöntä – hallitseva Suomen mestari Tappara sijoittui SM-sarjassa viimeiseksi ja joukkue putosi Suomen sarjaan seuraavaksi kaudeksi⁶⁵. Joukkue oli menettänyt mestaruuden jälkeen vahvuudestaan pari kokenutta pelaajaa⁶⁶ joiden poisjäännin merkitystä ei kunnolla ymmärretty ennen kuin oli jo liian myöhäistä. Kokoneiden huippupelaajien tilalle saatiin ainoastaan kaksi 17 vuotiasta tulokasta ja näin joukkueen alamäki oli valmis. Putoamisesta huolimatta Suomen ehdottomiin huippupakkeihin kuulunut Numminen jäi muun muassa pääkaupungin joukkueiden houkutteluista huolimatta kasvattajaseuraansa.⁶⁷ Nummisen ja kesken edellisen kauden paluun kaukaloon tehneen Jouni Seistamon johdolla Tapparan visiitti Suomen toiseksi korkeimmalle sarjatasolle jäi ranskalaiseksi. Kokeneet maajoukkuemiehet näyttivät esimerkkiä ja Tappara jyräsi tiensä takaisin SM-sarjaan kaudeksi 1966–67.

Tappara ja sen edeltäjä TBK olivat ennen putoamista 12 vuotta putkeen mitalisijoilla ja seuran ensimmäisestä SM-mitalista, pronssimitalista vuodelta 1946, lähtien joukkue oli kivunnut kolmen kärkeen 19 vuoden aikana peräti 17 kertaa.⁶⁸ Uuden nahkan, ja menetykskulun, luominen alkoi alasarjakaudesta, mutta se otti luonnollisesti oman aikansa. Joukkueen tuloksellinen alamäki lyhensi Nummisen peliuraa – kipinä pelaamiseen hiipui menestymättömyyden tiellä. Kovaan harjoitteluun ja systemaattisuuteen vannonut puolustaja paloi pelillisesti loppuun seuran päämäärättömässä toiminnassa.⁶⁹ Kallu lopetti pelaajauransa maaliskuun neljäntenä päivänä vuonna 1969 Porissa kauden 1968–69 viimeisessä ottelussa paikallista Ässät-yhdistelmää vastaan.. Tappara hävisi ottelun lukemin 7-5 vajaan 2000 hengen katsomon edessä.⁷⁰ Ottelua edeltäneessä lehtikirjoituksessa kerrottiin miehen lopetusaikeista: ”*Kalevi Numminen katsoo tehneensä pelaajana kaiken oloissamme tehtävissä olevan, katsoo saaneensa kaiken saatavissa olevan: paljon elämyksiä ja kokemuksia. Siksi Kalevi Numminen on päättänyt lopettaa.*”⁷¹ Tapparan monivuotinen tukipilari olisi ansainnut näyttävämmät jäähyväiset, mutta vaatimattoman miehen tyyliin sopi kuitenkin ehkä jopa paremmin hiljainen poistuminen kaukaloiden sykkeestä.

⁶⁵ Mikään joukkue ei ole vastaavaan epämainetekoon kyennyt Tapparan jälkeenkään. Suikki 2002.

⁶⁶ Seppo Liitsolan, Esko Luostarisen ja Jouni Seistamon (joka tosin palasi kesken kauden takaisin joukkueeseen), jotka olivat tuohon mennessä yhteensä voittaneet 29 SM-mitalia. Esim. Lahti & Paavola, s. 74-75, 90-91 ja 96-97.

⁶⁷ Wacklin 2005, s. 70; KN6 haastattelu 25.2.2008.

⁶⁸ Wacklin 2005, 223.

⁶⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008.

⁷⁰ <http://www.tappara.fi/historia/1968-69.html>.

⁷¹ Tunteimatton leike, Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

2.3. Maajoukkueen vakiokalustoa

Kalevi Nummisen juniorivuosina 1950-luvulla Suomella oli A-maajoukkueen lisäksi ainoastaan alle 19-vuotiaiden maajoukkue, joka sekin koottiin kasaan ani harvoin.⁷² Tamperelaisluopauksen näytöt nuorten sarjoissa riittivät maajoukkueevalintaan maaliskuun alussa vuonna 1957. Suomen nuoret kohtasivat Ruotsin ikätoverit kaksoismaaottelussa Porissa ja Raumalla 2. ja 3. päivä maaliskuuta. Suomen maajoukkueilla, miesten ja nuorten ryhmillä, oli synkkä Ruotsi-historia ennen kaksoismaaotteluja: yhteensä 50 ottelua, joista Suomi oli voittanut vain neljä koitosta. Porissa ja Raumalla historian lehti kääntyi. Suomen nuoret voittivat molemmat ottelut lukemin 6-3 – Ruotsi kaatui ensimmäistä kertaa peräkkäisissä otteluissa.⁷³ Ruotsin kaatajien joukkoon kuuluminen oli nuorelle Nummiselle henkilökohtaisesti iso asia ja viimeinen sinetti lopullisessa lajivalinnassa.⁷⁴

Tappara-puolustajan varsinainen maajoukkuedebyytti Suomen A-maajoukkueessa tapahtui tammikuun neljäntenä päivänä vuonna 1959. Vastassa oli totuttuun tapaan Ruotsi ja pelipaikana Helsinki. Suomi hävisi ottelun lukemin 1-2, mutta tamperelaisen maajoukkue tulokkaan ei todellakaan tarvinnut hävetä otteitaan edellisen vuoden maailmanmestaruuskisojen pronssimitalisteja vastaan, mistä kertovat kotimaisten sanomalehtien otteluraportit: ”*Eryityisesti ilahdutti ensikertalaisen Nummisen oikeaoppinen pelitapa. Siitä pojasta kuullaan vielä. Viime vuonna pidettiin Haapaniemeä maan parhaana puolustajana, mutta kyllä vierustoveri ainakin nyt oli parempi. Kalevi Numminen pelasi nyt elämänsä ottelun.*”⁷⁵ Maat kohtasivat heti seuraavana päivänä uudestaan, tällä kertaa peräti 9061 maksaneen katsojan edessä Koulukadulla Tampereella. Niukasta voitosta sisuuntunut Ruotsi korjasi nyt voiton luvuin 7-2. Kaksoismaaottelun tulos ei varmasti tyydyttänyt Nummista, mutta henkilökohtainen onnistuminen mahdollisesti lievensi tappion purevuutta. Suomen parhaimmiston molemmissa otteluissa kuulunut tulokaspuolustaja huomattiin myös Ruotsin leirissä – kapteeni Åke Lassas kehui vuolaasti Suomen puolustajalupausta: ”*puolustaja Numminen, mikä pakki. Hänhän on kuin olisi pelannut vuosikausia maajoukkueessa. Hieman lisää röyhkeyttä ja poika on paha*

⁷² Suomen 19-vuotiaiden maajoukkue pelasi koko 1950-luvulla 26 ottelua, ja vain kahta maata (Norjaa ja Ruotsia) vastaan. Suikki 2002, s. 215.

⁷³ Suikki 2002, s. 211-215.

⁷⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

⁷⁵ Tunteaton leike, Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

kierrättävä.” Ruotsin maajoukkuevalmentaja, kanadalainen Ed Reigel, totesi toisen ottelun jälkeen suomalaisille toimittajille Nummisen otteiden olleen riittävät jopa Tre Kronoriin^{76 77}.

Hiljainen hämäläinen ei kehuista ylpistynyt saatikka riehaantunut, vaan jatkoi omalla vakaalla tyylillään talven 1959 SM-sarjaotteluissa. SM-sarjan päätyttyä tuoreen Suomen mestarin otteet maaotteluissa ja SM-sarjan koitoksissa vakuuttivat maajoukkueen valitsijakomitean⁷⁸: Numminen valittiin Suomen MM-kisajoukkueeseen ja edessä oli ensimmäinen arvokisamatka. Vuoden 1959 maailmanmestaruuskilpailut oteltiin Prahassa Tshekkoslovakiassa. Suomen pukukopissa tuli hyvin toimeen jo pelkällä Tampereen murteella, kun 17 pelaajasta 13 oli tehdaskaupungin miehiä. Lisäksi maajoukkueen päävalmentajana toimi tamperelainen Aarne ”Dynamo” Honkavaara. Tapparasta mukaan mahtui Nummisen ohella viisi pelaajaa.⁷⁹ Numminen ei tyytynyt arvokisojen ensikertalaisena pelkästään haastelemaan kisatunnelmaa, vaan löi itsensä kertarysäyksellä tunnetuksi tekijämieheksi. Aamulehden meritoitunut jääkiekko-toimittaja Jouko Autero⁸⁰ kertasi kisojen jälkeen ilmestyneessä, Jou-nimimerkillä kirjoitetussa, Penkin päästä – kolumnissaan Prahan kisojen tunnelmia. Jou käänsi tekstiinsä katkelman ruotsalaisen Dagens Nyheter -sanomalehden urheilupäällikön, kansainvälisen jääkiekkovai-kuttajan, Rudolf Eklöwin⁸¹ Suomen MM-kisamiehistöä käsitelleestä pakinasta: ”*Turnauksen nuorin pelaaja Kalevi Numminen, vasta 19-vuotias, on joukkueen parhaita ja hänestä kehittyä suurpuolustaja Lasse Björnin⁸² luokkaa, kun hän saa kasvaa täyteen mittaansa.*”⁸³ Tshekkoslovakian kisat olivat Suomelle kahdeksannet MM-kilpailut ja vasta nyt Suomi sai ensimmäisen pisteensä jääkiekon huippumaalta pelaamalla Ruotsin kanssa tasan 4-4. Loppu-taulukossa Suomen sijoitus oli kuudes.⁸⁴

Vuosi 1960 oli olympiavuosi ja talvikisat järjestettiin helmikuussa Squaw Valleyssa Yhdysvalloissa. Suomi oli osallistunut talviolympialaisten jääkiekkokisoihin vain kerran aiemmin,

⁷⁶ Ruotsin jääkiekkomaajoukkue tunnetaan nimellä Tre Kronor (suom. kolme kruunua).

⁷⁷ Tuntematon leike, Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

⁷⁸ Maajoukkueen valitsi aina vuoteen 1964 asti, ei suinkaan päävalmentaja, vaan erillinen Suomen Jääkiekkoliiton asettama valitsijakomitea, joka koostui valmentajista ja seurajohtajista. Kts. lisää Mennander & Mennander 2003, s.314-315.

⁷⁹ Suikki 2002, s. 205.

⁸⁰ Paavola 2004, s.48-49.

⁸¹ Rudolf Eklöw valittiin IIHF:n kunniajäseneksi vuonna 1976 ja IIHF:n kunniagalleriaan jääkiekkovai-kuttajana vuonna 1999. <http://www.iihf.com/iihf-home/history.html>.

⁸² Lars ”Lasse” Björn (1931-), 217 A-maaottelua ja 12 arvokisaedustusta Tre Kronorissa, yksi Ruotsin kaikkien aikojen puolustajista, valittiin IIHF:n kunniagalleriaan pelaajana vuonna 1998. <http://www.iihf.com/iihf-home/history.html>.

⁸³ Aamulehti 1959, tarkka päivämäärä tuntematon. Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

⁸⁴ Suikki 2002, s. 205.

vuonna 1952 Norjan Oslossa. Nyt Suomen jääkiekkomaajoukkue päätettiin lähettää kisoihin pitkästä välimatkasta ja korkeista matkakustannuksista huolimatta – lähtöpäätös tosin syntyi viime tipassa ja joukkue saapui 2000 metriä meren pinnan yläpuolella sijainneelle kisapaikalle harmillisen epäedulliseen aikaan, mikä ei voinut olla vaikuttamatta joukkueen otteisiin.⁸⁵ Kalevi Nummisesta tuli sukunsa toinen olympiaedustaja 20. päivänä helmikuuta vuonna 1960, kun Suomi kohtasi kisojen avausottelussa Neuvostoliiton.⁸⁶ Suomi hävisi molemmat alkusarjan ottelunsa, Neuvostoliitolle ja Länsi-Saksalle, ja ajautui kamppailemaan sijoista seitsemän-yhdeksän niin sanottuun Tyynenmeren lohkkoon. Sijoitusotteluissa suomalaisten vastustajiksi asettuivat eksoottiset jääkiekkomaat Australia ja Japani. Maat kohtasivat toisensa kahdesti ja runsasmaalisten otteluiden jälkeen Suomi selvitti itsensä seitsemännelle sijalle. Vuonna 1964 Numminen valittiin toisen kerran pelaajaurallaan Suomen olympiajoukkueeseen, Itävallan Innsbruckiin, missä Suomen lopullinen sijoitus palkintotaulukossa oli kuudes sija.⁸⁷

Innsbruckin olympiatalven jälkeen vuonna 1965 Numminen pelasi jo viidennen MM-kisansa, mutta ensimmäiset kotikisansa, kuten kaikki muutkin suomalaiskiekkoilijat. Suomi isännöi ensimmäistä kertaa jääkiekkoilun arvokisoja ja Kallu pääsi kokemaan kotikisojen huuman ja vieläpä kotikaupungissaan Tampereella.⁸⁸ Tapparan sarjakausi oli ollut Nummiselle pahimman luokan pettymys, jota osittain lievensi murtautuminen kotikisojen leijonamiehistöön.⁸⁹ Vasta 25-vuotias mies oli joukkueen konkareita, neljänneksi kokenein maaottelujen määrässä mitattuna – 100 A-maaottelun raja rikkoontui Suomen MM-kisaottelussa Ruotsia vastaan.⁹⁰ Ruotsi-ottelu päättyi iloisissa tunnelmissa Suomen taistellessa 2-2 tasapelin. Tasapeli Ruotsia vastaan MM-tasolla oli sen luokan harvinaisuus, että kisakaupunki Tampere meni pelin jälkeen sekaisin – jopa raavaat miehet suutelivat toisiaan kaulalle keskellä Hämeenkatua. Myös lehdistö ylisti ottelua. Tasapelipiste kisojen pronssijoukkueelta jäi pelillisesti turnauksen parhaaksi anniksi. Suomi pystyi voittamaan ja jättämään sarjataulukossa taakseen ainoastaan Norjan maajoukkueen. Suomen lopullinen sijoitus oli seitsemäs.⁹¹

⁸⁵ Honkavaara 1978, s. 14-16; Laelma 1989, s. 94.

⁸⁶ Suikki 2002, s. 211.

⁸⁷ Wahlsten 1969, s. 46; Suikki 2002, s. 204.

⁸⁸ Suikki 2002, s. 205-206.

⁸⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008.

⁹⁰ Nummista kokeneempia olivat vain hyökkääjät Raimo Kilpiö ja Heino Pulli sekä maalivahti Juhani Lahtinen. Tuntematon leike (päiväty 7.3.1965), Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

⁹¹ Mennander & Mennander 2003, s. 201-203; Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

Kalevi Numminen kuului Suomen A-maajoukkueen vakiokalustoon vuosina 1959–1967. Suomi osallistui noiden yhdeksän vuoden aikana kaikkiin kansainvälisiin arvokisoihin, maailmanmestaruuskisoihin tai olympialaisiin, joita vielä tuolloin järjestettiin yhdet per kilpailukausi. Numminen edusti Suomea kaikissa yhdeksässä arvoturnauksessa – siis kaksissa olympialaisissa ja seitsemässä MM-kilpailussa. Tammikuussa vuonna 1959 alkanut maajoukkueura päättyi Wienin MM-kisoihin vuonna 1967. Tuon ajanjakson aikana Suomen A-maajoukkue pelasi kaiken kaikkiaan 155 maaottelua, joista 143 ottelussa Suomen värejä puolusti Kalevi Numminen. Kallu pelasi siis yli 92 prosenttia Suomen A-maajoukkueen otteluista maajoukkuevuosinaan. Näin ollen voi kiistatta sanoa miehen olleen joukkueen todellinen selkäranka ja tukipilari.⁹² Ainoastaan vuoden 1966 MM-kisavalinta herätti keskustelua ja poliittointia – Suomen sarjaa⁹³ Tapparassa pelanneen Nummisen epäiltiin olevan kykenemätön arvokisojen kiivastahtiseen pelitempoon.⁹⁴ Kallu pääsi lopulta porukkaan varamiehenä Ilpo Koskelan⁹⁵ kieltäytymisen jälkeen. Lehdistö ihmetteli miehen myöhäistä valintaa, koska tapparalaisen otteet olivat harjoitusotteluissa olleet puolustajien parhaimmista. Myös itse kisat osoittivat miehen ansainneen paikkansa Suomen joukkueessa: ”Kalevi Numminen tuli mukaan varamiehenä, mutta hän pelasi tasaisemmin kuin useimmat muut – suuremmin loistamatta mutta myös suuremmin erehtymättä.”⁹⁶

Tammelan TBK:n kasvatin arvokisaputki päättyi vuonna 1967 Itävallan Wienissä Suomen päävalmentajaksi palkatun tshekkiläisen Gustav Bubnikin⁹⁷ komennossa. Kisat jäivät suomalaisen jääkiekon historiaan komean Tshekkoslovakia-voiton ansiosta. Se oli Suomen ensimmäinen arvokisavoitto jääkiekon neljästä suurmaasta (Kanada, Neuvostoliitto, Ruotsi ja Tshekkoslovakia). Lisäksi maajoukkueemme voitti Itä-Saksan ja pelasi Länsi-Saksan kanssa tasan, lopullinen sijoitus oli näin ollen kuudes.⁹⁸ 27 vuotias Numminen, mies parhaassa iässä, oli pelannut viimeiset arvo-ottelunsa.

⁹² Suikki 2002, s. 204-206 ja s. 211-213.

⁹³ Suomen sarja oli SM-sarjan jälkeen seuraavaksi korkein sarjataso.

⁹⁴ KN6 haastattelu 25.2.2008.

⁹⁵ Suomen Jääkiekkoleijona nro 64. Kts. esim. Lahti 2004, s. 142-143.

⁹⁶ Aamulehti, 14.3.1966, N:o 71 ja tuntemattomia leikkeitä, Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma.

⁹⁷ Suomen Jääkiekkoleijona nro 146. Kts. esim. Paavola 2004, s. 324-325.

⁹⁸ Laelma 1978, s. 158-159; Laelma 1989, s. 99-100; Suikki 2002, s. 205-206.

2.4. Amatöörien vakava harrastus

Suomen jääkiekkoilu otti edistysaskelia, pieniä sellaisia, koko Kalevi Nummisen pelaajauran ajan. 1950-luku oli ylipäätään jääkiekon läpimurtovuosikymmen maassamme, Suomen Jääkiekkoliiton (SJL) seura- ja jäsenmäärät kasvoivat huomattavasti ajanjakson aikana, kuten Marko Heinimäki on pro gradussaan esittänyt. Esimerkiksi vuonna 1952, Kalevi Nummisen liittyessä seuratoimintaan, SJL:lla oli tasan 10 jäsenseuraa ja 9785 kappaletta henkilöjäseniä, mutta vuosikymmenen lopussa vuonna 1959 vastaavat luvut olivat jo 205 ja 26 100. Tampereella harrastajien määrän kasvun myötä myös luistinratojen ja niiden käyttäjien määrä yli kaksinkertaistui 1950-luvun aikana.⁹⁹ Heinimäki on työssään analysoinut suosion kasvun syitä, joten niihin on turha enää palata. Kalevi Numminen oli mukana koko läpimurtoajan juniorista edustuskiekkoilijaksi ja hänen kauttaan peilaamalla voimme löytää oman osatotuuden suomalaisen jääkiekon nousuun myös läpimurron jälkeisellä 1960-luvulla.

Suomen kansainvälinen kanssakäyminen oli vähäistä SJL:n ensimmäisenä kahtena vuosikymmenenä: Suomi osallistui jääkiekkoilun kansainvälisiin arvokisoihin 1930- ja 1940-luvuilla vain kahdesti, MM-kisoihin vuosina 1939 ja 1949. 1950-luvulla Suomen kansainvälinen toiminta terävöityi, kun Suomi pelasi ensimmäisen olympialaisen jääkiekkoturnauksensa vuonna 1952 ja oli mukana MM-kisoissa 1951, 1954 ja 1955.¹⁰⁰ Lisäksi talvella 1951–1952 maassamme kiersi ensimmäinen ulkomaalainen valmentaja, kanadansuomalainen Viljo ”Joe” Wirkkunen¹⁰¹, levittämässä kotimaansa kansallislajin sanomaa.¹⁰² Vuodesta 1957 lähtien Suomi on osallistunut säännöllisesti kaikkiin kansainvälisiin arvokisoihin.¹⁰³ Nummisen ikäluokan pelaajat huomasivat jääkiekon tarjoavan mahdollisuuden ulkomaanmatkoihin ja aina olympiaedustajaksi asti. Tämä sai varmasti usean monilahjakkuuden valitsemaan jääkiekon paraatilajikseen ohi vaikkapa jalkapallon tai jääpallon. Ainakin Numminen kohdalla valinta nuorten maajoukkueeseen toimi ratkaisevana tekijänä jääkiekon hyväksi ohitse jalka- ja koripallon.¹⁰⁴

Tammelan työläiskorttelien kasvatti näki ja koki jääkiekon avulla maailmaa runsain mitoin – aikana jolloin ulkomaanmatkat olivat suomalaisille vielä erittäin harvinaisia. Arvokisamatkat

⁹⁹ Heinimäki 1999, s. 90-91.

¹⁰⁰ Suikki 2002, s. 204-205.

¹⁰¹ Suomen Jääkiekkoleijona nro 25. Kts. tarkemmin esim. Lahti 2004, s. 62-63.

¹⁰² Mennander & Mennander 2003, s. 92-93.

¹⁰³ Suikki 2002, s. 204-209.

¹⁰⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007; KN6 haastattelu 25.2.2008.

kuljettivat Nummisen Euroopassa Tshekkoslovakiaan, Sveitsiin, Ruotsiin, Itävaltaan ja Jugoslaviaan sekä kahdesti Yhdysvaltoihin. Myös lukemattomat muut maat tulivat tutuksi harjoitusotteluiden, turnausmatkojen tai välietappien muodossa.¹⁰⁵ 1950-luvun lopulla ja 1960-luvulla matkustaminen oli huomattavan paljon vaivalloisempaa kuin nykypäivänä, mistä antaa hyvän esimerkin Suomen joukkueen matka vuoden 1960 olympialaisiin Squaw Valleyhin Yhdysvaltoihin, jota Kalevi Numminen kuvasi tuoreeltaan vanhemmilleen lähettämässään kirjeessä: *”Terveiset täältä ”Intiaanivaimon laaksosta” perille tultiin hyvin. Matka kesti tänne 40 tuntia. Lensimme Gröönlandin kautta Kanadaan siellä teimme välilaskun Winnipegissä, sieltä Los Angelesiin...Los Angelesissa vaihdoimme konetta...lentoaikamme San Fransiskoon kesti noin tunnin...siellä nousimme bussiin ja ajoimme Kalifornian pääkaupunkiin Sacramentoon...Samana iltana ajoimme vielä Squaw Valleyhin, jossa olimme puolen yön aikaan...”*¹⁰⁶

Maajoukkueen matkassa Numminen pääsi tutustumaan niin Amerikan ihmeisiin kuin Euroopan nähtävyyksiin.¹⁰⁷ Suomi oli vielä matkalla vaurastumiseensa Kallun pelivuosina ja matkat vauraiden länsimaiden kaupunkiin tarjosivat suuria kokemuksia nykyään luonnollisista asioista, jotka silloin tuntuivat kovasti merkillisiltä. Esimerkiksi edellä mainitussa vanhemmilleen kirjoittamassa kirjeessä Kallu erikseen mainitsee maukkaasta Kalifornian ruuasta: *”Sapuskat täällä on mahdottoman hyviä, hedelmiä on paljon.”*¹⁰⁸ Maajoukkueen matkassa näki maailmaa, mikä oli mukava bonus pelaamisen rinnalla, mutta toisille pelaajille itse matkat ja huvittelu saattoivat välistä mennä jopa pelaamisen ohi. Alkoholilla oli osuutta asiaan ja sama kuvio oli tuttu jo kotimaan sarjapeleistä, kun pelireissut venyivät toisinaan tuntitolkulla pelaajien kaljoittelun tähden. Kallu piti tiukan linjan alkoholin kanssa, ”pläträäminen” ei kuulunut hänen tapoihinsa siviilissä saatikka pelimatkoilla, mutta jotkut pelaajat asennoituivat kisamatkoihin lomamatkalaisen asenteella.¹⁰⁹ MM-kisat olivat eräänlainen palkinto hyvin menneestä sarjakaudesta, eikä juuri kukaan kuvitellut hyvien arvokisatöiden mullistavan hänen tai perheensä maailmaa esimerkiksi rahakkaan pelaajasopimuksen muodossa. Arvokisojen jälkeen vuorossa oli paluu arkeen ja työelämään.

¹⁰⁵ Suikki 2002, s. 204-206; KN6 haastattelu 25.2.2008; erilaisia matkamuuistoja, Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹⁰⁶ Kalevi Nummisen kirje vanhemmilleen, päivätty 17.2.1960. Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹⁰⁷ Erilaisia matkamuuistoja (mm. valokuvia, postimerkkejä, postikortteja, tarroja jne.). Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹⁰⁸ Kalevi Nummisen kirje vanhemmilleen, päivätty 17.2.1960. Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹⁰⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008; MH haastattelu 21.2.2008.

Asenteet pelaamista kohtaan muuttuivat ajan kanssa. Nummisen ohella esimerkillistä urheilullista asennetta jäällä ja sen ulkopuolella esitti maajoukkuepelaajista muun muassa Juhani Wahlsten, joka varsinkin uransa loppupuolella huomasi systemaattisen harjoittelun ja elämäntapojen merkityksen urheilulliseen suorituskyykyyn. Vanha maajoukkuekapteeni kirjoitti kokemuksistaan ja näkemyksistään kirjan ”Hakkaa päällä, Suomen poika” vuonna 1969, jossa hän totesi suomalaisen jääkiekon olleen liikaa lahjakkaiden pallopelitaitureiden hauskanpitoa, ja kuinka yleinen harjoittelun lisääminen nostaisi Suomen jääkiekkoa lähemmäksi maailman kärkeä.¹¹⁰ Pitää kuitenkin muistaa, että suomalainen jääkiekkoilija oli Nummisen ja Wahlstenin pelivuosina 1960-luvulla puhdasverinen amatööri. Pelaajat tekivät töitä tai opiskelivat pelaamisen ohessa, eivät saaneet palkkaa pelaamisesta ja saattoivat harrastaa useampaakin lajia samanaikaisesti. Harvoilla oli samanlaiset mahdollisuudet vaativaan treenaamiseen kuin postimies (myöhemmin myyntipäällikkö) Nummisella työaikojen tai liikunnanopettaja Wahlstenilla pitkän kesälomansa turvin.¹¹¹ Toki edellä mainittujen pelaajien oma asennoituminen harjoitteluun ja pelaamiseen oli myös toista luokkaa – kaikki lähtee omasta halusta ja tahdosta, loppu on järjestelykysymys.

Suomi oli Nummisen pelaajakarriäärin aikana paitsi tuloksellisesti myös olosuhteiden osalta maailman huippumaiden perässä. Suomi ja suomalaiset jääkiekon harrastajat saivat tulla toimeen luonnonjäällä aina vuoteen 1956 asti. Luonnonolojen armoilla oleminen ei toiminut lajin parhaaksi. Esimerkiksi Suomen ensimmäinen olympiajoukkue vuonna 1952 joutui huonon talven takia Oslon kisoihin vain muutaman jääharjoituskerran pohjilla.¹¹² Muu jääkiekkoileva maailma, ainakin lajin mahtimaat, oli jo 1800-luvun loppupuolella siirtynyt tekojäiden aika-kauteen – Euroopan ensimmäiset tekojääradat avattiin 1870-luvulla ja Pohjois-Amerikassa siirryttiin vuosisadan lopulla jo sisähalleihin. Suomi tuli jälkijunassa, kun se vihdoinkin sai ensimmäisen tekojääradan vuonna 1956 ja myöhemmin jäähallin vuonna 1965 – molemmat Tampereelle. Esimerkkinä mainittakoon, että Koulukadun tekojääradan valmistuessa marraskuussa 1956 oli naapuri Ruotsissa käytössä jo 27 keinojääareenaa.¹¹³

Koulukadun tekojäärata pitkitti jääkautta noin kahdella kuukaudella. Ensimmäiset pari vuotta Koulukadun kenttä avattiin lokakuun puolenvälin tietämissä, ja jäädytyslaitteiden opetteluvaiheen jälkeen jo syys-lokakuun vaihteessa. Keinojää paransi peli- ja harjoitusolosuhteita itse

¹¹⁰ Wahlsten.

¹¹¹ Lahti & Paavola 2004; Mesikämmen 2002; Wahlsten 1969.

¹¹² Otila, ”Varjosta valoon”, s. 25-26.

¹¹³ Mesikämmen 2002, s. 29.

pelin suhteen, mutta kaukalon ulkopuoliset olosuhteet olivat vielä kovin alkeelliset: *”Ei silloin ollut suihkuja eikä pukukoppeja. Varusteet puettiin kotona päälle, kolmenvartintakki yllä Tammelanpuistokadulle, mistä bussilla VPK:lle ja loppumatka kävellen Koulukadulle. Ja takaisin samaa reittiä. Kotona äiti lämmitti hellalla vettä, että sai kainalot pestyä. Iltatoimien jälkeen levitettiin pukkisänky keittiöön ja unta palloon.”*¹¹⁴ Seuraavan vaiheen pukeutumistila-kehitykseen toivat seurojen omat, suihkutiloilla varustetut, kerhohuoneet, jotka Tapparalla ja Ilveksellä sijaitsivat Koulukadun kentän välittömässä läheisyydessä, Tapparalla Pyhäjärvenkadulla ja Ilveksellä Mäntykadulla. Seurojen toimitilat toimittivat pukuhuoneen virkaa kunnes 1960-luvun puolella Koulukadulle rakennettiin kunnon pukukopit suihkuineen. Tohtalaisen uusi aika suomalaisessa jääkiekkoilussa koitti ensimmäisen jäähallin myötä vuonna 1965. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Suomeen nousi 12 uutta jäähallia nostaen kokonaisluvun 13 kappaleeseen vuonna 1975. Jäähallien myötä kotimaisen jääkiekon kehittymisen pääsi todelliseen vauhtiin. Tunnetun urheilumiehen Lauri ”Tahko” Pihkalan¹¹⁵ ajatelma siitä, että luistelu katon alla osoittautuu urheilun kuolemaksi,¹¹⁶ ei onneksemme käynyt toteen. Kalevi Nummisen pelaajauran kannalta jäähalliaika koitti maassamme harmillisen myöhään – kovana harjoittelijana tunnetulle pelimiehelle jäähallin tarjoamat lisämahdollisuudet olisivat peliuran alkuvaiheessa tarjonneet tasaväkisen mahdollisuuden aivan maailman huipupelaajien vauhtiin ja taitoihin.

Suomen jääkiekkoilussa oli Nummisen pelivuosina monia sellaisia piirteitä, joita nykyajan ammattimaista lajinkuvaa seuratessaan voi helposti pitää jopa hiukan humoristisina. Nykypäivän suomalaiset jääkiekkoammattilaiset, jotka edustavat kotimaatamme arvokisoissa ovat kaikki taloudellisesti hyvin toimeentulevia, sataprosenttisia ammattilaisia ja kisamatkoilla SJL järjestää pelaajille kaiken mahdollisen tarvittavan ja tarpeettoman hammasharjoista pelivälineisiin. Pelaajien tarvitsee keskittyä vain olennaiseen eli pelaamiseen. Vuonna 1959 Kalevi Nummisen murtautuessa ensimmäistä kertaa Suomen MM-kisamiehistöön tilanne oli toinen: pelaajat saivat liitolta mailat, paidan ja trikoot sekä verryttelypuvun – kaikki muut varusteet tuli olla omasta takaa. Tämä saatettiin pelaajien tietoon kirjeellä, jolla vahvistettiin aiempi puhelinilmoitus paikasta maajoukkueessa ja pyydettiin pelaajaa ilmoittamaan liittoon mikäli oli estynyt osallistumaan kisakomennukselle. Harjoitusmaaottelun valintakirjeessä pelaajille kerrottiin etukäteen jopa ketjukoostumukset, sillä ennen peliä ei ollut luvassa lainkaan

¹¹⁴ KN5 haastattelu 6.8.2007.

¹¹⁵ 1888-1981. Seppälä.

¹¹⁶ Mennander & Mennander 2003, s. 130.

yhteisiä harjoituksia. Ehkä erikoisin piirre ajan maajoukkue toiminnassa oli kuitenkin tapa, jolla joukkue kasattiin. Pelaajavalintoja ei suinkaan suorittanut maajoukkueen valmennusjohdanto vaan erityinen valitsijatoimikunta, joka koostui valmentajista ja seurajohtajista. Tällainen menettely toi valintatilanteeseen mukaan (alue)poliittista vääntöä, kun toimikunnan jäsenet halusivat saada joukkueeseen oman seuransa ja alueensa pelaajia mahdollisimman paljon – jopa pelitaidoista välittämättä. Vuonna 1966 maajoukkueen valmentajaksi palkattu Gustav Bubnik oli ensimmäinen valmentaja, joka sai valita täysin mieleisensä maajoukkueen.¹¹⁷

Vaikka maajoukkue toiminta ja suomalainen jääkiekko ylipäätään oli 1950- ja 1960-luvulla nykypäivän lajivinkkelistä katsottuna lapsen kengissä, niin eteenpäin mentiin silti koko ajan. Laji kehittyi ja kansansuosio kasvoi – huippupelaajista tuli pienimuotoisia julkimoita, varsinkin kotikaupungeissaan. Lehdistön lisäksi radio ja verrattain uusi keksintö televisio kiinnostuivat toden teolla vauhdikkaasta lajista ja esimerkiksi jo vuoden 1957 Moskovan MM-kisoista selostettiin radion välityksellä kotisuomeen kaikki Suomen ottelut. Jääkiekkoilun mahdollisuuksia televisiolajiksi pohti vuonna 1958 perustettu erillinen Urheilutelevisiotoimikunta.¹¹⁸ Laji sai uutta nostetta ja kasvaneesta kansansuosioista sai ihailijapostin muodossa osansa myös Suomen kärkipelaajiin kuulunut Kalevi Numminen.¹¹⁹ 1960-luku oli suomalaisessa jääkiekkoilussa viimeinen kansallisromanttinen vuosikymmen: pelaajat olivat puhtaita amatöörejä ja olosuhteet olivat monenkirjavat, mutta lajin taso ja suosio kasvoi siitä huolimatta. Vauhdikas talvilaji vei kaupunkilaisnuorten sydämet, jääkiekkofani pääsi lähelle idoleitaan – kaukalon laidalla pakkasen paukuessa ja ottelun jälkeen kotimatalla samassa linja-autossa. Koulukadun purevaan viimaan tottuneelle Nummiselle, muiden pelurien mukana, NHL¹²⁰-kaukalot olivat jotain epätodellista: *”1960-luvun alussa tuli kyselyjä sinne ja Limo kysyi halukkuutta NHL-leirille. Ensimmäiset ruotsalaiset olivat siellä jo olleet ja tulleet pois, enkä uskaltanut lähteä. Cineman non stopissa näki joskus jonkun pätkän NHL-pelistä, NHL oli suuri tuntematon tuolloin.”*¹²¹

¹¹⁷ Mennander & Mennander 2003, s. 314-315; Valintakirje maajoukkueeseen, Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹¹⁸ Mennander & Mennander 2003, s. 107.

¹¹⁹ Kalevi Nummisen fanikirjeitä, Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

¹²⁰ National Hockey League, NHL, on Pohjois-Amerikan ammattilaisliiga.

¹²¹ KN6 haastattelu 25.2.2008.

3. MONTREAL – NUMMISEN MAILA

3.1. Suomalaisen jääkiekkomailan historiaa

Ensimmäinen suomalaisvalmisteinen jääkiekkomaila oli loviisalainen Velika. Tämä 1930-luvun tuote oli ns. verstasmaila, kuten myös sen seuraajat Lukko- ja Karhu-mailat 1940-luvulla.¹²² Nämä mailamerkit eivät suurta suosiota saavuttaneet, syynä varmasti jääkiekon kuuluminen vielä tuolloin marginaalilajien joukkoon. Kotimaisen kiekkoinnostuksen kasvaessa 1950-luvulla yhä useampi puusepänverstas ryhtyi muiden tuotteidensa ohessa valmistamaan myös jääkiekkomailoja. Tampereen ympäristössä syntyi lasten ja nuorten mailamerkkejä, kuten ToPe, Ala, Kolu sekä Ke-Ma. Nämä mailat olivat nuorisolle suunnattuja, sillä niiden puutteellisista materiaaleista ja valmistustekniikoista johtuen ne eivät soveltuneet ja kestäneet harjaantuneemman pelurin käsissä.¹²³ Jääkiekkoinnostuksen noustessa pelaajat hinkuivat hyviä varusteita ja ainoa vaihtoehto laadukkaana mailan hankkimiseen oli hakea tai tuottaa se ulkomailta. Tuontilupien ja korkeiden tullimaksujen takia esiintyi huomattavissa määrin myös jääkiekkovarusteiden salakuljetusta.¹²⁴

Tyyriit ja vaikeasti saatavat ulkomaalaiset mailat eivät kuitenkaan olleet vaivannäön arvoisia. Niiden laatu vaihteli kovastikin ja se sai suomalaiset jääkiekkoilijat kehittelemään omia mailaihioitaan. 1950-luvun puolivälissä huonekalupuuseppä Yrjö Sartokari ja HJK:n riveissä jääkiekkoillut Kari Aro yhdistivät osaamisensa ja lanseerasivat Sartokarin kehittämän Koho-merkkisen jääkiekkomailan suomalaisten kiekkoilijoiden tietoisuuteen.¹²⁵ Kohoa seurasivat etunenässä Fighter¹²⁶, Montreal, Titan ja Toronto¹²⁷. Nämä suomalaiset jääkiekkomailat olivat muutamassa vuodessa huippupelaajien käyttämiä valioyksilöitä, jotka tuotapikaa valloittivat myös koko maailman mailamarkkinat.

Pelikentillä Suomi oli vielä 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alkupuolella taistelemassa sijoituksesta ynnä muut. Mitalihaaveet eivät eläneet edes innokkaimpien optimistien mielissä. Suomalainen mailateollisuus puolestaan nousi jääkiekkoilun emämaan Kanadan vahvimaksi haastajaksi maailman mailaherruudesta. Suomen nykyinen suosikkiurheilulaji jääkiekko saavutti ensimmäiset

¹²² Leinonen, s.78.

¹²³ KN2 haastattelu 21.2.2005.

¹²⁴ Heinimäki, s.74 – 75.

¹²⁵ Sulkava, s. 184 – 185.

¹²⁶ Lappeenrantalaisen Kaukas Oy Ab:n valmistama Fighter oli ensimmäinen teollinen maila Suomessa. Sen ensimmäinen nimi oli Comet, jolla haisteltiin markkinoita, sitten nimi vaihtui Fighteriksi.

¹²⁷ Toronto tunnettiin myöhemmin nimellä Torspo.

suuret voittonsa varusteteknisellä puolella. Suomi nousi tasaisen varmasti maailman jääkiekkoeliittiin – ensin välinevalmistajana ja vanavedessä myös kaukalon puolella.

3.2. Nummisen OTM-mailloista syntyy liikeidea

Työläisperheen poika Kalevi Numminen aloitti jääkiekkouransa Tammelan TBK:n C-junioreissa vuonna 1953.¹²⁸ 13-vuotias Numminen joutui pelikaveriensa tavoin käyttämään kekseliäisyyttään pelivarusteiden hankinnassa. Suomesta ei kunnollisia jääkiekkovarusteita juuri löytynyt ja ulkomailta, lähinnä Ruotsista, tilaaminen oli kovin kallista. Suomen mestaruussarjassa kiekkoilleet pelaajat onnistuivat saamaan ulkomaisia mailloja Ruotsin kautta, mutta junioripelaajat joutuivat itse valmistamaan omat pelivälineensä.¹²⁹ Numminen ja monet muut työläisperheen jääkiekkoilevat lapset, joilla ei ollut varaa hintaviin ulkomaalaisiin mailoihin, valmistivat OTM-merkkisiä¹³⁰ mailloja koulun veistotunneilla sekä kotona isän valvovan silmän alla: *”Mailan varsi oli yhtä puuta ja sen päähän tehtiin hahlo johon lapa liitettiin. Aina illalla ennen nukkumaanmenoa osat liimattiin liimajauheella ja liitos oli yön ajan puristuksissa puulaatikon alla. Sama kuvio toistui joka ilta, sillä OTM:mät eivät kovin pitkään kestäneet.”*¹³¹

Vuonna 1957 puolustajalupaus Numminen pelasi ensimmäisen ottelunsa Tapparan riveissä SM-sarjassa.¹³² Kasvattajaseuransa edustusryhmään noussut Numminen pääsi nyt tutustumaan tuontimailojen ihmeellisyyksiin. SM-sarjaseurat hakivat pelaajilleen varusteet ja mailat Ruotsista ja näin juniorisarjat taakseen jättänyt Numminen vaihtoi OTM:n Hanwood-merkkiseen tehdasvalmisteseen mailaan. SM-sarjapelureiden suosimat mailamerkit olivat englantilaisen Hanwoodin lisäksi kanadalaiset CCM ja Northland, ruotsalaiset Sandström ja Sirius sekä tshekkiläinen DMG. Tuontimailojen makuun päässyt Numminen ei vakuuttunut niiden erinomaisuudesta: *”Ulkomaisissa mailoissa ei ollut mitään ihmeellistä, yksinkertaiset rakenteet sekä varsi ja lapa liitetty samanlaisella hahlo-systeemillä kuin OTM:ssä. Kestävyys ja kallis hinta olivat suurimmat ongelmat, myös pelattavuus oli varsin huono.”*¹³³

¹²⁸ KN1 haastattelu 24.3.2003.

¹²⁹ Mennander & Mennander 2003, s. 144 – 145.

¹³⁰ OTM tulee sanoista Oma Tekoinen Maila. Kanadalainen CCM oli tuolloin merkittävin mailamerkki ja OTM lienee saanut nimensä tästä yhtälöstä.

¹³¹ KN2 haastattelu 21.2.2005.

¹³² <http://www.tappara.fi/hist.html>, Kausikertomukset 1942-2008.

¹³³ KN2 haastattelu 21.2.2005.

Tampereen Ilmatorjuntapatteristossa vuosina 1959 – 60 asevelvollisuutensa suorittanut Numminen mietti armeijan harmaissa keinoja suomalaisen jääkiekkoilun kehittämiseksi. Nuorta miestä miettytti se seikka, että Suomi puuvaltaisena maana joutui tyytymään Ruotsista laivaamiinsa tuontimailoihin. Asiantilaan oli saatava muutos ja Numminen sai idean oman jääkiekkomailan kehittämistä. Idean toteutus lähti omien prototyyppien kehittelystä vanhojen OTM:ien pohjalta. Numminen vei maila-aihionsa puusepänverstaalle, joissa ammattitaitoiset puusepät yrittivät toteuttaa nuoren ideanikkarin toiveita. Käytännön testaamisen myötä raakaversioista syntyi huippupelaajan käsissä kilpailukykyinen maila. Maailman kovimman jääkiekkoliigan, Pohjois-Amerikan ammattilaissarja NHL:n, tunnetuin jääkiekkjoukkue Montreal Canadiens¹³⁴ toimi innoittajana Nummisen nimetessä kehittämänsä mailan Montrealiksi. Numminen uskoi Montrealilla olevan potentiaalia ainakin kotimaisilla mailamarkkinoilla, mutta ensin oli saatava rahoituspuoli kuntoon.¹³⁵

Tamperelainen tilitoimistoalan yrittäjä, liikemies Mikko J. Westerberg oli vuodesta 1956 lähtien toiminut Tappararan taustajoukoissa. Kesällä 1956 Westerberg toimi yhdessä Kalevi Keihäsen kanssa tapparalaisten matkanjohtajana Cortinaan suuntautuneella pelimatalla ja tästä Italian matkasta alkoi Tappararan ja Westerbergin yhteinen taival. Puolustajalupaus Numminen oli myös ollut mukana vuoden 1956 Cortinan reissussa ja tutustunut matkalla Westerbergiin.¹³⁶ Miehet olivat näin toisilleen entuudestaan tutut vuonna 1960, kun sotaväestä kotiutunut Numminen marssi Westerbergin toimistoon maila-ideaansa esittelemään. Westerberg vakuuttui Nummisen suunnitelmista ja lähti 20-vuotiaan nuorukaisen yhtiökumppaniksi mailabisnekseen. Kumppanukset perustivat saman tien yhteisen yrityksen, Tammer-Urheilun, mutta virallisesti yhtiön paperit voitiin allekirjoittaa vasta seuraavan vuoden 1961 alkupuolella. Täysi-ikäisyyden kriteerinä oli 1960-luvun alussa 21 vuotta, joten kaksikon oli odotettava Nummisen syntymäpäiviä tammikuun lopussa 1961.¹³⁷

Tarvittava pääoma uuden yrityksen käynnistämiseksi tuli Westerbergiltä. Mailan kehittänyt Numminen oli vasta parikymppinen nuori mies, jolle ei luonnollisestikaan ollut ehtinyt kertyä ylimääräistä rahaa pankin säästötillille. Tosin alkuun Tammer-Urheilu ei vaatinut suuria investointeja, sillä firma ei palkannut veturiensa lisäksi muita työntekijöitä, vaan toimi mailamarkkinoilla kauppahuone-periaatteella: Tammer-Urheilu teetti Montrealinsa eri puusepänverstailla aina sitä mukaa

¹³⁴ Kts. Tarkemmin esim. Suikki 2004.

¹³⁵ KN2 haastattelu 21.2.2005; KN4 haastattelu 19.4.2005.

¹³⁶ MW haastattelu 14.4.2005.

¹³⁷ KN2 haastattelu 21.2.2005.

kun sai tilauksia asiakkailtaan.¹³⁸ Tämä oli taloudellisesti turvallinen tapa, toiminnassa ei ollut suuria riskejä, mutta toisaalta ei myöskään ollut juuri liikkumavaraa liiketoiminnan kasvattamiseen. Tammer-Urheilun kaksi työntekijää jakoivat työtehtävät keskenään: talouspuolen ammattilainen Westerberg nimettiin yrityksen toimitusjohtajaksi vastualueenaan kirjanpito sekä muut talousasiat ja Nummisen titteliksi tuli myyntipäällikkö, joka vastasi Montreal-mailojen myynnistä sekä tuotekehittelystä.¹³⁹

Myyntipäällikkö Numminen jatkoi Montreal-velvoitteidensa ohella menestyksestä pelaajauraansa. Maajoukkueen vakiokalustoon noussut Tappara-pakki kuului myös vuoden 1962 MM-kisajoukkueeseen.¹⁴⁰ Colorado Springssissä Yhdysvalloissa pelatuista MM-kisoista tuli merkittävä käänne Montrealin historiaan. Suomen joukkue pysähtyi paluumatkallaan Minnesotaon, Minneapolis-Saint Paul –kaksoiskaupunkiin, missä viisi joukkueen pelaajaa pääsi tutustumaan Saint Paulin puolella sijainneeseen Northlandin mailatehtaaseen. Numminen kuului viisikkoon, joka suoritti vierailun Northlandin pyhimpään.¹⁴¹ Tehdaskäynti oli Nummiselle ja Tammer-Urheilulle todellinen onnenpotku – luvalla suoritettu ”teollisuusvakoilu” muutti myöhemmin Nummisen ja Westerbergin mailabisneksen suunnan.

3.3. Tehdastuotanto ja vientikauppa

Numminen ei ollut ainoa oman jääkiekkomailabisneksen parissa työskennellyt Suomen A-maajoukkuepelaaja. Myös Koho-mailafirman yrittäjä ja HJK:n hyökkääjä Kari Aro kuului Suomen MM-kisajoukkueeseen vuonna 1962. Luonnollisesti myös hän pääsi Northland-visitin suorittaneeseen kvintettiin. Yhdessä ja erikseen nämä Leijonajoukkueen mailanikkarit tekivät havaintoja Northlandin käyttämistä materiaaleista, tekniikoista sekä kaikesta muusta vähänkään mailantekoon liittyvästä. Kutsuttuina vieraina herrat Aro ja Numminen saivat vapaasti perehtyä pohjoisamerikkalaisen kilpailijansa tekemisiin.¹⁴² Ei tainnut Northlandin johto tietää, kenet oli kutsunut vierailulle?

Nummiselle Northland-vierailun tärkein anti oli kahden merkittävän havainnon tekeminen: *”Northland teki kaksi asiaa erilailla kuin me Suomessa. He vahvistivat lavan ja varren liitoskoh-*

¹³⁸ KN2 haastattelu 21.2.2005; KN3 haastattelu 28.2.2005; KN4 haastattelu 19.4.2005; MW haastattelu 14.4.2005.

¹³⁹ KN2 haastattelu 21.2.2005, MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁴⁰ Suikki 2002, s. 206.

¹⁴¹ Sulkava, s.186.

¹⁴² Mennander & Mennander 2003, s.146 – 147.

*dan lasikuitunauhalla, mikä teki mailasta huomattavan paljon kestävämmän. Toinen merkittävä ero meidän toimintaamme oli ilmapaineisten puristimien käyttö, kun me puristimme lavan ja varren yhteen käsin, lihasvoimalla.”*¹⁴³ Lasikuitu ei vielä tuolloin ollut tehnyt läpimurtoaan urheiluvälineiteollisuudessa, joten Montrealin Numminen ja Kohon Aro saivat hienoisen etulyöntiaseman moniin kilpailijoihinsa verrattuna, ja vieläpä kilpailijansa avustuksella.

USA:n reissun tuliaisina Numminen toi Tampereelle pienen pätkän Northlandin lasikuitunauhaa. Sitä ihmeteltiin ja kokeiltiin Tammer-Urheilulle mailoja valmistaneen Jaakko Evilän puusepänerveerilla. Lasikuidun vaikutukset todettiin ja tiedettiin hyväksi ja alkoi valtaisa lasikuidun metsästys. Mönlyckestä Ruotsista löytyi lasikuituvenetehdas, joka suostui myymään Montreal-yrittäjille lasikuitukangasta. Numminen ja Evilä kehittivät Montrealin mailoille omanlaisen, parannelun lasikuituvahviste-version, missä lasikuitukangasta vedettiin koko lavan päälle, molemmin puolin.¹⁴⁴ Montreal-mailojen uudet tekniset innovaatiot tekivät tuotteesta entistä kestävämmän ja keveämmän, ylipäättään paremman.

Perustamisensa jälkeen Tammer-Urheilu oli valmistuttanut Montreal-mailansa muutamalla vakiintuneella puusepänerveerilla. Nummisen Northland-vierailun tulokset rohkaisivat myös toimitusjohtaja Westerbergin mielen: ”Yhtäkkiä huomattiin, että tästähän tulee kunnon bisnes!”¹⁴⁵ Tammer-Urheilu päätyi vaihtamaan nimensä muistuttamaan enemmän tuotemerkkiään ja vuonna 1963 syntyi Montreal-Urheilu Oy.¹⁴⁶ Samoihin aikoihin uusi yhtiö päätti perustaa oman tuotantolaitoksen ja Viialasta¹⁴⁷ ostettiin vanha Nirhan Viilan tehdas tila toimitusjohtaja Westerbergin isän Mikko Westerberg Seniorin rahallisella avustuksella.¹⁴⁸ Oman tuotantolaitoksen hankkiminen ja tehdastuotantoon siirtyminen merkitsi aikaisempaan toimintaan verrattuna mittavien investointien tekemistä. Vanha viilatehdas piti muuttaa mailanvalmistukseen soveltuvaksi tilaksi. Metalliverstaan mustat seinät vedettiin kalkilla valkoisiksi ja vanhoja rakenteita purettiin sekä uusia rakennettiin. Myös laitehankinnat vaativat oman veronsa, tekniset laitteet, kuten hydraulikkapuristimet hankittiin tehtaalle Northlandin mallin mukaisesti.¹⁴⁹

¹⁴³ KN3 haastattelu 28.2.2005.

¹⁴⁴ KN3 haastattelu 28.2.2005; KN4 haastattelu 19.4.2005.

¹⁴⁵ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁴⁶ Myös Tammer-Urheilu säilyi edelleen myynti- ja markkinointiyhtiönä. Tammer-Urheilu kannatti pitää elossa liikevaihtoverosäädöksiensä takia: Tammer-Urheilun nimissä pystyi myymään vähittäisverovelvollisille ja Montreal-Urheilu puolestaan myi tukkuverovelvollisille, sen mukaan toimittiin, mikä oli yritykselle kannattavampaa. MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁴⁷ Viiala sijaitsee noin 30 kilometriä Tampereelta etelään päin.

¹⁴⁸ MW haastattelu 14.4.2005: Tehdas ostettiin Montreal-Urheilun nimiin, mutta isä Westerberg rahoitti kaupan.

¹⁴⁹ KN4 haastattelu 19.4.2005; MW haastattelu 14.4.2005.

Montreal-Urheilu Oy:n perustaminen ja mailatuotannon siirtäminen oman tehtaan alaisuuteen muuttivat totaalisesti Nummisen ja Westerbergin mailabisneksen. Nyt Montreal-mailoilla oli todellinen mahdollisuus nousta merkittäväksi tekijäksi jopa koko maailman mailateollisuudessa, mutta samalla uudessa toimintamallissa oli huomattavan paljon enemmän riskiä kuin vanhassa kauppahuone-strategiassa. Nyt miehet joutuivat palkkaamaan uusia työntekijöitä yritykseensä sekä investoimaan suuria summia puuhun: ”Jääkiekkomailaa tehdään koko vuosi, mutta varsinainen myynti tapahtuu kesän puolivälistä joulun jälkeisiin tapahtumiin. Koivua piti kuitenkin ostaa jo vuoden alusta ja rahaa oli jatkuvasti kiinni koivuissa noin 200 000 – 300 000 vanhaa mummonmarkkaa. Myös työntekijöille piti tietenkin maksaa palkkaa läpi vuoden, joten kyllähän tehdastuotantoon siirtymisessä sikäli riskiä oli mukana.”¹⁵⁰

Uuden opettelu otti oman aikansa, yhtiön johdolla saatikka uusilla työntekijöillä ei ollut kokemusta jääkiekkomailan tehdasvalmistuksesta. Tehdastuotannon aloittaminen oli uuden opettelua. ”Työ tekijäänsä opettaa” ja alkuvaikeuksien jälkeen lasikuituvahvisteisten Montrealien tuotanto moninkertaistui. Tuotannon raju kasvu sekä suuret satsaukset uudistuksiin pakottivat tehostamaan myös myyntitoimintaa. Katseita suunnattiin yhä innokkaammin myös Suomen rajojen ulkopuolelle.¹⁵¹ Onneksi myyntipuhe oli jo valmiina: ”Koelaitosten suorittamien tutkimusten ja niiden virallisten tulosten mukaan lasikuituvahvisteiset mailat ovat 200 % vahvempia kuin pelkästään puusta ja vanerista valmistetut mailat. Kova maila – Montreal”¹⁵²

Montrealin ensimmäinen vientimaa oli länsinaapurimme Ruotsi, jossa jääkiekkokulttuuri oli 1960-luvun alussa monin verroin kehittyneempää kuin Suomessa¹⁵³ – poikkeuksena mailateollisuus. Naapurimaan mailamarkkinat aukesivat laadukkaan tuotteen avulla.¹⁵⁴ Ruotsissa oli toki omaakin mailatuotantoa, mutta viialalaisen lasikuitumailan kestävyys, keveys ja pelattavuus tasoittivat tietä Montrealin mairinnousulle. Montreal-Urheilun johto, Numminen ja Westerberg, kiersi autolla ympäri Ruotsia mailaansa kaupittelemassa, mutta pääasiallisen vastuun Ruotsin myyntityöstä kantoi hudiksvallilainen¹⁵⁵ urheilutukkuliike Ryonbolaget myyntimiehenään yrityksen toimitusjohtaja

¹⁵⁰ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁵¹ KN4 haastattelu 19.4.2005.

¹⁵² Montreal Oy:n arkisto: mainoskortti vuodelta 1964.

¹⁵³ Esim. Mennander & Mennander 2003, s.366-368: Kun Suomi sai ensimmäisen mitalinsa jääkiekon MM-kisoissa vuonna 1992 (hopeaa), oli Ruotsin mitalisaldo MM-kisoista vuonna 1992 jo 29 MM-mitalia (kuusi maailmanmestaruutta). Ensimmäisen olympiamitalinsa Ruotsi sai vuonna 1928, Suomi osallistui ensimmäisen kerran olympialaisiin vuonna 1952.

¹⁵⁴ Montreal Oy:n arkisto: useita lehtileikkeitä Ruotsin viennistä.

¹⁵⁵ Hudiksvall sijaitsee noin 15 kilometriä pohjoiseen Ruotsin silloisesta jääkiekkokeskuksesta Gävlestä.

Jan Erik ”Janne” Olsson. Ryonbolagetin ja Montrealin tiet kohtasivat ensimmäisen kerran vuonna 1962. Parin vuoden uupumaton lanseeraustyö tuotti tuloksia vuonna 1964, kun Olsson sai koko gävleläisen Brynäs¹⁵⁶ huippujoukkueen pelaamaan Montrealin mailoilla ja pian perässä seurasi-
vat myös muiden ruotsalaisjoukkueiden tähtipelaajat.¹⁵⁷

Hyvänä vetoapuna vientiponnisteluille toimi vuoden 1965 jääkiekkoilun MM-kilpailut, jotka pelattiin Suomessa, Tampereen uudessa jäähallissa. MM-kisat auttoivat omalta osaltaan mailan tunnettavuuden lisäämisessä, kun Montrealin miehet jakoivat markkinointimielessä mailoja kisojen jokaiselle joukkueelle^{158, 159}. Kisat poikivat myös reilusti ilmaista medianäkyvyyttä, kun Janne Olsson onnistui ylipuhumaan kisoja kuvanneen kameramiehen ja pian Montrealin tuotemerkki näkyi ”epäilyttävän usein” televisioruuduissa ympäri Euroopan.¹⁶⁰

Euroopassa oli 1960-luvulla laadukkaalle mailalle tilausta ja nimenomaan laatuun satsannut Montreal pääsi tätä kautta solmimaan kauppasuhteita Euroopan jääkiekkokeskuksiin.¹⁶¹ Keski-Euroopan myyntireitit rakensi Nummisen vanha pelikaveri, tamperelainen Jaakko Sartio¹⁶², joka opiskeli St.Gallenissa Sveitsissä. Hän avasi Montrealin markkinat Sveitsissä ja Itävallassa sekä hankki mailalle omat myyntimiehet kumpaankin maahan.¹⁶³ Itä-blokin suuntaan kaupanteko oli vaikeampaa, varsinkin jääkiekon suurmaahan Neuvostoliittoon, koska kaikki vienti tapahtui valtion elimien sääntelemänä. Neuvostoliiton maajoukkuekiekkoilijoiden kautta¹⁶⁴ Montrealia saatiin kuitenkin levitettyä myös itänaapuriin.¹⁶⁵ Neuvostoliiton huippumaalivahti Vladislav Tretjak ja Montreal tekivät myöhemmin yhdessä pienimuotoista jääkiekkomaila-historiaakin, kun Montreal ensimmäisenä mailavalmistajana älysi painattaa tuotemerkkinsä nimen maalivahdinmailan isoon levikeosaan, mikä tarjosi reilusti parempaa näkyvyyttä tuotenimikkeelle – varsinkin kun mailan ensimmäinen käyttäjä oli kuuluisa venäläistorjuja.¹⁶⁶

¹⁵⁶ www.brynas.se: Brynäs IF, perustettu vuonna 1912, Ruotsin mestaruus 1964, 1966, 1967, 1968, 1970, 1971, 1972, 1976, 1977, 1980, 1993 ja 1999 (yhteensä 12 mestaruutta).

¹⁵⁷ Tappara – Ammattimiehet asialla 1973 – 1974, s. 47.

¹⁵⁸ Mennander & Mennander 2003, s. 202: Kisoissa mukana kahdeksan maata: Neuvostoliitto, Tshekkoslovakia, Ruotsi, Kanada, Itä-Saksa, Yhdysvallat, Suomi ja Norja (maat lueteltu kisojen paremmuusjärjestyksessä).

¹⁵⁹ KN4 haastattelu 19.4.2005; MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁶⁰ Tappara – Ammattimiehet asialla 1973 – 1974, s. 48.

¹⁶¹ Mennander & Mennander 2003, s. 148.

¹⁶² Jaakko Sartio oli ensimmäinen suomalainen valmentaja Itävallan pääsarjassa, joukkueena Feldkirch. Leinonen, s. 73.

¹⁶³ KN4 haastattelu 19.4.2005.

¹⁶⁴ Montrealilla pelasivat aikoinaan mm. Vladislav Tretjak, Boris Mihailov ja Vladimir Petrov. Kaikki todellisia supertähtiä.

¹⁶⁵ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁶⁶ KN6 haastattelu 25.2.2008.

Yhdysvaltojen ja Kanadan laajat, mutta samalla kovasti kilpaillut markkinat lähtivät avautumaan Montrealille vuonna 1968. Montreal-Urheilu Oy sai kesällä 1968 koetilauksen USA:sta, joka myöhemmin poiki lisätilauksia.¹⁶⁷ Samoihin aikoihin amerikansuomalainen Martti Maunula, joka toimi New Yorkissa Volkswagen-kauppiaana, haki suomalaisia tuotteita Amerikan markkinoille ja lähestyi näissä merkeissä myös Montrealia ja Nummista. Stanfordissa¹⁶⁸ asunut Maunula pestattiin Montrealin Amerikan edustajaksi, mikä myöhemmin mahdollisti mailan voimakkaamman tunkeutumisen sikäläisille välinemarkkinoille. Kanadan puolella, jääkiekkoilun mekassa, Montrealin myyntimiehenä aloitteli samaan aikaan suomalainen Jokke Paavola, joka Torontosta käsin yritti valloittaa kanadalaiset Montrealin asiakkaiksi. Myöhemmin Paavola liittoutui tähtiekkoilija Carl Brewerin¹⁶⁹ kanssa ja miehet yhdistivät voimansa Montrealin myynnin kasvattamiseksi.¹⁷⁰

Montrealin vientiponnistelut olivat Ruotsia ja Ryonbolaget-yhteistyötä lukuun ottamatta pääasiallisesti suomalaisten käsissä. Myös Suomen valtiolta tuki omilla toimillaan ja palveluillaan suomalaisten yritysten vientitavoitteita. Vientivekselit¹⁷¹ olivat suureksi avuksi Montrealin vientikaupassa – jääkiekkomaila-bisneksen kausiluonteisuuden rajoituksia pystyttiin vekseleiden avulla oleellisesti vähentämään.¹⁷² Mutta hyöty oli molemminpuolista, sillä 1970-luvun alussa Montrealin yli 400 000 mailan tuotannosta meni jo 75 % vientiin.¹⁷³ Myyntipäällikkö Nummisen peliura ja myöhempi valmennuskokemus olivat suureksi avuksi ulkomaankaupan saralla. Maajoukkueen mukana ympäri maailmaa matkannut Montreal-ikoni solmi kauppasuhteita ja vientireittejä otteluiden ohessa. Varsinkin pelaaminen ja mailabisnes palvelivat toisiaan – hyvällä välineellä pelatessa oli helppoa vakuuttaa muut Montrealin laadukkuudesta.

¹⁶⁷ Montreal Oy:n arkisto: useita lehtileikkeitä P-Amerikan viennistä sekä toimitusjohtaja Westerbergin laatima tiedote USA:n koetilauksesta.

¹⁶⁸ Stanford sijaitsee noin 60 kilometriä New Yorkista pohjoiseen.

¹⁶⁹ Kanadalainen huippupuolustaja Carl Brewer pelasi Helsingin IFK:ssa kauden 1968 – 69. Kts. tarkemmin Lahti & Paavola, s.326 – 327.

¹⁷⁰ KN4 haastattelu 19.4.2005.

¹⁷¹ Vientivekseleissä oli kyse Suomen valtion kehittämästä järjestelmästä, jossa vientikauppaa harjoittanut yhtiö sai valtiolta halpaa rahaa vekseliä vastaan. Esimerkki: Montreal lähetti asiakkaalle mailaerän ja sai maksuksi vekselin, koska asiakas ei heti pystynyt tilaustaan maksamaan. Montreal sai pantattua vekselin edelleen valtiolle pientä korkoa vastaan.

¹⁷² MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁷³ Ammattimiehet asialla – Tappara 1973 – 1974, s. 4 – 6.

3.4. ”Kaikki lähtee pelaamisesta”

Kalevi ”Kallu” Numminen nousi SM-sarjapeluriksi suoraan B-junioreista vain 17-vuotiaana vuonna 1957. Pian Tapparán kovaotteinen puolustaja suoritti jo debyyttinsä Suomen A-maajoukkueessa ja kuului vuodet 1959 – 1967 Leijonien vakiokokoonpanoon. Seitsemän SM-mitalia, 143 A-maaottelua ja yhdeksän arvokisaedustusta puhuvat puolestaan: Kallu oli oman aikansa parhaimpia ja samalla tunnetuimpia suomalaisia jääkiekkoilijoita.¹⁷⁴ Vaikka jääkiekko ei vielä 1960-luvulla ollut saavuttanut nykyisen kaltaista suurta kansansuosiota, olivat huippupelaajat silti oman aikansa urheilujulkimoita, joiden avulla myytiin kaikkea mahdollista rasvoista miesten pukuihin.¹⁷⁵ Kehitellessään omaa maila-ideaansa Nummisen otettiin yhteyttä Jyväskylän liepeiltä Muuramen Kinkomaalta. Toronto-jääkiekkomailan luoneet Rahusen veljekset halusivat nuoren Tappara-pakin oman mailansa keulahahmoksi. He uskoivat Nummisen imagon edistävän oman tuotteen myyntiä. Numminen oli kuitenkin jo tuossa vaiheessa pitkällä omien suunnitelmiansa kanssa ja päätyi hylkäämään Toronton tarjouksen.¹⁷⁶ Omat kasvonsa oli luontevampaa valjastaa itse kehittelemänsä tuotteen käyttöön.

Montreal-mailan synty sai kimmokkeensa Kallun pelaamisesta ja menestyksekkäs peliura oli avainasemassa Montrealin tasaiseen kasvuun koko 1960-luvun ajan. Oman pelaamisen kautta Numminen ja Montreal saivat tunnettavuutta tuotteelleen, pystyivät solmimaan kontakteja jääkiekkoväkeen ja pelaamisen kautta Kallu pääsi tutustumaan kilpailijoidensa tuotteisiin, parhaimpana esimerkkinä Northlandin tehdasvierailu. Maajoukkuepuolustaja Numminen oli Montrealin keulakuva ja huippukiekkoilijan status mahdollisti monet kaupat sekä kotimaassa että ulkomailla. Varsinkin kotimaisille urheilu- ja muille kauppiaille henkilökohtainen kontakti nimimiehen oli iso asia: *”Lähetin joka MM- ja olympiakisoista postikortin kauppiaille, kaikkiaan noin 250 kappaletta, mihin laitoin henkilökohtaiset terveiset sekä kumileimasimella Montrealin logon. Se oli markkinointia parhaasta päästä! Aina olivatkin sitten ovet auki, kun maajoukkuepeluri Tampereelta saapui mailakaupoille.”*¹⁷⁷

Montreal-ikoni Nummisen peliura helpotti varmasti myös suomalaisten jälleenmyyjien mailakauppoja. Nuorille jääkiekkoilijoille oli helppo myydä mailaa, jonka tekijään oli vaivaton samaisua. Tähän seikkaan myös Toronto pyrki yhteydenotollaan. Maajoukkuepelaajana Kallu kuului

¹⁷⁴ Lahti & Paavola, s.100 – 101.

¹⁷⁵ Wacklin 2005, s. 101.

¹⁷⁶ KN2 haastattelu 21.2.2005.

¹⁷⁷ KN2 haastattelu 21.2.2005.

urheilevan nuorison suosikkeihin ja idolin otteita pystyi kopioimaan ja harjoittelemaan pihapeleissä omalla Montrealilla.¹⁷⁸ Nummisen oman mainosarvon lisäksi tärkeä kotimaan markkinointikeino oli 1960-luvun alkupuolen menestysjoukkue Tapparan¹⁷⁹ pelaaminen Montrealin mailoilla.¹⁸⁰ Kallun ja muiden Tapparan tähtipelaajien kautta Montreal sai runsaasti julkisuutta. Montrealin jääkiekkomaila oli varma ostos, pelasivathan mailalla monet huippunimet aina jääkiekkoilun arvokisoja myöten.

Myyntipäällikkö Numminen eli ja hengitti Montrealia. Yrityksen keulahahmon vastuulla olivat myynnin ja markkinoinnin lisäksi tuotteiden kehitys ja testaus, valmistusmateriaalien hankkiminen sekä firman käytännönasioiden pyörittäminen. Mailamerkkien massasta erottuminen vaati jatkuvaa kehitystyötä sekä ajanhermolla olemista. Montreal kehitti koko ajan jotakin uutta mailoihinsa ja palautteen sai välittömästi, kun Kallu vei uutuudet harjoituksiin ja kokeili ominaisuuksien toimivuuden omakätisesti.¹⁸¹ Tuotekehitykselle Nummisen ja myöhemmin koko Tapparan joukkueen pelaaminen Montrealilla oli ensiarvoisen tärkeää. Pelkkä puusepätaito ja modernit valmistusvälineet eivät riittäneet laadukkaan mailan tekemiseen.¹⁸² Huippupelaajan kommenttien ja ehdotusten avulla, yhteistyössä puusepän kanssa, syntyi markkinoille lähtenyt lopputuote.

Montrealin mailoissa panostettiin laatuun heti ensimmäisistä versioista lähtien. Montrealit valmistettiin koivulankuista ja puiden valintaan kiinnitettiin erityistä huomiota. Koivua ostettiin aina isot erät kerrallaan, jotta se ehti kuivumaan kunnolla ennen varsinaista valmistusvaihetta. Nummisen kriteerit täyttävän koivun saatavuudessa oli toisinaan ongelmia ja hän kiertelikin itsekseen Itä-Suomessa sijanneita sahoja ympäriinsä laadukkaan puutavaran etsinnässä. Koivunlaatu vaihteli alueittain ja Itä-Suomesta löytyi mailantekoon soveltuvampaa puuta kuin Montrealin kotikonnuilta Hämeestä.¹⁸³

Montreal-Urheilu Oy:n perustaminen ja tehdastuotantoon siirtyminen vuonna 1963 muuttivat Nummisen ja Westerbergin yrityksen luonteen. Oman tehtaan pyörittäminen arkisine rutiinein jäi pitkälti Nummisen vastuulle. Toimitusjohtaja Westerbergillä oli omat kiireensä muiden yritystensä kanssa ja vetovastuu lankesi myyntipäällikkö Nummiselle. Suuret linjaukset, työntekijöiden palk-

¹⁷⁸ Montreal Oy:n arkisto: Kirjeitä Montrealin käyttäjiltä Nummiselle.

¹⁷⁹ Tapparan mitalit vuosina 1959 – 1964 SM-sarjassa: 3 – 2 – 1. Suikki 2002, s.176.

¹⁸⁰ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁸¹ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁸² Sulkava, s.186.

¹⁸³ KN4 haastattelu 19.4.2005.

kaukset ja myynnin suunnittelu tapahtui silti yksissä tuumin keskustelemalla.¹⁸⁴ Työtaakka, jonka 23-vuotias Numminen otti kannettavakseen vuonna 1963 oli melkoinen. Päivät venyivät pitkiksi, Numminen eli yrittäjän arkea, jossa työtunteja ei turhaan lasketa. Pelikauden jälkeen työmäärän olisi luullut laskevan, mutta näin ei kuitenkaan ollut. Huhti-toukokuussa pelien päätyttyä Numminen kiersi kauppamatkustajana ympäri Suomea mailakaupoilla. Joka keväinen myyntikierros, joka käsitti yli 200 kauppaa, tuotti noin 100 000 mailan kaupat. Jopa Sodankylään asti suuntautunut kiertäminen siis kannatti.¹⁸⁵

Nummisen kiireinen aikataulu oli äärimmillään vuosina 1973-1974, kun hänen vastuullaan olivat Montrealin lisäksi Tapparan SM-sarjajoukkueen sekä Suomen A-maajoukkueen päävalmentajan tehtävät. Toimitusjohtaja Westerbergin ja myyntipäällikkö Nummisen muut velvoitteet ajoivat miesten ajan käytön ahtaalle, mikä osaltaan vaikutti vaikean päätöksen syntyyn – vuonna 1975 Montreal Urheilu Oy myytiin kahdelle tunnetulle tamperelaiselle yritykselle, Jarmo Viikarin¹⁸⁶ hallinnoimalle Arpatehdas Oy:lle ja Urpo ja Matti Lahtisen Lehtimiehet Oy:lle. Lehtikeisari Lahtisen into jääkiekkomailan valmistukseen lopahti kuitenkin nopeasti ja pian Montreal siirtyi täysimääräisesti Arpatehdas Oy:n haltuun.¹⁸⁷

Numminen ja Montreal –yhtälö palautettiin takaisin vuonna 1996, kun Kalevi Nummisen lapset¹⁸⁸ ostivat yhtiön osake-enemmistön. Montrealin keulahahmoksi asettui tälläkin kertaa jääkiekkoileva Numminen, lapsista keskimäinen, NHL-puolustaja Teppo Numminen. Kalevi-isäkin palasi 20 vuoden tauon jälkeen Montrealin kirjoille, nyt tittelillä senior partner.¹⁸⁹ Montreal oli palannut kohtiin.

¹⁸⁴ MW haastattelu 14.4.2005.

¹⁸⁵ Mennander & Mennander 2003, s.148.

¹⁸⁶ Tapparan puheenjohtaja 1968-70, Liiga-Tapparan puheenjohtaja 1976-79. Wacklin 2005, s. 243.

¹⁸⁷ KN6 haastattelu 25.2.2008; Wacklin 2005, s. 116 ja s. 119.

¹⁸⁸ Tytär Kirsi (synt. 1966) ja pojat Teppo (1968) ja Teemu (1973).

¹⁸⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008.

4. TAPPARAN VALMENTAJA – HARRASTELUSTA KOHTI HUIPPU- URHEILUA

4.1. Tapparan ja Montrealin liitto

Kalevi Numminen pelasi Tapparan riveissä vuodet 1957-1969. 12 kautta ja 215 ottelua¹⁹⁰ Kirvesrinnoissa sujuivat vaihtelevalla menestyksellä – Kallun oma taso säilyi vuodesta toiseen korkeana, mutta joukkueen menestyskäyrä oli harmittavan alavireinen Nummisen uran loppua kohden. Huikeat seitsemän peräkkäistä mitalisijaa vuosina 1958-64, joukossa kolme Suomen mestaruutta, vaihtuivat Suomen sarjaan putoamiseen vuonna 1965. Joukkue taisteli itsensä vuodessa takaisin SM-sarjaan, mutta Nummisen uran viimeiset kaudet menivät ilman mitalisijoja, kamppailtaessa sijoista ynnä muut.¹⁹¹

Keväällä 1965 suomalaista jääkiekkoväkeä puhutti Tapparan putoamiskurimuksen lisäksi maamme ensimmäistä kertaa isännöimät jääkiekon MM-kilpailut. Kansainvälinen Jääkiekko-liitto (IIHF) myönsi kisat Helsingille, mutta pääkaupungin päättäjien vitkastelu jäähallin rakentamiseksi maksoi sille kisaisännyyden, kun Tampereen jääkiekkoväki kaupunginjohtaja Erkki Lindforsin johdolla ryhtyi tuumasta toimeen, rakensi vauhdilla jäähallin Hakametsään¹⁹² ja lunasti toimillaan MM-kisojen vetovastuun itselleen.¹⁹³ Uusi luku suomalaisessa jääkiekkoilussa kirjoitettiin 29.1.1965: Suomen ensimmäinen jäähalli vihittiin käyttöön neit-sytötelussa Tampere – Muu Suomi. Tampereen kiekkomainetta ottelussa puolusti itseoikeutetusti Tapparan kapteeni Kalevi Numminen.¹⁹⁴ MM-kisanäyttämönä Hakametsä toimi 3.-14.3.1965.¹⁹⁵

Tapparan putoaminen sarjaporrasta alemmas osui huonoon ajankohtaan, sillä joukkue ei päässyt hyötymään jäähallin uutuudenviehätyksestä lisääntyneiden yleisömäärien ja tätä kautta lisätulojen muodossa. Seura joutui päinvastoin kituuttamaan Suomen sarjassa yleisömäärillä, jotka hädin tuskin olivat puolet menestysvuosien määrästä. Kotikaupungin pääsarjalaiset

¹⁹⁰ Wacklin 2005, s.238 ja s. 242: Monissa lähteissä Nummisen ottelumääräksi mainittu 201 pitää paikkansa vain SM-sarjan otteluiden osalta. Suomen sarjassa pelatut 14 ottelua kaudella 1965-66 nostavat ottelumäärän Tapparassa 215 otteluun.

¹⁹¹ Suikki 2002, s. 180-181.

¹⁹² Rasila, s. 543: Hakametsän jäähalli avattiin tammikuussa 1965, yleisökapasiteetti oli tuolloin 10 000.

¹⁹³ Vuoden 1965 MM-kisat oli alun perin myönnetty Helsingille, sillä edellytyksellä, että kisat käydään jäähallissa. Helsingin jäähallin rakennusprojekti lähti nihkeästi liikkeelle ja pian huomattiin, että halli ei ehdi valmiiksi kisoihin mennessä. Tässä vaiheessa jääkiekkokaupunkina tunnettu Tampere ryhtyi tuumasta toimeen ja sai järjestettäväkseen Suomen ensimmäiset jääkiekkoilun arvokilpailut Suomen ensimmäisessä jäähallissa.

¹⁹⁴ Mennander & Mennander 2003, s. 127.

¹⁹⁵ Mennander & Mennander 2003, s.201.

kilpakumppanit Ilves ja KooVee¹⁹⁶ täyttivät illasta toiseen Hakametsän lehterit, mikä entises-tään lisäsi Tapparan tuskaa. Alemmalla sarjatasolla pelaaminen ei ollut kustannuksiltaan sen halvempaa – varustehankinnat ja pelimatkakustannukset olivat samaa luokkaa edellisiin vuo-siin verrattuna. Pääsylipputulosten muodostaessa 90 % seurojen tuloista ajautui Tappara vel-kakierteeseen, joka taittui vasta vuonna 1970 uusien urheilullisten ja taloudellisten järjestely-jen myötä. Velkaa oli tuolloin kertynyt yhteensä 150 000 markkaa.

Tappara oli kevät-talvella 1970 käymistilassa, velkataakan lisäksi joukkue oli vailla kunnon valmennusta eivätkä tausta-asiatkaan sujuneet pelaajien toivomalla tavalla. Joukkuetta uhkasi pelaajakato ja näivettyminen, tyytyminen keskinkertaisuuteen.¹⁹⁷ Mailabisneksessä meritoi-tuneet Tapparan miehet Kalevi Numminen ja Mikko J. Westerberg¹⁹⁸ halusivat kääntää suo-sikkiseuransa suunnan – Ruotsiin suuntautuneella Montreal-tuotteiden myyntikierroksella, pitkillä automatkoilla, miehet päättivät ottaa ohjat omiin käsiin. Toiminta haluttiin muuttaa kaikin puolin ammattimaisemmaksi ja sen edellytyksenä oli täysi määräysvalta edustusjouk-kueseen asioista. Montreal-Urheilu Oy päätyi vuokraamaan Tapparan edustusjoukkueen kol-meksi vuodeksi kuittaamalla Tappara ry:n 150 000 markan veloista 90 000 markkaa. Tappa-ran edustusjoukkueen talous, menot ja tulot, siirtyivät Montreal-Urheilun harteille. Juniori-toiminta jäi edelleen Tappara ry:n vastuulle. Montreal-Urheilu ja emoseura sopivat lisäksi erillisistä korvauskäytännöistä Tappara-juniorien pelioikeuksista sekä erinäisten käytännön asioiden hoitamisesta.¹⁹⁹ Montrealin johtomiehet sitoutuivat Tapparan menestyskulun palaut-tamiseen ja panivat panokseksi omat vahvuutensa: Numminen entisenä huippupelaajana ryh-tyi valmentajaksi ja monenlaisessa yritystoiminnassa menestynyt Westerberg otti vastuulleen talous-, markkinointi- ja johtamistoiminnot. Alansa ammattilaiset halusivat viedä Tapparan amatöörit kohti todellista puoliammattilaisuutta.

Tapparan uusi toimintatapa sai lanseerauksensa yhteydessä paljon julkisuutta. Tapparan ja Montrealin sopimus julkaistiin 25.2.1970 ja lehtimiesten muistivihot täytyivät pian monista huomioista. Puntarointiin nuoren noviisivalmentajan, vain 30 vuotiaan Nummisen onnistu-mismahdollisuuksia tehtävässään ja kerrottiin värikkääksi ja liukkaaksi liikemieheksi tunne-tun Westerbergin ostaneen suosikkiseuransa, jollaiseksi Montreal-Urheilun ja Tapparan väli-

¹⁹⁶ Rantala: Vuonna 1929 perustettu urheilun monitoimiseura, entinen nimi Tampereen Kilpa-Veljet (TK-V). Joskus käytetty myös kirjoitusmuotoa Koo-Vee.

¹⁹⁷ Wacklin 2005, s.86; AL haastattelu 16.1.2008.

¹⁹⁸ Westerberg oli Tapparan hallituksen jäsen.

¹⁹⁹ Wacklin 2005, s. 89-92.

nen vuokrasopimus median toimesta käännettiin²⁰⁰. Mutta ylivoimaisesti suurinta mielenkiintoa ja hampaiden kiristelyäkin aiheutti Westerbergin ilmoitus siitä, että tästä eteenpäin Tappara maksaa pelaajilleen palkkaa, menestyksen mukaan, avoimesti verokortilla. Aiemmin mikään seura ei ollut julkisesti tunnustanut maksavansa rahallisia korvauksia pelaajilleen, mutta asioista perillä olleet sisäpiiriläiset kyllä tiesivät rahan vaihtavan omistajaa muissakin seuroissa. Vallalla oli ”ruskeiden kirjekuorien” aika, jolloin pelaajat saivat korvauksensa epävirallisia reittejä, verottajalta ja julkisuudelta piilossa. Se oli ajan tapa, siihen oli totuttu, eikä siihen juuri kukaan puuttunut. Se oli myös seurajohtajille edullinen vaihtoehto, sillä virallisten sopimuspaperioiden puuttuessa johtaja pystyi niin halutessaan venyttämään palkkapäivää tai jopa kieltäytymään maksamisesta, jos seuran taloustilanne sitä edellytti tai joukkueen otteet tai yksittäisen pelaajan sopimustilanne eivät seurajohtoa miellyttäneet.²⁰¹

Tapparassa jokaiselle pelaajalle sorvattiin oma henkilökohtainen sopimus. Mutta ei kuitenkaan pelaajasopimus, sillä vallalla olleiden amatööri-ihanteiden ja SJL:n kilpailusääntöjen²⁰² vuoksi Tapparassa uusi johto joutui kehittämään kiertotien pelaajien palkkioille. Pelaajat ja seura täyttivät vaaditut amatöörisäännöt, kun joukkueen pelaajisto teki työ sopimuksen Montreal-Urheilun, eikä suinkaan Tapparassa kanssa. Tapparassa edustusjoukkueen jäsenet saivat palkkansa Montrealin tuotekehittäjinä yhtiön mainosbudjetista, Tapparassa menestyksen mukaisesti: jokainen pelaaja ansaitsi voitosta 300 markkaa, tasapelistä 100 markkaa ja tappiosta 50 markkaa. Ensimmäinen kausi Nummisen ja Westerbergin johdolla poiki Montrealin tuotekehittäjille noin 7700 euron tienestit vuoden 2007 valuutassa. Lisäksi osalla kärkipään pelaajista oli vielä erillinen kuukausipalkkasopimus ja kun seurajohto vielä hankki pelaajille työ- tai opiskelupaikan, niin tausta-asiat olivat hyvällä mallilla.²⁰³ Pelaajien palkkioita ei voi verrata nykyisiin summiin, mutta ansiotyön päälle tulleet lisäansiot olivat huomattavat ja varsinkin opiskelijoiden taloudessa moiset summat toivat tuntuvaan taloudellista helpotusta.

²⁰⁰ Katso esim. Aamulehti 26.2.1970 ”Montreal maksaa – Numminen valmentaa”, Ilta-Sanomien 26.2.1970 ”Liikemies osti velkaisen Tapparassa”, Uusi Suomi 27.2.1970 ”Mailatehdas osti Tapparassa”, Tampereläinen 8.3.1970 ”Mikko osti Tapparassa”.

²⁰¹ Aalto, 134-137.

²⁰² SJL arkisto, säännöt, Kansainvälisen Jääkiekkoliiton kilpailusäännöt 6 §.

²⁰³ AL haastattelu 16.1.2008; PMarj haastattelu 16.1.2008.

4.2. Rahaa pelaamisesta

1960-luvulla suomalaiset jääkiekkoilijat olivat puhtaasti amatöörejä. Jääkiekon SM-sarja oli pelaajille mukavan vakava harrastus. Onnistuminen sarjapeleissä saattoi poikia ulkomaanmatkan maajoukkuekomennuksen muodossa tai vaikkapa palkintopuvun, mutta pelaamisesta saatavat rahapalkkiot antoivat vielä odottaa itseään. Myös pelaajien asenne pelaamiseen ei ollut muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kovinkaan vakava. Seurauskollisuus oli vahvaa, varmasti osittain rahallisten houkuttimien poissaolon vuoksi. Seuranvaihto tuli kysymykseen yleensä vain uuden työ- tai opiskelupaikan mukana ja uusi seura saattoi auttaa tai peräti mahdollistaa niiden saannin, mutta rahan perässä ei varsinaisesti liikuttu. Myöskään ulkomaan kaukalot eivät vielä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta houkuttelleet suomalaisia pelureita.²⁰⁴

Amatöörimäinen toimintalinja koki ensimmäisen vastaiskun vuonna 1964, kun jääkiekon SM-sarjaan nousi kaudeksi 1964-65 porilainen tehdasjoukkue Rosenlewin Urheilijat-38 (RU-38). RU-38:n mestaruussarjamatka kesti kolme vuotta huipentuen Suomen mestaruuteen vuonna 1967. Mestaruutta seuranneella kaudella joukkue luopui sarjapaikastaan. Toisenkin tehdasjoukkueen siivet kantoivat aina pääsarjaan asti, kun lahtelainen Upon Pallo poikkesi SM-sarjaan vuosiksi 1967-1969.²⁰⁵ Molemmat tehdasseurat operoivat samalla peruseriaatteella: valmentajaksi palkattiin tamperelaislähtöinen entinen huippupelaaja, Poriin Matti Lampainen ja Lahteen Seppo Liitsola, joka sitten värväsi pelaajia uuteen kaupunkiin ja seuraan. Houkuttimena tarjottiin hyvää siviilityöpaikkaa joukkuetta pyörittäneestä tehtaasta.²⁰⁶ Pelaamisesta ei varsinaisesti rahaa maksettu, mutta houkutteleva työpaikka hyvällä palkalla oli alkusysäys värväystoiminnan alkamiselle.

Seuraava amatööriyden sädekehän särkijä löytyi Helsingistä. Perinteikkään urheiluseuran Töölön Vesan jääkiekkojaosto oli ajautunut taloudelliseen ahdinkoon ja pelastajaksi ilmaantui seuran hallituksen ulkopuolinen tukija, varakas rakennusmestari Aimo Mäkinen. Mäkinen otti seuran velat kontolleen, kun vastineeksi Töölön Vesan tilalle perustettiin jääkiekkoilun erikoisseura Jokerit. Mäkisen hallinnoima Jokerit nousi SM-sarjaan kaudeksi 1969-1970 ja tavoitteli suurseuran asemaa mesenaatti Mäkisen taloudellisten resurssien avulla. Sarjanousu

²⁰⁴ Leinonen, s. 73.

²⁰⁵ Suikki 2002, s. 180-181.

²⁰⁶ Kauhala, s. 67.

onnistui vielä vanhalla Töölön Vesan pelaajarungolla, mutta sitten alkoi tapahtua. Mäkinen värväsi SM-sarjan tulokasjoukkueeseen 1970-luvun alun todellisista maajoukkueetason huipunimistä muun muassa Veli-Pekka Ketolan Porista, Ilpo Koskelan ja Monosen veljekset Erkin ja Laurin Lahdesta, turkulaisen Henry Lepän sekä KooVeen Timo Sutisen²⁰⁷. Kaiken kaikkiaan Jokereiden pelipaitaan pukeutui 11 uutta pelaajaa SM-sarjan debyyttikaudelle.²⁰⁸ Karanteenimaksujen²⁰⁹ kautta myös pelaajien vanhat seurat saivat siirroista oman osuutensa. Raha oli tullut jäädäkseen.

Jokereihin pelaajia kosittiin perinteisten työ- tai opiskelupaikan ja asunnon lisäksi myös puhtaalla rahalla, kuten Seppo Aalto on ansiokkaasti selvittänyt Jokereiden historiateoksessa *Jokerit liukkaalla jäällä – 25 vuotta Jokeri-kiekkoa*. Mutta amatööri-ihanteista kiinnipitäminen ja osittain myös verottajan pelko pitivät pelaajien suut supussa ja ruskeiden kirjekuorien aika sai luvan jatkaa. Pelaajat näyttelivät harrastelijan roolinsa hyvin heidän vakuutelllessaan pelaavansa pelkillä matkakorvauksilla ja päivärahoilla.²¹⁰ SJL tuki, varmasti osin tietämättäänkin, kyseistä toimintaa, kun se jakoi seuroille kirjallisia ohjeita siitä, miten ja missä muodossa erilaiset pelaajapalkkiot, kuten matkakorvaukset, kannatti maksaa.

Jokereiden ja Mäkisen toimintaa leimasi kuitenkin kautta linjan epämääräisyys ja salamyhkäisyys, kaikki langat olivat Mäkisen käsissä. Palkanmaksu oli salaista ja täysin Mäkisen mielenliikkeiden varassa eikä seuran toimintaa voi muiltakaan osin kovin ammattimaiseksi kuvata. Rahasta alettiin puhua myös muiden seurojen yhteydessä ja ainakin Jokereiden paikallisvastustaja Helsingin IFK maksoi pelaajilleen riihikuivaa rahaa pinnaraha-periaatteella.²¹¹ Mutta kaikki tämä tapahtui hämärässä, ilman kuittia ja verottajan informoimista, vaikka aina ajan lehdistöä sekä myös SJL:a ja Suomen Voimistelu- ja Urheiluliittoa (SVUL) myöten tutkittiin jääkiekkoilijoiden salaista palkanmaksua, kuten filosofian kandidaatti Juho Paavola on proseminaarissaan osoittanut.²¹²

²⁰⁷ Erkki Mononen on kuusikosta ainoa, jota ei ole aateloitu Suomen Jääkiekkoleijonaksi. Kuusikko edusti Suomea yhteensä 34 arvokisoissa ja pelasi yhteensä 699 A-maaottelua. Katso Esim. Lahti & Paavola; Suikki 2002.

²⁰⁸ SJL ark., saapuneet asiakirjat, pelaajasiirrot 1969-70; Aalto, s. 24-44.

²⁰⁹ Seuraa vaihtanut pelaaja oli karanteenin alla tietyn ajan, yleensä karanteeniaika päättyi 31.1, jota ennen pelaaja ei saanut edustaa uutta seuraansa. Karanteeni pystyttiin kuitenkin kiertämään karanteenimaksulla, jolloin pelaajan edustusoikeus siirtyi uudelle seuralle välittömästi ja pelaaja oli vapaa edustamaan uutta seuraa heti kauden alusta. SJL ark., säännöt, kilpailusäännöt, rangaistusmääräykset, mainosmääräykset.

²¹⁰ Mesikämmen, s. 60: "SM-sarjan suurimpiin tähtiin kuulunut Lauri Mononen vakuutti vuonna 1973 harrastushenkisyyttään toteamalla: "Matkat maksetaan ja päiväraha, ei muuta"."

²¹¹ Kauhala 1997, s. 56.

²¹² Paavola 2003, s. 6.

Tapparan uuden johdon myötä tekemisen taso muuttui joukkueessa ammattimaisemmaksi kautta linjan. Tappara ei lähtenyt tavoittelemaan pikaista menestystä rahan turvin ostomiehillä, vaan uutta nousua haettiin pitkälti vanhalla pelaajarungolla – Mäkisen Jokereiden sekä tehdasjoukkueiden suosima pelaajien houkuttelu ei istunut Nummisen ja Westerbergin ajatusmaailmaan: Valmentaja Numminen uskoi systemaattiseen harjoitteluun ja talousmies Westerberg tiesi omien pelaajien kasvattamisen tulevan halvemmaksi kuin huippumiesten värväämisen. Mutta kovempaa harjoittelua Tappara tarvitsi ja sitä se tuli myös saamaan, ja välittömästi. Kesän 1970 kesälomat ”paloivat kiinni” saman tien, mutta korvaukseksi Westerberg kustansi keväällä joukkueelle viikon lomamatkan Kanarian saarille.²¹³ Matkan, kuten tulossidonnaisen palkanmaksunkin, toivottiin lisäävän pelaajien harjoittelumotivaatiota. Voimakas Numminen & Westerbergin ajatuskulku alkaa hahmottua: raha- ja muiden taustasioiden hoitaminen viimeisen päälle mahdollisti kovemman harjoittelu- ja vaatimustason, mikä puolestaan näkyisi ennen pitkää myös tuloksissa – sekä kaukalossa että kirjanpidossa. Tappara-ikonien Antti Leppäsen ja Pekka Marjamäen haastattelut vahvistivat näkemykseni, uuden komennon myötä kaikki muuttui, pieniä yksityiskohtia myöten: *”Ruvettiin kulkeen yhtenäisissä asuissa: oranssit pikkutakit Tappara-logolla ja mustat poolopaidat, housut sekä kengät. Se herätti huomiota.”*²¹⁴ Suunnitelmat menestyksen palauttamiseksi olivat valmiit ja joukkue näytti jo ammattilaisjoukkueelta – puitteet olivat kunnossa, vuorossa oli raaka työnteke.

4.3. Tiedonjanoinen noviisivalmentaja ja asiantuntijakolmio

Tapparan peli-ilmeen terästäjäksi ja urheilullisen menestyksen kivijalaksi seuran uudessa toimintamallissa ryhtyi Montrealin myyntipäällikkö, pelaajauransa vuotta aiemmin päättänyt Kalevi Numminen. Valmentaminen oli miestä kiehtonut jo pelivuosina ja jokaiselta seura- ja maajoukkuevalmentajalta oli tarttunut mukaan hyödyllistä oppia – tietoisesti ja tiedostamatta. Pelaajauran viimeiset vuodet olivat jo olleet siirtymävaihetta valmennuksen puolelle, vaikka ei pelaaja Numminen sitä itse vielä tuolloin tiedostanutkaan. Varsinkin kaksi kautta pelaaja-valmentajana, päävalmentaja Reijo Ojasen apurina kaudella 1966-67 ja seuraava kausi valmennusvastuun kantaneen Matti Haapaniemen apulaisvalmentajana, toimivat tiennäyttäjänä tulevaan toimenkuvaan. Ensikosketus valmentamiseen oli kuitenkin tullut jo kauden 1957-58

²¹³ Tamperelainen, 8.3.1970, ”Mikko osti Tapparan”, Mikko J. Westerbergin lehtileikekokoelma.

²¹⁴ AL haastattelu 16.1.2008; PMarj haastattelu 16.1.2008.

joulutauolla. Tuolloin Tapparän edustusjoukkueen tulokaspuolustaja toimi vetäjänä Tapparän juniorien jääkiekkokoulussa, jossa mukana viilettivät muun muassa koululaiset Ilpo Kuisma ja Risto Seesvuori – molemmat olivat mukana myös Nummisen valmentaman Tapparän kokoonpanossa kaudella 1970-71.²¹⁵

Päävalmentajaksi ryhtynyt Numminen hahmotti ensi töikseen tarvittavat toimenpiteet oman osaamisensa kartuttamiseksi ja tukemiseksi sekä sitä kautta joukkueen otteiden parantamiseksi. Hänellä oli pitkän pelaajauransa ansiosta hyvä lähtökohta uuteen toimeen – peli ja sen lainalaisuudet olivat tiedossa. Puutteita oli lähinnä valmennustietouden saralla, sillä hänellä ei ollut liikuntatieteellistä koulutusta. Mutta se vajavaisuus oli mahdollista voittaa valtavalla tiedonjanoilla sekä ammattitaitoisilla taustajoukoilla. Valmennuspestin varmistuttua Numminen hankki itselleen kaiken mahdollisen kirjallisen jääkiekkotietämyksen sekä Suomesta että maamme rajojen ulkopuolelta. Hän hankki käsiinsä venäjän ja tshekinkielistä valmennusmateriaalia ja käännätti ne suomeksi – tshekkikirjallisuudessa apunaan Tampellan²¹⁶ tshekkoslovakialaissyntyinen insinööri Lasse Palso ja venäjän kääntäjänä Tampellan toinen kielitaitoinen työntekijä. Numminen suoritti myös opintomatkoja kansainvälisen jääkiekon johtaviin maihin, Neuvostoliittoon ja Kanadaan sekä Yhdysvaltoihin. Näistä matkoista merkittävin oli kuukauden mittainen vierailu ja Anatoli Tarasovin²¹⁷ valmennusoppeihin tutustuminen Moskovassa loppukesällä 1970.²¹⁸

Oma pelaajaura, vuodet pelaavana apulaisvalmentajana, kattava jääkiekkokirjallisuuden kirjasto sekä opintomatkat muodostivat ajan oloihin ja tottumuksiin jo todella vahvan valmennuspohjan. Mutta Numminen halusi nostaa Tapparän jääkiekkoilun uudelle tasolle ja siinä tavoitteessa hän nöyrästi tunnusti tarvitsevänsä apua ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Westerberg ja Numminen lanseerasivat ”ammattimiehet asialla” –ajattelutavan ja ”asiantuntijakolmio” –käsitteen, jotka viestivät toiminnan ammattimaistumista kautta linjan. Päävalmentaja Nummisen ja Tapparän avuksi ilmaantui merkittäviä vahvistuksia – ammattimiehiä heidän omilla toimialoillaan: yleisurheiluvalmentaja Tapani Ilkka, henkisen valmennuksen asiantun-

²¹⁵ KN7 haastattelu 3.3.2008; MH haastattelu 21.2.2008; Laelma 1978, s. 35; Wacklin 2005, s. 77 ja s. 80.

²¹⁶ Tunnettu tamperelainen tehdas. Kts. esim. Rasila 1992, s. 208-210.

²¹⁷ 10.12.1918 – 23.6.1995, venäläinen jääkiekkovalmentaja 1940-1970 -luvuilla, nosti neuvostoliittolaisen jääkiekkoilun maailmanmaineeseen. Kts. esim. Kivinen e.a. 2000, s. 27-33.

²¹⁸ KN7 haastattelu 3.3.2008; PN haastattelu 7.8.2007; Wacklin 2005, s. 107.

tija, professori Matti Suonperä sekä mainostoimistojohtaja Paavo Mäkilä markkinoinnin erikoismiehenä.²¹⁹

Entinen 400 metrin aitajuoksija Tapani Ilkka oli vuonna 1970 suomalaisen yleisurheilun johtavia nousevia valmennuskykyjä, jonka erikoisalaa oli systemaattinen valmennus.²²⁰ Systemaattiseen ja pitkäjänteiseen valmennukseen uskonut Numminen sai Ilkasta mainion opettajan ja yhteistyökumppanin. Tapani Ilkan, Nummisen ja Tapparan polut kohtasivat Kalevin vaimon Pirkko Nummisen suosiollisella avustuksella. Vuonna 1964 Kalevi Nummisen kanssa avioitunut Pirkko Numminen oli entinen kansainvälisen tason pikaluistelija ja Tapani Ilkan kurssikaveri Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan historian ensimmäiseltä kurssilta.²²¹ Pirkosta Kallu sai paitsi rakastavan vaimon myös loistavan valmennustietouden sparraajan, eikä unohtaa sovi myöskään Pirkon suhdeverkostoa Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan sisäpiireihin.

Asiantuntijakolmion avainpaikat täydensivät Ilkan ohella Matti Suonperä ja Paavo Mäkilä, joihin molempiin Numminen oli tutustunut jo pelaajauransa aikana. Suonperä oli alkujaan kansakoulunopettaja, joka työnsä ohessa opiskeli psykologiaa yliopistossa, ensin maisteriksi ja perään tohtoriksi asti. Numminen halusi Suonperän täydentämään joukkueen valmennuksellista otetta psyykkisen valmennuksen muodossa. Suonperä valjasti koko joukkueen käyttöön erityisen rentoutumismenetelmän, otti joitakin pelaajia kahdenkeskiseen käsittelyyn ja opasti päävalmentaja Nummista henkisen valmennuksen saloihin.²²² Mäkilän rooli markkinoinnin asiantuntijana painottui itse pelin ulkopuolisiin asioihin hänen toimiessa Tapparan markkinointi- ja mainontaneuvonantajana ja -toteuttajana. Lisäksi hän oli Nummisen läheinen ystävä, uskottu, jonka kanssa nuori ja kunnianhimoinen valmentaja pystyi keskustelemaan erilaisista asioista.²²³ Ilkan, Suonperän ja Mäkilän kolmikko tarjosi Nummisen valmennustyölle oivallisen tuen, jonka avulla hän pystyi kehittämään osaamistaan moniulotteiseksi – vastaamaan modernin valmentamisen vaatimuksia. Myös Pirkko-vaimon vaikutus – neuvot, tuki ja rohkaisu – oli ilmeisen iso apu aloittelevalle valmentajalle.

²¹⁹ KN7 haastattelu 3.3.2008; Wacklin 2005, s. 105.

²²⁰ Valmensi mm. Riitta Salinia, jonka saavutuksiin kuuluu mm. 400 metrin juoksun Euroopan mestaruus vuonna 1974 silloisella ME-ajalla.

²²¹ KN7 haastattelu 3.3.2008; PN haastattelu 7.8.2007; TI haastattelu 8.2.2008.

²²² KN7 haastattelu 3.3.2008; TI haastattelu 8.2.2008; JA haastattelu 8.2.2008; AL haastattelu 16.1.2008; PMarj haastattelu 16.1.2008.

²²³ PMä haastattelu 21.8.2007; KN7 haastattelu 3.3.2008.

4.4. Pitkän tähtäimen suunnitelma tuo menestyksen

Tapparan päävalmentajaksi vuonna 1970 ryhtyneellä Nummisella oli mielessään selvät askelmerkit joukkueen iskukyvyn parantamiseksi. Hänellä oli selkeä visio Tapparan tulevaisuudesta ja sen toteuttamiseksi hän kävi vaihe vaiheelta, yksin ja apuvoimiensa kanssa, lävitse klassisen strategiaproessin viisi vaihetta²²⁴:

- 1) strategisten tietojen keruu ja niiden analysointi
- 2) strategian määrittely
- 3) strategisten projektien suunnittelu
- 4) strategian toteutus
- 5) strategian seuranta, arviointi ja päivitys.

Tietojen keruu oli alkanut jo pelaajauran aikana ja jatkui heti valmennuspestin varmistuttua. Nummisen visiona oli nostaa Tappara takaisin suomalaisen jääkiekkoilun terävimpään kärkeen viidessä vuodessa ja tavoitteen toteutuskeinoksi Numminen valitsi systemaattisen ympärivuotisen harjoittelun, jonka jälkeen alkoi erilaisten projektien suunnittelu. Numminen seurasi strategiansa toteutumista herkeämättä ja teki tarvittavia päivityksiä tarpeen vaatiessa. Vastaavaan systemaattisuuteen ei suomalaisessa joukkueurheilussa oltu totuttu – Numminen otti osakseen tienraivaajan raskaan, mutta samalla antoisan tehtävän.

Suomalaisessa urheilukentässä systemaattinen harjoittelu oli jo tuttu juttu yksilölajien puolelta. Eräs Suomen johtavista systemaattisen harjoittelun asiantuntijoista vuonna 1970 oli Suomen Urheiluopiston²²⁵ opettaja, yleisurheiluvalmentaja Tapani Ilkka, joka oli luennoinut systemaattisesta valmentamisesta, saksalaiselta pohjalta, vuodesta 1969 lähtien. Ilkan teeseissä yhdistyivät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen puoli sekä ravintoasiat – kaikki urheilijan tuloksetekoon vaikuttavat asiat. Ilkka laati valmennettavilleen edellä mainitut seikat huomioiden pitkän tähtäimen harjoitusohjelmia, jotka käsittivät yleensä olympiadin mittaisen ajanjakson.²²⁶ Kalevi Numminen sai vaimonsa kautta kuulla Ilkan systemaattisista valmennusmetodeista ja tiedusteli Ilkan halukkuutta kokeilla tämän oppien kantavuutta uudessa toimintaympäristössä – joukkueurheilun parissa. Nummisen ja Ilkan yhteistyö alkoi keväällä 1970 yhteisenä tavoitteena tehdä Tapparan jääkiekkoilijoista puhdasverisiä urheilijoita. Tapparan uusia valmennusmetodeja lähdettiin kehittämään molempien, Ilkan ja Nummisen, vah-

²²⁴ Lindroos & Lohivesi, s. 26-31.

²²⁵ Tunnetaan myös nimellä Vierumäki.

²²⁶ TI haastattelu 8.2.2008.

vuuksien kautta. Nummisen jääkiekkoilullinen tieto-taito oli vahvaa, hän esimerkiksi tiesi, kotimaisten kilpakumppanien ohella, hyvinkin tarkkaan miten ja kuinka paljon maailman joutavat jääkiekkoilijat Neuvostoliitossa harjoittelivat. Numminen tosin tiedosti, että venäläispelelaajien valtaviin harjoitustuntimääriin ei suomalaisten amatöörien kanssa täysin pystytty vastaamaan, mutta toivoi suunnitelmallisuuden kurovan eroa edes osittain umpeen.²²⁷ Ilkan yleisurheilupuolen valmennusteetit yhdistettiin Nummisen lajituntemukseen, yleisurheilijoiden harjoitteet sovellettiin jääkiekkoilijan osaamista vauhdittamaan – harjoittelun peruskonsepti otettiin yksilölajeista, mutta sitä sovellettiin voimakkaasti jääkiekon lajitarpeisiin ja –vaateisiin.

Nummisen ja Ilkan pitkälliset pohdinnat Tapparan harjoitusohjelmasta julkistettiin pelaajien tietoisuuteen alkukesästä Varalan Urheiluopistolla²²⁸ järjestetyssä aloituspalaverissa. Päävalmentaja Numminen esitti pelaajistolle joukkueen pitkántähtäimen suunnitelman, jonka hui-pentumana juhlittaisiin Suomen mestaruutta keväällä 1975. Myös Ilkka oli läsnä tilaisuudessa ja yhdessä Nummisen kanssa he kertoivat pelaajille millaisin metodein ja panostuksin visio saavutettaisiin. Erityisen yksityiskohtaisesti käytiin läpi seuraavan 11 kuukauden harjoittelupaketti, joka jakaantui seuraavasti: peruskuntokausi yksi (PK1), peruskuntokausi kaksi (PK2) ja kilpailukausi, jotka pilkottiin vielä pienempiin yksiköihin, viikko- ja päiväkohtaisiin harjoituksiin sekä harjoittelun eri painopistealueisiin. Voidaan perustellusti sanoa, että jokainen pelaaja tiesi mitä, miksi ja koska tullaan tekemään menestyksen saavuttamiseksi. Myös porkkana oli selvillä, urheilullisen menestyksen lisäksi, Montrealin maksama tulokseen sidottu kuukausipalkka kannusti harjoittelemaan. Raha oli ravintoaine, joka kannusti pelaajia, mutta samalla myös mahdollisti kasvaneet harjoittelumäärät sekä kovemman vaatimustason – kyseessä ei ollut enää pelkkä harrastus vaan puoliammattimainen urheileminen.

*”Harjoittelu on kuin omakotitalon rakentaminen: ensin pitää tehdä hyvä perusta.”*²²⁹ Tapparan pelaajien harjoittelun kivijalka, peruskunto, oli kesällä 1970 vielä pahemman kerran valvaiheessa, mikä määräsi kesäharjoittelun tahdin – harjoittelu oli aloitettava hitaasti kiiruhtaen. Joukkueen fyysinen lähtötilanne saatiin selville erilaisilla suorituskykyä mittaavilla testeillä: Cooperin-testi²³⁰, erilaiset lihaskuntotestit, hapenottokyvyn ja maitohappokynnyksen

²²⁷ KN7 haastattelu 3.3.2008.

²²⁸ Tampereella, Pyynikinharjulla sijaitseva urheiluopisto.

²²⁹ TI haastattelu 8.2.2008.

²³⁰ Fyysisen kunnon mittauksessa käytetty yhdysvaltalaisen Kenneth Cooperin kehittämä 12 minuutin juoksu- tai kävelytesti. Raevuori 2005, s. 36.

mittaus, nopeus- ja voimaominaisuuksien mittaaminen sekä lajikohtainen, noin kymmenen liikesarjaa sisältänyt testi, jossa haettiin lajinomaista rasiitusta ovat esimerkkejä kuivaharjoittelukauden testeistä. Näiden lisäksi pelaajille oli omat testinsä myös jääharjoittelukaudella. Lähtötilanne oli selvillä ja ensimmäiset kaksi vuotta, 1970-1972, olivat systemaattiseen harjoitteluun siirtyneelle joukkueelle pelkästään pohjakunnon rakentamista, mikä kertoo mielestäni hyvin ajan suomalaisjoukkueiden harjoittelukulttuurista 1970-luvun alussa – muutamia yksittäisiä pelaajapoikkeuksia lukuun ottamatta se oli amatöörimäistä ja tempoilevaa kautta linjan. Tappara eteni valitsemallaan tiellä, Nummisen-Ilkan –linjalla, systemaattisen määrätietoisesti strategiansa toteuttamista. Matti Suonperän psyykinen valmennus, lihahuolto, lisäravinteet ja pelaajien elämäntapojen korjausliikkeet sekä monen eri alan asiantuntijan konsultointi täydensivät Tapparan strategian kokonaisvaltaisen toteutusvaiheen. Pelaajat huomasivat joka vuosi kehittymistä tapahtuvan ja usko vision toteutumiseen eli vahvana joukkueen sisällä²³¹: ”Pari vuotta kun oli treenattu, niin Kallu sanoi, että meillä ei ole mitään hätää, kun päästään kolmanteen erään, niin kaveri putoaa kyydistä, ollaan niin paljon kesäharjoittelussa edellä. Ryhmä oli niin kauheessa kunnossa, että meillä veti pelaajat välillä ennen peliä ja erätauoillakin levyjumpsaa.”²³²

Tapparan pelaajamateriaalin taso vuonna 1970 oli luokkaa keskinkertainen. Edellisellä kaudella 1969-70 seitsemänneksi 12 joukkueen SM-sarjassa sijoittuneen joukkueen pelaajisto jatkoi pääpiirteissään myös Nummisen alaisuudessa muutaman uuden pelaajan rinnalla.²³³ Joukkueen perusrunko haluttiin muodostaa omista Tappara-kasvateista ja täydentää sitä vuosittain parilla täsmähankinnalla. Tapparan uuden johdon tavoittelemaa parempaa urheilullista menestystä ei lähdetty tavoittelemaan ostomiesten ja massiivisten pelaajahankintojen kautta – kärkipään joukkueet oli tarkoitus saavuttaa ja lopulta ohittaa systemaattisen harjoittelun avulla.²³⁴ Numminen ei jättänyt kiveä kääntämättä yrittäessään parantaa joukkueensa suorituskykyä ja Tapparan harjoituksissa nähtiin erilaisia asiantuntijoita hyvinkin paljon. Päävalmentaja Numminen toimi eräänlaisena suodattimena asiantuntijatiedon ja joukkueen välissä ja vain harvat pääsivät suoraan kosketukseen pelaajien kanssa. Asiantuntija-avun tarjoajista Tapani Ilkka ja Matti Suonperä olivat tiiviimmin ja pisimpään tekemisissä joukkueen parissa. Numminen opiskeli koko ajan ”opettajiensa” osaamisalueita ja ajan kanssa hänen tietämyksensä

²³¹ JA haastattelu 8.2.2008; AL haastattelu 16.1.2008; PMarj haastattelu 16.1.2008.

²³² AL haastattelu 16.1.2008.

²³³ 1969-70 Tapparan kokoonpanossa olleista 25 pelaajasta 15 kuului joukkueen kokoonpanoon myös seuraavalla kaudella. Kymmenestä pois jääneestä pelaajasta vain kolme oli kokenutta, joukkueen ydinryhmään kuulunut pelaajaa. Kts. kokoonpanot tarkemmin <http://www.tappara.fi/hist.html>.

²³⁴ KN7 haastattelu 3.3.2008.

niin Ilkan kuin Suonperänkin erikoisaloista, jääkiekkoon sovellettuna, kasvoi erittäin omavaraiseksi ja tiivistä yhteistyötä ei enää tarvittu.²³⁵

Tappararan pitkän tähtäimen harjoitusohjelman yhdessä Kalevi Nummisen kanssa laatinut Tapani Ilkka uskoi projektin aloitusvaiheessa kesällä 1970 Tappararan mitalikunnan rakentamisen kestävän kolme vuotta.²³⁶ Ilkan ennustus osui oikeaan, kun Tappara päätti pitkän mitalittoman rupeamansa ja saavutti kauden 1972-73 päätteeksi pronssisiin mitaleihin oikeuttavan kolmannen sijan jääkiekkoilun SM-sarjassa. Mitalisija oli tosin lähellä jo ensimmäisen kauden 1970-71 jälkeen Tappararan sijoittuessa neljänneksi, vain pisteen päähän kolmannesta sijasta.²³⁷ Tappara-karavaani eteni aikataulussa, Nummisen strategia toimi tarvittavien päivitystoimintojen avulla. Strategiatoteutuksen kolmannen vuoden jälkeen Ilkka jättäytyi pois Tappararan taustoilta ja fyysisen valmennuksen huippuosaajaksi itsensä opiskellut kisälli-Numminen oli omillaan. Tosin Ilkka oli jo viimeisen kauden ajan pysytellyt enemmän taustalla, koska näki Nummisen laatimista valmennusraporteista projektin etenevän suunnitellusti.²³⁸ Aivan yksin Numminen ei tietenkään ollut, vaan häntä auttoivat ja tukivat apuvalmentajat Antti Virtanen²³⁹ (1971-76) ja Rauno Korpi²⁴⁰ (1973-79).²⁴¹ Heistä varsinkin Korpi imi Nummiselta kaiken mahdollisen jääkiekkotietämyksen, jonka avulla hän rakensi itselleen menestyksekkään valmentajauran. Tapani Ilkan ja Nummisen oppi-isä-oppilas –asettelu vaihtui Numminen-Korpi –asetelmaan.

Harjoittelun tulokset näkyivät pelaajien testitulosten lisäksi tulostaululla ja muiden seurojen valmentajien mielenkiinto Tappararan tekemisiin kasvoi kaiken aikaa. Tapani Ilkan luennot systemaattisesta harjoittelusta kiinnostivat kovasti suomalaista valmentajakuntaa.²⁴² Ensimmäisenä suomalaisena joukkueena systemaattisen, pitkäaikaisen tekemisen tielle lähtenyt Tappara ei onnekseen jäänyt oman kehityksensä vangiksi – Numminen tiedosti fyysisen kunnan olevan vain perusta menestykselle, ja vastaavalla työnteolla muidenkin joukkueiden saavutettavissa, ja ratkaisevat tekijät mestaruustaistossa olivat pelaajien henkilökohtaiset taidot sekä valmentajan joukkueelleen laatima pelitaktiikka.²⁴³ Pelaajien henkilökohtaisia taitoja

²³⁵ TI haastattelu 8.2.2008; KN7 haastattelu 3.3.2008; PN haastattelu 7.8.2007.

²³⁶ Wacklin 2005, s. 108.

²³⁷ Suikki 2002, s. 181.

²³⁸ Wacklin 2005, s. 108; TI haastattelu 8.2.2008; KN7 haastattelu 3.3.2008.

²³⁹ Synt. 1948, pelasi Tapparassa kaudet 1964-66, pitkä työura Montrealin palveluksessa.

²⁴⁰ Tappararan päävalmentajana 1979-82, 1985-91 ja 1997-98, Suomen Jääkiekkoleijona nro 167.

²⁴¹ <http://www.tappara.fi/historia/valmentajat.html> (5.5.2008.).

²⁴² TI haastattelu 8.2.2008.

²⁴³ Wacklin 2005, s. 109; TI haastattelu 8.2.2008.

harjoiteltiin kovien toistomäärien kautta. Joukkueen vireystila pysyi hyvänä Nummisen suuren työmäärän ansiosta, sillä esimerkiksi jokainen jääharjoituskerta erosi edellisestä. Numminen otti selvää kaikesta mahdollisesta ja käytti kaikki sallitut keinot menestyksen saavuttamiseksi. Hän esimerkiksi selvitti 1970-luvun arvokisoja dominoineen Neuvostoliiton pelaajien luistinten teroitustuloa, terän kourun syvyyttä ja suoran terän osuutta, järjestämällä itsensä suhteilla joukkueen varustekoppiin jäähallin sulkeutumisen jälkeen.²⁴⁴ Numminen pyrki valmentajana täydellisyyteen ja vaati sitä myös pelaajiltaan. Täydellisyyden tavoittelu kuljetti Tapparaa kohti SM-sarjan terävintä kärkeä, kaudella 1973-74 joukkue ylsi jo toiseksi.

Viiden vuoden työrupeama huipentui tavoitteen mukaisesti SM-kultaan kevättalvella 1975. Tappara voitti Suomen mestaruuden vakuuttavalla tavalla: 36 ottelussa se hävisi vain kolme kertaa ja viimeiset 24 sarjakierrosta menivät kokonaan ilman tappioita. Hopealle yltänyt Helsingin IFK jäi peräti 11 pisteen päähän.²⁴⁵ Nummisen ja Mikko J. Westerbergin käynnistämä Tappara-projekti saavutti tavoitteensa myös talouden hoidossa: muun muassa vahvan markkinoinnin ja kasvaneiden yleisömäärien avulla seura saavutti jokaisena viitenä vuotena ylijäämäläisyyden tilinpäätöksessä. Näissä toimissa kiittäminen oli Westerbergin liikemiesvaistoja sekä Paavo Mäkilän tarjoamaa markkinointikonsultointia.²⁴⁶ Tosin markkinoinnin onnistumisen lähtökohdaksi oli varmastikin ensisijaisesti hyvin menestyvä joukkue, voittajia ja edelläkävijöitä on helpompaa markkinoida kuin keskinkertaisuuksia. Kausi 1974-75 jäi historiaan paitsi Tapparan ylivoimaisuuden takia, niin myös SM-sarjan viimeisenä toimintavuotena. Suomalaisen jääkiekon sarjajärjestelmä uudistui keväällä 1975, kun ylimmän sarjatason järjestäjä vaihtui SJL:sta itsenäisesti johdetuksi SM-liigaksi, jossa maan johtavat jääkiekkoseurat saivat itse päättää asioidensa hoidosta.²⁴⁷ SM-sarjan lisäksi suomalaisessa jääkiekkossa päättyi vuonna 1975 myös toinen aikakausi, kun Liiga-Tapparan puheenjohtaja, Kalevi Nummisen monivuotinen työkuoppani, Mikko J. Westerberg vetäytyi Tapparan taustajoukoista Montreal-Urheilun myymisen seurauksena.²⁴⁸

Viiden vuoden strategiajakso huipentui vision täyttymiseen, Tappara oli mestari, mutta Numminen ei ollut vielä kylläinen. Haasteita riitti edelleen, koska seuran menestyskulusta haluttiin tehdä pysyvä asiantila. Koko suomalainen huippujääkiekkoilu otti askeleen, Tappa-

²⁴⁴ KN7 haastattelu 3.3.2008.

²⁴⁵ Suikki 2002, s. 182; Wacklin 2005, s. 109 ja s. 229.

²⁴⁶ Wacklin 2005, s. 113; PM haastattelu 21.8.2007; MW haastattelu 14.4.2005.

²⁴⁷ SM-liigan perustamisasiakirja allekirjoitettiin 24.5.1975 Tampereella: perustettiin erillinen liigayhdistys vastaamaan suomalaisen jääkiekkoilun pääsarjasta, uudesta SM-liigasta. Mennander & Mennander 2004, s. 19-21.

²⁴⁸ Wacklin 2005, s. 116.

ran perässä, ammattimaisuuteen SM-liigan perustamisen myötä. Tapparan kilpailijat seurasi-
vat edelläkävijän mallia ja joukkueen harjoituksellinen etumatka väheni vuosi vuodelta, kui-
tenkin säilyen koko Nummisen valmennusperiodin ajan vuoteen 1979 asti. Tämän mahdollis-
ti entisestään tiivistynyt harjoitustahti sekä Nummisen jatkuva itsensä kouluttaminen ja uusi-
en apuvälineiden löytäminen. Numminen esimerkiksi käytti Matti Suonperän kehittämää pe-
lin reittausjärjestelmää ymmärtääkseen pelin lainalaisuudet entistä paremmin. Joukkueen
runko pysyi hyvin kasassa, mistä osaltaan oli kiittäminen hyvää menestystä – menestyvästä ja
kehittymistä ruokkivasta ympäristöstä ei haluttu pois. Myös valmentajan persoona ja toimin-
tatapa vaikuttivat, jokaista pelaajaa tähdestä tulokkaaseen kohdeltiin samalla tavalla.²⁴⁹ Kaik-
ki nämä osatekijät muiden muassa pitivät Tapparan kiinteästi mitalisijoilla: vuoden 1975
mestaruutta seurasivat sijat 2., 1. 2. ja 1. Kalevi Nummisen aika Tapparan valmennusvastuus-
sa, vuodet 1970-79, tuottivat seitsemän mitalia, joista kolme kultaista.²⁵⁰ Tapparan menestys-
kulun isoimpina kulmakivinä olivat mielestäni Kalevi Nummisen intohimoinen paneutumi-
nen työhönsä ja selkeä valmennuksellinen lahjakkuus, jotka yhdessä synnyttivät aikansa eh-
dottoman suomalaisen ykkösvalmentajan sekä Suomen oloihin uusi kokonaisvaltainen puo-
liammattimainen toimintatapa. Nummisen itsensä mukaan menestyksen taustat olivat hyvin-
kin yksiselitteiset: ”*kaikki perustui fysiologiseen faktaan, taustalla olivat tieteelliset tosiasi-
at.*”²⁵¹

²⁴⁹ KN7 haastattelu 3.3.2008; JA haastattelu 8.2.2008; KK haastattelu 3.1.2008; AL haastattelu 16.1.2008;
Pmarj haastattelu 16.1.2008; Wacklin 2005; Mennander & Mennander 2004, s. 136-137.

²⁵⁰ Suikki 2002, s. 181-182.

²⁵¹ KN7 haastattelu 3.3.2008.

5. MAAJOUKKEVALMENTAJA NUMMINEN

5.1. Kotikisat 1974

Kalevi Nummisen ura jääkiekkovalmentajana oli vielä nuori vuonna 1973, kun hänet jo valittiin Suomen A-maajoukkueen päävalmentajaksi. Nuori oli mies iältäänkin – ainoastaan 33-vuotiaalla valmentajalla oli vain kolmen vuoden työkokemus vastuupalmentajan tehtävistä. Aika Tapparän peräsimmässä riitti vakuuttamaan SJL:n johtomiehet Nummisen kyvykkyydestä ja sai heidät tarjoamaan tamperelaiselle suomalaisen jääkiekkovalmennuksen ykköspestiä. Suomen maajoukkuetta oli kevään 1973 MM-turnauksessa Moskovassa johtanut kanadalainen Len Lunde²⁵², jonka edesottamukseen Leijonien päävalmentajana ei oltu täysin tyytyväisiä. Nummisen edistyksellinen toimintatapa seurajoukkueessa oli huomattu ja SJL toivoi vastaavanlaista suunnanmuutosta myös maajoukkueen toimintaan.²⁵³ Tapparän päävalmentaja, Montrealin myyntipäällikkö ja perheenisä²⁵⁴ otti vastaan tarjotun haasteen ja järjesti ajankäyttönsä uusiksi, sillä neljän toimen samanaikainen hoito vaati äärimmäistä järjestelmällisyyttä ja systemaattisuutta. Mutta vuorokauden tuntien ja viikonpäivien riittäminen ei mielestäni ollut kuitenkaan suurin haaste uudessa tehtävässä. Edessä hämöttivät Suomen kautta aikojen toiset MM-kotikisat keväällä 1974 – miten nuoren päävalmentajan auktoriteetti ja taidot riittäisivät lähes samanikäisten huippupelaajien johtamiseen ja menestykseen kotikisojen henkisen paineen alla?

Auktoriteettiongelmia ei syntynyt, sillä Nummisen komea pelaajakarriääri, toimet Tapparän luotsina, vahva persoona sekä varsinkin ensimmäiset toimet uudessa virassa vakuuttivat maajoukkuemiehet uuden käskijänsä kyvyistä. Vaativaan tehtävään tartuttuaan Nummisen ensimmäinen liike oli laatia strategia-asiakirja, ”työpäpöri”, johon hän kokosi selkeät toimintalinjat ja tavoitteet neljälle eri sektorille: työ, perhe, Tappara ja maajoukkue. Tämä oman toiminnan ohjekirjanen kertoi lyhyesti, miten kaikki edellä mainitut neljä osa-alueetta hoidetaan ryhdikkäästi ja hyvin, mitään osasta syrjimättä. Omaan käyttöön tehty ohjenuora auttoi Nummista neljän herran palvelijana, suunnittelemaan ajankäyttönsä ja kestämään sekä henkisesti että fyysisesti raskaan taakan. Selvitettyään ensin itselleen tulevan toimenkuvansa haas-

²⁵² Synt. 1936, toimi Tampereen Ilveksen pelaajavalmentajana kaudella 1971-72.

²⁵³ Laelma 1989, s. 107 ja s. 143-144; Mennander & Mennander 2003; KN7 haastattelu 3.3.2008; Kalevi Nummisen yksityisarkisto, Kalevi Nummisen vuonna 1973 laatima kolmesivuinen työpäpöri: ”Työ, perhe, Tappara ja maajoukkue”.

²⁵⁴ Kalevi Nummisen perheeseen kuuluivat Pirkko-vaimon lisäksi tytär Kirsi (synt. 1966) ja pojat Teppo (1968) ja Teemu (1973).

teet, oli seuraavana toimenpiteenä maajoukkueen muun johtoryhmän, apulaisvalmentajan ja joukkueenjohtajan, rekrytointi, josta päävalmentaja oli vastuussa. Päävalmentajan kakkosmieheksi Numminen valitsi tamperelaislähtöisen, HJK:n SM-sarjajoukkuetta kaudella 1972-73 valmentaneen Raimo Määttäsén²⁵⁵ ja joukkueenjohtajaksi ehdan tamperelaisen, Tappara-taustaisen Teuvo Peltolan²⁵⁶. Tausta-asioiden tultua kuntoon kutsui Numminen maajoukkueehdokkaat kokoon Varalan Urheiluopistolle. Ensimmäinen kontakti pelaajiin oli tärkeässä roolissa päävalmentajan tehtävistä kunnialla selviytymisen tiellä. Nummisen johdonmukaisuus ja kunnianhimo sai nopeasti pelaajat puolelleen. Maajoukkueen toimintatapa muuttui täysin entisestä poukkoilevasta linjasta – Kallu asetti Leijonille selvät tähtäimet sekä toimet ja aikataulut niiden saavuttamiseksi, nyt jokainen tiesi mitä heiltä odotettiin. Nummisen sana tavoitti kuulijansa, eikä hänen auktoriteettiaan tai soveltuvuutta maajoukkueen vastuvalmentajaksi kyseenalaistettu laisinkaan.²⁵⁷ Nummisen nuori ikä ei osoittautunut myöskään ongelmaksi, osittain varmasti myös siksi, että hänestä sai huomattavasti ikäistään vanhemman vaikutuksen. Näin kertoivat lähes kaikki haastateltavat, kuvaavaa on, että esimerkiksi vuoden 1965 MM-kisat katsomossa jännittänyt Kalervo Kummola mielsi silloin 25-vuotiaan Nummisen paljon vanhemmaksi pelaajaksi – todelliseksi konkaripelaajaksi.²⁵⁸

Maajoukkuevalmentaminen on hyvin erilaista verrattuna seurajoukkue-toimintaan: pelaajat kootaan yhteen eri seuroista ja varsinaiseen pelaajien kehittämiseen ei valmentajalla juurikaan ole mahdollisuuksia rajallisen harjoitteluajan takia. Yhteisharjoituksissa on keskityttävä joukkueen kemian löytymiseen sekä sovitun pelitaktiikan oppimiseen. Numminen tiedosti kyseiset lähtökohdat ryhdyttyään maajoukkuevalmentajan toimeen ja laati valmennussuunnitelmansa näiden tosiasioiden ympärille. Helsingin MM-kisat odottivat huhtikuun alussa²⁵⁹, Varalan aloituspalaverin ja kisojen väliseen ajanjaksoon oli maajoukkue-toimintaa varten varattu vain 55 päivää, sisältäen 20 maaottelua²⁶⁰, 10 matkapäivää sekä 25 harjoitusleiripäivää. Numminen laati maajoukkue-toiminnalleen kirjalliset toimintaperusteet, joiden lähtökohtana oli yhteistoiminnan ajan rajallisuus. Nummisen strategiana oli lopettaa turha kokeilulinja ja hyödyntää valmiita permanentteja: seuraketjuja, seurapakkipareja tai peräti kokonaisia seura-viisikoita. Näin pelaajat tunsivat jo etukäteen toistensa pelitavat ja maajoukkueen rajallinen harjoittelu-aika voitiin käyttää taktiikan ja erikoistilanteiden harjoitteluun. MM-

²⁵⁵ Synt. 1943.

²⁵⁶ Synt. 1941.

²⁵⁷ AL haastattelu 16.1.2008; Pmarj haastattelu 16.1.2008; JT haastattelu 6.2.2008.

²⁵⁸ KK haastattelu 1.3.2008.

²⁵⁹ Helsingin MM-kisat pelattiin 5.-20.4.1974.

²⁶⁰ Toteutunut maaotteluiden lukumäärä oli 18 kappaletta. Suikki 2002, s. 211-213.

kisamiehistöön mieliviltä pelaajilta päävalmentaja odotti seuraavien kriteerien täyttämistä: ”on jaksettava pelata kolme erää, on hallittava tekniikka, on oltava voimaa, on pystyttävä noudattamaan sovittua taktiikkaa, omaa terveet elämäntavat ja taistelutahtoa.”²⁶¹ Nummisen johdolla maajoukkue toiminnan avainsanoiksi tulivat systemaattisuus ja tavoitteellisuus – satumanvaraisesta siirryttiin systemaattisuuteen. Uudet linjaukset otettiin pelaajakaartissa tyytyväisyydellä vastaan ja Helsingin MM-kisajoukkueeseen oli todellista tunkua. Urallaan eteenpäin, jopa ammattilaisjälle, tähänneet pelaajat tiesivät onnistuneiden kisasuoritusten tasoittavan tietä kohti jääkiekkoammattilaisuutta.²⁶²

MM-kotikisojen vihdoon koittaessa huhtikuun viidentenä päivänä keväällä 1974 Leijonamiehistö viimeistään huomasi toiminnan tason muutoksen entiseen. Nummisen ja muun johtoryhmän työmoraali ja systemaattisuus, sekä ennen kaikkea päävalmentajan valmennusosaaminen antoivat Suomelle todellisen mahdollisuuden haastaa lajin monivuotiset huippumaat ja saavuttaa maan ensimmäinen arvokisamitali²⁶³. Myös pelaajamateriaali oli äärimmäisen hyvää, aina 1990-luvulle asti vuoden 1974 kisamiehistöstä puhuttiin Suomen kaikkien aikojen parhaimpana.²⁶⁴ Kun vielä lajin emämaa Kanada, kestosuosikki mitalikolmikkoon, oli vuodesta 1970 lähtien jättäytynyt MM-kisojen ulkopuolelle, niin Suomella oli kaikkien aikojen tilaisuus mitalikantaan nousemiseen.²⁶⁵ Suomi olikin mitalivauhdissa voitettuaan ensimmäisen kierroksen viimeisessä ottelussaan Tshekkoslovakian komeasti lukemin 5-2. Seuraavana päivänä kattoon asti nousseet tunnelmat putosivat vauhdilla aina kellarikerrokseen, kun kävi ilmi, että maalivahti Stig Wetzell oli jäänyt kiinni kielletyn aineen, efedriinin²⁶⁶, käytöstä ja Suomen upea voitto vaihtui 0-5 –tappioksi. Doping-rikkomuksen taustoista on syntynyt monia teorioita, kuten Mennanderin veljekset ansiokkaasti selvittävät SJL:n historiikissa *Leijonien Tarina*, mutta ainoa varma asia on jokaisen joukkueeseen kuuluneen ehdoton varmuus Wetzelin syyttömyydestä. Suomi sai vielä koottua rivinsä lamaannuttavan doping-tapauksen jäljiltä ja otti uusintavoiton Tshekkoslovakiasta turnauksen viimeisessä ottelussa. Tämä olisi ilman efedriini-tuomiota ja siitä seurannutta pistemenetystä riittänyt Suomen ensimmäiseen

²⁶¹ Kalevi Nummisen yksityisarkisto, Kalevi Nummisen vuonna 1973 laatima kolmesivuinen työpaperi: ”Työ, perhe, Tappara ja maajoukkue”.

²⁶² Kalevi Nummisen yksityisarkisto, Kalevi Nummisen vuonna 1973 laatima kolmesivuinen työpaperi: ”Työ, perhe, Tappara ja maajoukkue”; KN7 haastattelu 3.3.2008; JT haastattelu 6.2.2008; AL haastattelu 16.1.2008.

²⁶³ MM- tai olympiatasolla, epävirallisia EM-mitaleita, joista pelattiin MM-kisojen yhteydessä aina vuoteen 1968 asti, ei noteerata Suomen virallisten arvokisamitalien joukkoon.

²⁶⁴ JT haastattelu 6.2.2008; Mennander & Mennander 2003, s. 203-206.

²⁶⁵ Laelma 1989, s. 103 ja s. 113.

²⁶⁶ Efedriini on vireystilaa lisäävä ja väsymyksen tunnetta keskushermoston kautta vähentävä piriste. Raevuori 2005, s. 198.

jääkiekkoilun arvokisamitaliin, pronssiin sellaisiin.²⁶⁷ Vuoden 1974 MM-kotikisat olivat Suomelle pelillinen menestys, jonka loiston yksittäinen, ja harmillisen epäselvä, doping-käry himmensi.

Maalivahti Wetzellin doping-rikkomus sekä varsinkin sen jälkeinen yleinen sekaannuksen tila ja syyllisten etsintä olivat nuorelle päävalmentajalle kova paikka. Ruotsin joukkueessa kuusi päivää ennen Wetzell-käryä sattunut doping-rikkomus oli hoidettu uhraamalla joukkueen lääkäri, joka välittömästi asian tultua julkisuuteen otti syyn niskoilleen.²⁶⁸ SJL halusi toimia samalla tavalla – valitettavalle tapahtumalle oli nopeasti löydettävä syyllinen. Päävalmentaja Numminen uskoi vilpittömästi Wetzellin syyttömyyteen, samoin joukkueen lääkärin Pekka Alasen syyttömyyteen. Hän ei ollut valmis uhraamaan heistä kumpaakaan. Median paineessa Numminen tunsu jääneensä yksin joukkueen kanssa, ilman lajiliiton tukea. Numminen veti välittömästi kisojen jälkeen asiasta omat johtopäätöksensä ja päätyi eroamaan päävalmentajan tehtävistä. Se oli hänen henkilökohtainen mielenilmaisu SJL:n toimia, tai paremminkin toimimattomuutta, kohtaan.²⁶⁹

5.2. Toinen tuleminen

Kalevi Nummisen eron jälkeen Suomen A-maajoukkueen päävalmentajaksi valittiin toinen TBK:n ja Tammelan kasvatti Seppo Liitsola²⁷⁰, jota yleisesti pidettiin Nummisen ohella toisena suomalaisen valmennuksen kärkinimistä. Hän oli aiemminkin ollut Leijonien vetovastuussa, kaudet 1969-72.²⁷¹ Vuoden 1976 olympialaisissa Itävallan Innsbruckissa Liitsolan ja joukkueen välit rakoilivat pahemman kerran – päävalmentajan käyttäytyminen pelien ulkopuolella ei täyttänyt esimerkillisen toiminnan kriteereitä. Pelaajisto ei ollut tyytyväinen Liitsolan toimiin ja suunnitteli boikotoivansa Katowicen MM-kisoja keväällä 1976, jos päävalmentajaa ei vaihdeta. Asia tuli luonnollisesti myös SJL:n ja sen liittohallituksen tietoisuuteen, jonka keskuudessa järjestettiin äänestys Liitsolan jatkomahtollisuuksista tehtävässään. Liitsolan jatkoa puoltava kanta voitti äänin 4-3. Pelaajien lakkorintama repeili, mutta Tapparalan ja TPS:n²⁷², kevään 1976 SM-liigan kärkikaksikon, pelaajat pysyivät päätöksessään ja jättivät kisat väliin. Virallisesti kukaan ei syyttänyt valmentajaa poisjäännistään, vaan jokainen kehiti-

²⁶⁷ Mennander & Mennander 2003, s. 203-206 ja 219-239.

²⁶⁸ Mennander & Mennander 2003, s. 221.

²⁶⁹ KN7 haastattelu 3.3.2008; Mennander & Mennander 2003, s. 219-239.

²⁷⁰ Synt. 1933. Kts. tarkemmin Lahti 2004, s. 90-91.

²⁷¹ Mennander & Mennander 2003, s. 385.

²⁷² Poikkeuksena TPS:n puolustaja Timo Nummelin. Suikki 2002, s. 206.

ti oman verukkeensa kisoista kieltäytymiselle.²⁷³ Ulospäin Suomen maajoukkueitoiminta näytti olevan tasapainossa, mutta pinnan alla kupli voimakkaasti.

Katowicen kisojen jälkeen A-maajoukkueen päävalmentaja Seppo Liitsola joutui jättämään tehtävänsä ja vetovastuuseen nimitettiin hänen apuvalmentajanaan toiminut Lasse Heikkilä²⁷⁴. Pelaajiston ja maajoukkuejohdon välien piti nyt olla kunnossa, mutta syksyllä 1976 pelatun ensimmäisen Kanada Cupin²⁷⁵ miehistöön jäi kuitenkin valitsematta muutama Katowicen lakkoilija. Tilanne ei ollut niin tulehtunut kuin Innsbruckin olympialaisten jäljiltä, mutta ei suomalaisen maajoukkuejääkiekon ilmapiiriä erityisen levolliseksi tai harmoniseksi voinut myöskään kuvailla. Laji-ihmisten eripura ja liittoutuminen eri leireihin jatkui ja huipentui kevään 1977 Wienin MM-kisoissa. Jääkiekon SM-liigan valmentajat olivat toimitusjohtaja Kallervo Kummolan johdolla opintomatalla Itävallan kisoissa. Siellä liigavalmentajat, viestinviejinä TPS:n valmentaja Raimo Määttänen ja Jokereiden virkaveli Matti Lampainen, toimitivat Kummolalle kirjeen, johon he olivat koonneet käsityksiään suomalaisen jääkiekon nykytilasta ja tulevasta suunnasta. Kirjeen pääasiallinen viesti oli valmentajaryhmän toive Heikkilän erottamisesta ja hänen korvaamisensa Kalevi Nummisella.²⁷⁶ Vaikka Kummola SM-liigan toimitusjohtajana ei virallisesti vastannut maajoukkueen toiminnasta, niin liigavalmentajien ryhmä tiesi hänen suhteensa ja vaikutusvaltansa myös SJL:n johtoon päin. He uskoivat toiveensa tavoittavan päättävät tahot, ilmeisesti lähinnä SJL:n puheenjohtaja Väinö Lassilan ja toimitusjohtaja Göran Stubbin, turvallisesti välikäden kautta.

Suomen A-maajoukkueitoimintaa varjostanut epävarmuuden ja rauhattomuuden aika päättyi syksyllä 1977 Kalevi Nummisen paluuseen Leijonien päävalmentajan tehtävään kolmen vuoden tauon jälkeen.²⁷⁷ Numminen oli vuotta aiemmin lopettanut päivätyönsä Montrealin myyntipäällikkönä ja ryhtynyt Tapparan päätoimiseksi valmentajaksi, joten hänellä oli nyt yksi velvollisuus vähemmän vastattavanaan kuin ensimmäisen maajoukkuekomennuksen aikana. Nummisen toimintatapa oli sama kuin aiemmin – systemaattisella toiminnalla parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.²⁷⁸ Nummisen uuden tulemisen ensimmäiset arvokisat,

²⁷³ KK haastattelu 3.1.2008; AL haastattelu 16.1.2008; Pmarj haastattelu 16.1.2006; JT haastattelu 6.2.2008.

²⁷⁴ Synt. 1934. Kts. Tarkemmin Paavola 2004, s. 110-113.

²⁷⁵ NHL:n, NHLPA:n (National Hockey League Players Association) ja IIHF:n järjestämä maajoukkueturnaus, johon myös kaikki Pohjois-Amerikan ammattilaiset saivat osallistua alusta lähtien, myöhemmin tunnettu nimellä World Cup – Jääkiekon maailmancup.

²⁷⁶ KK haastattelu 3.1.2008.

²⁷⁷ Laelma 1978, s. 36; Mennander & Mennander 2003, s. 181 ja s. 171.

²⁷⁸ KN6 haastattelu 25.2.2008; KN7 haastattelu 3.3.2008.

MM-turnaus Prahassa vuonna 1978, menivät tuloksellisesti kehnosti: Suomi varmisti A-sarjapaikkansa vasta putoamissarjassa. Kisat saivat mainion lähdön, kun Leijonat voittivat Kanadan nimekkään ammattilaismiehistön lukemin 6-4, oltuaan jo 0-3 –tappiolla. Tämä oli vasta toinen arvokisavoitto Kanadasta, edellisestä oli kulunut jo reilut 10 vuotta. Kanada-voitto ja A-sarjassa pysyminen jäivät lopulta ainoiksi positiivisiksi asioiksi Prahan keväästä 1978. Seuraavana vuonna Moskovan MM-kisoissa joukkueen pelillinen ilme oli jo parempi – tuloksena viides sija.²⁷⁹

Lake Placidin olympialaisissa vuonna 1980 Kalevi Numminen pääsi kokemaan olympiatunnelmaa myös valmentajan roolissa. Kahdesti Suomea pelaajana olympialaisissa edustanut päävalmentaja jätti keväällä 1979 seuravalmennuksen ja ryhtyi päätoimiseksi maajoukkuevalmentajaksi – tähtäimessä mitalisuoritus talviolympialaisista. SJL panosti olympiaprojektiin lisäämällä maajoukkueen leiripäiviä, maajoukkue-ehdokkaat kokoontuivat ensimmäistä kertaa jopa kesäleireille.²⁸⁰ Liiton ja Nummisen satsaukset kantoivat hedelmää, mutta lopullinen menestys jäi edelleen uupumaan. Suomi sijoittui USA:n voittamassa olympiaturnauksessa neljänneksi. Jossittelu on turhaa, sanotaan, mutta kun se kerran nykyään sallitaan jopa aidoille historioitsijoille²⁸¹, niin sallitaan se minullekin: toisen erän jälkeisillä tuloksilla, jos siis otteluissa olisi pelattu vain kaksi erää kolmen sijasta, Suomi olisi voittanut olympiakultaa.²⁸² Nummisen pitkäjänteinen työskentelytapa pääsi oikeuksiinsa pitkäkestoisessa olympiaprojektissa, mutta aivan mitalivauhtiin se ei kuitenkaan riittänyt.

Vuonna 1981 pelattiin järjestyksessään toinen Kanada Cup. Mukana oli maailman kuusi parasta jääkiekkomaata, Suomen lisäksi: Kanada, Neuvostoliitto, Ruotsi, Tshekkoslovakia ja Yhdysvallat. Neljä vuotta aiemmin pelatussa edellisessä turnauksessa Suomen joukkueessa oli mukana vain neljä pelaajaa Pohjois-Amerikan ammattilaiskukaloista, kaikki NHL:n kilpailijaliiga WHA:sta²⁸³. Syksyn 1981 Kanada Cup –miehistössä oli jo 11 NHL-ammattilaista. Eteenpäin oli siis menty, ainakin henkilökohtaisen osaamisen tasolla, jos NHL-statusta pitää yhtenä mittarina, mutta takamatkaa huippumaihin oli vielä jäljellä – turnauksen ainoa piste tuli 4-4 –tasapelistä USA:ta vastaan.²⁸⁴ Nummisen päävalmentaja-aika päättyi miehen kolmansiin kotikisoihin Helsingissä ja Tampereella huhtikuussa 1982. Median paine oli tasais-

²⁷⁹ Suikki 2002, s. 206-207; Laelma 1989, s. 114-116.

²⁸⁰ KN7 haastattelu 3.3.2008; Laelma 1989, s. 145-146.

²⁸¹ Esim. Niemi & Pernaa (toim.), Entäs jos...vaihtoehtoinen Suomen historia, Ajatus Kirjat 2005.

²⁸² Suikki 2002, s. 204-205.

²⁸³ World Hockey Association, NHL:n kilpaileva jääkiekkoliiga Pohjois-Amerikassa vuosina 1972-1979.

²⁸⁴ Suikki 2002, s. 208.

ti kasvanut vuoden 1965 ensimmäisestä kotiturnauksesta lähtien ja vuonna 1982 odotukset Suomen sijoituksen suhteen olivat, jälleen kerran, korkealla. Suomella oli MM-kisoissa ensimmäistä kertaa mukana NHL-vahvistuksia²⁸⁵, mutta sekään ei riittänyt viemään Suomea mitalisijoille, vaan oli tyytyminen viidenteen sijaan.²⁸⁶ Nummisen toinen valmentajakausi, vuodet 1977-1982, ei vielä tuonut Suomelle suurta menestystä. Mitali oli pariin otteeseen lähellä, varsinkin Lake Placidin olympialaisissa, mutta kotimaisen jääkiekkoilun lopullinen läpilyönti maailman terävimpään kärkeen jäi tekemättä. Numminen teki kuitenkin paljon hyvää pohjatyötä tulevan menestyksen eteen, eritoten asennepuolella.

5.3. Tulosten takaa – jääkiekkoilijoista huippu-urheilijoita

Kalevi Numminen selvitti vuonna 1970 alkaneen valmennuskarriäärinsä alkuun Euroopan kärkimaiden, Neuvostoliiton ja Tshekkoslovakian, harjoitusmääriä verrattuna Suomen tilanteeseen. Ero oli valtava ja kertoi yksiselitteisesti syyn Suomen asemaan huippujen takaa-ajajana: Nummiselle selvisi tshekkien harjoittelevan noin 800 tuntia vuodessa ja neuvostoliittolaisten valtioammattilaisten²⁸⁷ jopa 1000 tuntia, kun suomalainen keskiverto huippupelaaja harjoitteli vuoden aikana vain 300 tuntia. Edellä mainitut itä-blokin jääkiekkoilijoiden harjoitusmäärät olivat huippu-urheilun edellyttämällä tasolla. Vastaaviin harjoitustunteihin ei Suomessa ollut 1970-luvun amatööriaikana mahdollisuuksia, mutta Tappararan aloittama puoli ammattilaisuus oli askel oikeaan suuntaan. Maajoukkuevalmentajana Numminen pyrki levittämään suomalaisiin jääkiekkoseuroihin Tapparassa toteuttamiaan ideoita systemaattisesta harjoittelusta – laadukas ja lisääntynyt harjoittelu oli tärkein keino maamme jääkiekon tason nostamiseksi. Myös asennepuolella oli paljon tehtävää.²⁸⁸

Maajoukkue toiminnan tervehdyttäminen alkoi Nummisen toimesta heti ensimmäisestä koontumisesta lähtien. Hän oli jo pelaajavuosinaan ehdottoman tiukka alkoholinkäytön suhteen eikä esimerkiksi osallistunut maajoukkue matkoillaan pelaajien kaljoitteluhetkiin, joita joskus oli enemmän, välillä vähemmän. Tietyn asteinen alkoholiongelma pysyi suomalaisen jääkiekon vitsauksena 1970-luvulle asti, kun osa pelaajista suhtautui maajoukkue matkoihin osittain lomamatkalaisen asenteella – lomalinjalle tosin siirryttiin usein vasta mitalimahdolli-

²⁸⁵ Suomen ensimmäiset MM-kisojen NHL-avut olivat Edmontonin Jari Kurri, Coloradon Tapio Levo ja Philadelphian Ilkka Sinisalo. Suikki 2002, s. 207.

²⁸⁶ KN7 haastattelu 3.3.2008; Mennander & Mennader 2003, s. 206-208.

²⁸⁷ Useimmat NL:n ja Tshekkoslovakian huippu-urheilijoista olivat virallisesti töissä valtiolla, mutta käytännössä valtion tukemia ammattilaisurheilijoita. Mesikämmen, s. 22 ja s. 59.

²⁸⁸ KN7 haastattelu 3.3.2008; Mennander & Mennader 2003, s. 322.

suuksien jo karattua. Myös johtoportaan edustajat nauttivat pelimatkoilla muutakin kuin kansalaisluottamusta. Tähän asiantilaan Numminen halusi muutoksen ja toi maajoukkueeseen uudenlaisen, raittiin, urheilullisen ja ammattimaisen kulttuurin, jonka lähtökohtana oli joukkueen johdon esimerkillinen käyttäytyminen.²⁸⁹ Puoli vuotta päävalmentajan virassa oltuaan Nummisen linja joutui testiin, kun joukkueen lääkärin Juha Katajan käyttäytyminen joulukuun 1973 Izvestija-turnauksen²⁹⁰ aikana ei täyttänyt asetetun tavoitteen mukaisia kriteereitä. Nummiselle ei jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin erottaa Kataja toimestaan.²⁹¹

Pelaajiin Nummisen toimintatapa teki välittömän vaikutuksen. Maajoukkueen monivuotinen luottohyökkääjä Juhani Tamminen sekä Tapparalan ja maajoukkueen tukipilarit Antti Leppänen ja Pekka Marjamäki kertoivat kaikki haastatteluissaan Nummisen esimerkillisyyden olleen jotain poikkeuksellista – hän oli ensimmäinen maajoukkuevalmentaja, heidän aikanaan, joka eli kuten pelaajilleen opetti. Pelaajat arvostivat Nummisen asennoitumista, alun pakollisen vastaanhangon jälkeen päävalmentajan esimerkillisyys tarttui myös pelaajiin. Ylihyökkäjä tapahtui edelleen, mutta yhteisistä toimintasäännöistä lipsuneet perattiin nopeasti pois maajoukkueesta.²⁹² Numminen halusi alkoholin käytön lopettamisen lisäksi tuoda toimintaan muutenkin enemmän urheilullisuutta, yhtenä toimenpiteenä maajoukkueen harjoitusleirien siirto Vierumäen Urheiluopistolle, metsän keskelle, missä ylimääräiset häiriötekijät olivat minimaaliset verrattuna esimerkiksi Helsinkiin ja yöpymiseen hotelli Hesperiaassa pääkaupungin sykkeessä.²⁹³

Systemaattinen toiminta kautta linjan oli Nummisen maajoukkuevalmennuksen punainen lanka. Koska maajoukkue-toiminta ei juuri mahdollistanut pelaajien fyysisten ominaisuuksien ja taitotason kehittämistä harjoittelun kautta, oli joukkueen pelillisen ilmeen ja tuloksenteon parantamisen keinovalikoimat vähäisemmät kuin seurajoukkue-tilalla. Päävalmentaja saattoi vain toivoa pelaajien harjoittelevan seuroissaan sekä omatoimisesti riittävän laadukkaasti ja paljon, jotta menestys ei jäisi kuntotekijöistä kiinni. Maajoukkue-ehdokkaiden fyysisten ominaisuuksien tarkkailussa Suomen maajoukkue astui uuteen aikaan Prahan MM-kisojen jälkeen vuonna 1978. Pelaajien kuntoa oli kartoitettu jo 1950-luvulta lähtien, mutta nyt päävalmentaja Numminen vei joukkonsa Jyväskylän yliopistolle, missä pelaajat testattiin urheilutie-

²⁸⁹ JT haastattelu 6.2.2008; AL haastattelu 16.1.2008; Pmarj haastattelu 16.1.2008; KN7 haastattelu 3.3.2008.

²⁹⁰ Vuodesta 1967 Neuvostoliitossa/Venäjäällä pelattu perinteinen kansainvälinen maajoukkue-turnaus, joka tunnettiin Izvestijana (nimi paikallisen sanomalehden mukaan) vuodet 1969-1997.

²⁹¹ Mennander & Mennander 2003, s. 228-229.

²⁹² AL haastattelu 16.1.2008; Pmarj haastattelu 16.1.2008; JT haastattelu 6.2.2008.

²⁹³ KN7 haastattelu 3.3.2008.

teen menetelmin professori Heikki Ruskon²⁹⁴ johdolla. Rusko, Numminen ja maajoukkue jatkoivat yhteistyötä ja vuoden päästä järjestettiin laajamittaiset testit 25 Lake Placidin olympiajoukkueeseen pyrkineelle pelaajalle. Heistä 15 pelimiestä täytti ”paperilla” huippu-urheilijan kriteerit. Olympialaisten jälkeen Rusko ja Numminen kävivät uudestaan läpi aiemmat testitulokset ja päävalmentaja huomasi testeissä heikommin menestyneiden pelisuorituksen pettäneen myös olympiakaukalossa – teoria ja käytännön suorittaminen olivat harvinaisen yksimielisiä. Numminen yritti maajoukkueen päävalmentajana, suomalaisen jääkiekkovalmennuksen päämiehenä, viedä seuratasolle erilaisia lajinomaisia testijärjestelmiä pelaajien ja sitä kautta lajin kehitystä tukemaan.²⁹⁵

Helmikuussa vuonna 1979 Kalevi Numminen oli maajoukkueen päävalmentajan ominaisuudessa seuraamassa New Yorkin Madison Square Gardenissa pelattua Challenge Cup -ottelusarjaa Neuvostoliiton maajoukkueen ja NHL:n tähdistöjoukkueen välillä. Ottelusarja kääntyi NL:n Punakoneen hyväksi otteluvoitoin 2-1. Numminen laati peleistä kattavan, 34 sivuisen (lisäksi 23 tilastosivun liite) raportin SJL:lle, jossa hän toteaa mm. seuraavaa:

*...”Tällä tahdon tuoda esiin sen tosiasian, että valmennustyö on pitkäjännitteistä työtä ja tuloksiin päästään ainoastaan kovalla ja sitkeällä uurastuksella. Meillä tahdotaan elää liikaa päivä ja vuosi kerrallaan. Jos halutaan maajoukkueen puitteissa päästä todella tuloksiin, se vaatii kaikilta suomalaisilta seuroilta pitkäjännitteistä toimintaa. Meillä ei tietenkään ole samoja mahdollisuuksia kuin itäblokin urheilijoilla, ammattilaisista puhumattakaan. Kuitenkin pidän tärkeänä, että pystymme pitämään asemat kansainvälisessä kiekkoilussa. Ja uskon myös, että pitkäjänteisyydellä pystymme parantamaan tilannetta.”*²⁹⁶

New Yorkin ottelut todistivat Nummiselle hänen olleen oikeassa jo vuonna 1970 Tapparann toimintatavan uusintamisessa ja osoittivat systemaattisen, pitkäjänteisen työn olevan edelleen ainoa keino Suomen maajoukkueen pelaamisen tason nostamisessa. Usko ja ennustus tulevaisuuden paremmista ajoista osui oikeaan – Nummisen käynnistämän työn hedelmät korjasivat talteen seuraavan sukupolven valmentajat.

Numminen ei vannonut valmentamisessaan kuitenkaan pelkän fyysisen suorituskyvyn ja pelaajien henkilökohtaisten taito-ominaisuuksien nimeen tulosten parantamiseksi. Tärkeä tekijä voiton tavoittelussa oli myös lajin taktinen puoli, jossa hän osoitti valtavaa potentiaalia ja oli

²⁹⁴ Heikki Rusko toimii nykyään emeritusprofessorina Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa.

²⁹⁵ KN7 haastattelu 3.3.2008; Mennander – Mennander 2003, s. 330-331.

²⁹⁶ Kalevi Nummisen yksityisarkisto, Challenge Cup –raportti. s. 1.

aikansa valmentajakuntaa edellä. Sen tarkemmin Nummisen taktiikan hienouksiin menemättä voidaan todeta, että hänen joukkueelleen laatima pelisysteemi ja sen toteutus olivat erinomaista luokkaa siitä yksinkertaiselta kuulostavasta syystä, että jokainen maajoukkuepelaaja tiesi tarkalleen sekä joukkueen yleistaktiikan että oman roolinsa ja tehtävänsä sen toteuttamisessa. Numminen hallitsi hyvin pelin taktisen puolen opettamisen, käytännön henkilökohtaisen kokemuksen ja valtavan lajitiedon kautta. Tämän lisäksi hän kirjoitti jokaiselle pelipaikalle paikkakohtaisen manuaalin, jossa kerrottiin tarkalleen mihin esimerkiksi laitahyökkääjän tuli sijoittua ja toimia eri pelitilanteissa.²⁹⁷

Nummisen lukuisat edistystoimet valmentajajana, niin Tapparassa kuin A-maajoukkueessa, kehittivät valtavasti kotimaista jääkiekkoilua. Hän oli edelläkävijä ja menestynyt sellainen, mikä väkisinkin synnytti kilpailua, joka puolestaan on edellytys jatkuvalle kehitykselle: *”Kehitystä tapahtuu, kun kilpailijat haluavat kampittaa edelläkävijän. Tämä rivaliteetti repii meidän kiekkoa jatkuvasti eteenpäin ja Kallu oli se, joka tämän aloitti.”*²⁹⁸

²⁹⁷ JT haastattelu 6.2.2008; KN7 haastattelu 3.3.2008.

²⁹⁸ JT haastattelu 6.2.2008

6. TOIMITUSJOHTAJA NUMMINEN

6.1. Takaisin Tapparaan

Kalevi Numminen otti neljä vuotta, 1982-86, hieman etäisyyttä jääkiekkopiireihin: takana oli hektinen viiden vuoden jakso maajoukkuevalmentajana ja kaiken kaikkiaan noin 25 vuoden lähes yhtämittäinen rupeama suomalaisen jääkiekkoilun eri näköalapaikoilla. Mistään totaalisesta suunnanmuutoksesta ei kuitenkaan ollut kyse, sillä välivuodet kuluivat nekin vahvasti urheiluelämän pyörteissä – kauppianaan omassa urheiluvälinekaupassa²⁹⁹. Nummisen henkilökohtainen aikalisä jääkiekosta päättyi helmikuussa 1986, kun hänet nimitettiin Tapparan edustusjoukkueen ja A-juniorien kattojärjestön Tamhockeyn (myöhemmin Liiga-Tappara) toimitusjohtajaksi. Numminen oli edellisen vuoden puolella myynyt urheiluvälinekaupansa Icer Oy:lle³⁰⁰ ja oli nyt vapaa palaamaan rakkaan kasvattajaseuransa palvelukseen.³⁰¹

Suomalaisissa jääkiekkoseuroissa vastuu tausta-asioista, käytännön toimien organisointi ja pyörittäminen, kasautui usein yhden tai korkeintaan kahden henkilön vastuulle, useimmiten seuran puheenjohtajan harteille. Tapparan vetomiehenä vuodet 1980-86 ansiokkaasti toiminut Tuomo Penttilä koki taakan liian raskaaksi vaatimustason kasvaessa vuosi vuodelta. Seuran hallituksen jäsenet perustivat Penttilän tuella alkuvuodesta 1986 Tamhockeyn tilalle Liiga-Tappara ry:n, jonka vastuulle siirrettiin Tapparan edustus- ja A-juniorijoukkueen käytännön toiminnan toteutus. Tuomo Penttilän puheenjohtajan nuijan peri tamperelainen pankinjohtaja Ilkka Pehkonen, mutta hänen vastuulleen ei säilytetty enää vetovastuuta koko toiminnasta. Suurin muutos entiseen oli toimitusjohtajan vakanssin synnyttäminen ja Kalevi Nummisen palkkaaminen kyseiseen toimenkuvaan – eräänlainen managerin pesti oli vakinainen, mikä merkitsi oman toimen ohessa –jääkiekkojohtajien ajan loppumista Tapparassa. Seuran pitkäaikainen henkilöitymä, entinen huippupelaaja ja mestarivalmentaja Numminen oli luonnollinen valinta historiantekijäksi.³⁰²

Tapparan urheilullinen menestys 1980-luvulla jatkoi Nummisen 1970-luvun valmennusvuosien pohjustamaa menestyskulkua ja huipentui kolmeen peräkkäiseen Suomen mestaruus-

²⁹⁹ Kesport Urheilu-Asema Tampereen rautatieaseman vieressä.

³⁰⁰ Icer Oy oli Tapparan taustalle vuonna 1985 perustettu yhtiö, jonka tarkoituksena oli erilaisten liiketoimintojen kautta hankkia Tapparalle lisärahoitusta. Kts. lisää Wacklin 2005, s. 177 ja s. 185.

³⁰¹ Wacklin 2005, s. 177; KN6 haastattelu 25.2.2008.

³⁰² Wacklin 2005, s. 177; IP haastattelu 31.1.2008.

teen vuosina 1986-88. Toimitusjohtajaksi siirtynyt vanha mestarivalmentaja aloitti uudessa työssään aallon harjalla. Myös pelaajadebyytti Tapparassa oli aikanaan alkanut onnellisissa merkeissä, seitsemän mitalirikasta vuotta perä jälkeen, kunnes koittivat kovemmat ajat. Valmennusvuosina puolestaan menestystä joutui tovin odottamaan – Nummisen aiempi Tappara-ura kertoi menestyksen kulkevan sykleissä. Numminen ymmärsi historian merkityksen tai paremminkin opetukset ja tiesi menestyskulun loppuvan, mikäli tyydyttäisiin asioiden nykytilaan. Toimitusjohtaja Numminen ja puheenjohtaja Pehkonen tarttuivat yhdessä historian haasteeseen tavoitteenaan mahdollisesti tulevan taantumusvaiheen välttäminen. Herrat kokosivat yhteen johtavia kotimaisia jääkiekkoasiantuntijoita ja laativat New York Islanders – nimikkeellä kulkeneen suunnitelman karikoiden välttämiseksi.³⁰³ Mutta mikään ei auttanut, vuonna 1990 Tappara saavutti vielä kolmannen sijan jääkiekon SM-liigassa, mutta jo keväällä 1992 joukkue vajosi liigakarsintoihin asti.³⁰⁴ Kaudella 1991-1992 tilanne äityi jopa niin kriittiseksi, että Tapparahan hallitus puheenjohtaja Pehkonen johdolla joutui taivuttelemaan Nummisen hetkeksi joukkueen vastuovalmentajan tehtäviin oman toimensa oheen.³⁰⁵ Katastrofikausi päättyi voitokkaisiin liigakarsintoihin, joissa joukkueen henkisen takalukon aukaisi Nummisen asiantuntijaverkostoon kuulunut professori Matti Suonperä.³⁰⁶

Kesällä 1993 Tapparahan johdossa tapahtui uudistuksia, ensin puheenjohtaja Pehkonen väistyi tehtävästään ja heti perään uudeksi toimitusjohtajaksi nimitettiin Nummisen vanha valmentaja, pankinjohtaja Mikko Leinonen³⁰⁷. Syrjäytetyille managerille tarjottiin erityistehtäviä seuran varainhankinnassa ja sponsoritoiminnassa, mutta Numminen päätti vetäytyä kokonaan Tapparahan toiminnasta.³⁰⁸ Nummisen toimitusjohtaja-aika, vuodet 1986-93, olivat miehen viimeinen palvelus kasvattajaseura Tapparalle – edistyksellistä toimintaa jo pelaajana sekä varsinkin valmentajana suosinut Numminen jatkoi samalla linjalla toimitusjohtajana, uusien ajatusten ja toimintatapojen lanseeraajana koko suomalaiseen jääkiekkokenttään.

³⁰³ New York Islanders –projektin nimi tulee samannimisestä NHL-joukkueesta, joka voitti sarjan mestaruuden neljästi peräkkäin vuosina 1980-83, ja vajosi pian sen jälkeen NHL:n alempaan kastiin.

³⁰⁴ Suikki 2002, s. 184-185.

³⁰⁵ Tapparahan hallitus erotti 12.11.1991 päävalmentaja Rauno Korven ja toimitusjohtaja Numminen hoiti valmennustehtävää 19 ottelun ajan kunnes 27.2.1992 palkkasi toimeen entisen Tappara-maalivaardin Pertti Hasasen. <http://www.tappara.fi/historia/valmentajat.html>.

³⁰⁶ IP haastattelu 31.1.2008; ”Tappara” 1992, s. 5.

³⁰⁷ Pelasi Tapparassa kaudet 1973-77, Suomen Jääkiekkoleijona nro 101. Kts. lisää Lahti 2004, s. 220-221.

³⁰⁸ Wacklin 2005, s. 197.

6.2. Uudistaja

Kevättalvella 1986 Numminen tarttui uuteen tehtävään ja sen mukanaan tuomiin haasteisiin. Omat heikkoutensa aina reilusti tunnustanut uuden karhea toimitusjohtaja hankki itselleen vetoapua eri alojen asiantuntijoilta – jääkiekkopuolen asiantuntemus oli omasta takaa, mutta esimerkiksi markkinointi- ja taloudenpitoasioissa hän nöyrästi pyysi asiantuntija-apua. Toimitusjohtaja-ajan luottomiehiksi tulivat talousmies Ilkka Pehkonen ja mainonta- ja markkinointiammattilainen Paavo Mäkilä. Kaksikon tuella Numminen aloitti lukemattomien uudistusten sarjan Tappararan toiminnassa. Uusille linjauksille oli todellista tarvetta, sillä seuran talous ei ollut parhaassa mahdollisessa tilassa, mikä varmasti osaltaan johtui siitä, että huolimatta joukkueen vahvasta urheilullisesta menestyksestä olivat katsojaluvut huolestuttavan alhaiset.³⁰⁹ Seurojen tärkein tulonlähde oli lipunmyynti ja se osa-alue vaati Tapparassa terästyttä: vuosien 1980-86 kotiotteluiden yleisökeskiarvo oli 4431 katsojaa ottelua kohden. Nummisen ja Mäkilän toimien avulla seuraavan kuuden vuoden keskiarvoksi saatiin jo 5533 katsojaa, eli kotiotteluita jännitti paikan päällä noin 1100 katsojaa enemmän kuin edellisellä kuuden vuoden jaksolla.³¹⁰

Toimitusjohtaja Nummisen ensimmäisiä avauksia uudessa tehtävässään oli muhkean kausijulkaisun kokoaminen. Tappara oli jo 1970-luvulla julkaissut Nummisen ja Mikko J. Westbergin toimesta kolme Tappara-lehteä ja tämän perinteen Numminen halusi takaisin.³¹¹ Taustalla oli markkinointinäkökulman lisäksi seuran taloustilanteen kohottaminen: seuran kassa oli tyhjä ja Nummista huoletti oman palkan ohella toimiston väen tilipussien kohtalo. Numminen ja Mäkilä laativat nopeasti konseptin uudesta seurajulkaisusta, hankkivat runsain mitoin Tappara-henkisiä mainostajia ja kokosivat ammattitoimittajan avustuksella lehden toimittuksellisen materiaalin – syyskuussa 1986 ilmestyi Mestari Tappara –kausijulkaisu jokaiseen tamperelaiseen kotiin ilmaisjakeluna. Lehti tuotti Tapparalle taloudellista voittoa, kiitos sanokan mainostajajoukon sekä korkean hinnoittelun, ja julkaisusta tehtiin joka vuotuinen perinne. Jatkossa sen levikkialuetta laajennettiin käsittämään koko Pirkanmaa, mikä tarkoitti noin 200 000 kappaleen levikkiä. Lehden rinnalle ilmestyi seuraavana vuonna Tappara-kalenteri, joka oli myös mainosrahoitteinen joka kodin ilmaisjakelutuote. Lehden ja kalenterin mukana levisi myös erilaisten Tappara-tuotteiden postimyyntiluettelo, mitä kautta kannattajien onnis-

³⁰⁹ KN6 haastattelu 25.2.2008; Pmä haastattelu 21.8.2007; IP haastattelu 31.1.2008.

³¹⁰ <http://www.tappara.fi/historia/yleiso.html> (5.5.2008), Yleisömäärät 1958-2008.

³¹¹ ”Tappara vauhdissa” vuonna 1971, ”Tappara juhlii” 1972 ja ”Tappara – ammattimiehet asialla” 1973. Kalevi Nummisen yksityisarkisto.

tui tilata erilaisia suosikkiseuransa logolla varustettuja tuotteita.³¹² Seurajulkaisu ja joukkuekalenteri, fanitavaran postimyyntiä unohtamatta, olivat laajuudessaan oivalliset päänavaukset suomalaisessa jääkiekossa, huomattava markkinointikeino ei ollut ainoastaan ilmainen vaan tuotti seuralle jopa taloudellista voittoa.

Lehdet ja kalenterit tavoittivat hyvin oman seutukunnan nuoret, jotka haluttiin sitouttaa tapparalaiseen ajatusmaailmaan, joukkueen elinikäisiksi kannattajiksi. Numminen ideoi tavan tavoittaa nuoriso myös oman maakunnan ulkopuolelta: hän lähetti eri otteluihin yksittäisten kuntien nuorisolautakunnille 50 ilmaista pääsylippua. Yleensä kunnat tarttuivat täkyyn ja järjestivät nuorisolle kuljetukset Tampereelle ja takaisin. Näin Tapparan kannatusaluetta saatiin laajennettua ja tavoitettiin runsain mitoin tulevaisuuden potentiaalisia lipunmaksajia.³¹³

Edellä mainitut toimet nostivat välittömästi yleisömääriä, mutta jokaisen liikkeen takana oli myös kauas kantoinen ajattelu kannattajakunnan laajentamiseksi. Kasvaneet pääsylipputulot kohensivat seuran taloustilannetta ja sama seuraus oli Nummisen kehittämällä, yritysasiakkaille suunnatulla Kirvesklubi-konseptilla, joka perustui eri sidosryhmien erityiseen huomiointiin ottelutapahtumien yhteydessä. Numminen varusti kotipeleihin kaikki mahdolliset Hakametsän jäähallista löytyneet sisätilat ja järjesti niissä erätauoilla yritysasiakkaille ruokaa ja juomatarjoilua, jonka ohessa joko hän tai puheenjohtaja Pehkonen kävivät henkilökohtaisesti tervehtimässä vieraat ja kertomassa joukkueen viime hetken kuulumiset. Tappara oli ensimmäinen suomalainen jääkiekkoseura, joka otti käyttöönsä tällaisen systemaattisen erityiskohtelun tarjoamisen, mikä nykyään on arkipäivää jo alemmillakin sarjatasoilla.³¹⁴

Numminen osoittautui mestarilliseksi yhteistyökumppanien sitouttajaksi, mistä oli suunnaton hyöty varsinkin 1990-luvulla, kun Tapparan pelillinen ote heikkeni samaan aikaan valtion talouden kanssa. Tapparan toimitusjohtajana hän piti säännöllisesti yhteyttä sponsoreiden edustajiin, tapasi heitä kasvokkain, kertoi joukkueen tilanteesta tai jääkiekkomaailman sisäpiirin huhuista sekä muisti heitä aika ajoin Tappara-tuotteilla. Nummisen henkilökohtainen karisma ja meriitit avasivat ovet isojenkin firmojen toimitusjohtajien työhuoneisiin – heillä oli aina aikaa Nummisen Kallulle ja päinvastoin.³¹⁵ Nummisen työn arvo paljastui lopullisesti taloudellisen laman puristettua sponsorimarkat entistä tiukemmalle. Kaudeksi 1991-92

³¹² KN6 haastattelu 25.2.2008; PMä haastattelu 21.8.2007; IP haastattelu 31.1.2008.

³¹³ PMä haastattelu 21.8.2007.

³¹⁴ IP haastattelu 31.1.2008.

³¹⁵ IP haastattelu 31.1.2008.

Numminen onnistui vaikeassa tilanteessa neuvottelemaan uudeksi pääyhteistyökumppaniksi seuran kaikkien aikojen tuottoisimmalla sopimuksella Fazerin, osin varmasti poikkeuksellisen lähestymistavan kautta: Tappara pelasi jokaisen erän erilaisilla pelipaidoilla, kolme eri Fazerin merkkituotetta saivat kukin parhaan mainospaikan Tapparan pelipaidoista yhdeksi eräksi.³¹⁶ Ensimmäinen Fazer-kausi oli pelillinen katastrofi putoamissarjoineen, mutta Fazer jatkoi silti seuraavallakin kaudella joukkueen tukemista, mistä kävi kiittäminen Nummisen henkilökohtaista paneutumista suhteiden hoitoon yhteistyökumppanien kanssa.

Historia ja sen arvostus olivat aina merkinneet paljon Nummiselle ja hän halusikin juurruttaa vastaavaa ajattelutapaa myös Tapparan toimintaan. Tämä näkyi parhaiten Tapparan avatessa vuonna 1991 uuden toimiston Sammonkadun varteen, missä uusien toimitilojen seiniä koristivat Nummisen pitkäaikaisen keräämisen tulokset: kattava ja upea Tapparan ja TBK:n historian vaiheet ja merkkihenkilöt sisältämä valokuvakokoelma. Lisäksi toimistolta löytyivät Nummisen kokoamat lehtileikekansiot seuran historiasta. Mutta Numminen ei jämähtänyt paikoilleen historian tuudittamana, vaan siirtyi luonnollisesti menneen muistamisesta modernin ajan vaateiden kehittämiseen, mistä osoituksena Mikko Rontun kanssa suunniteltu ja toteutettu pääsylippu-uudistus, joka vei pääsylippukaupan tietokoneaikaan.³¹⁷

Kalevi Numminen oli innovatiivinen toimitusjohtaja, jonka lukemattomia uudistuksia ja keikiluja ei voi millään sisällyttää yhteen opinnäytetyön alalukuun, mutta edellä mainittujen esimerkkien kautta saa jo riittävän kuvan miehen uudistajan luonteesta – Numminen näytti jälleen kerran mallia muille suomalaisille jääkiekkoseuroille, tällä kertaa täysillä toimeensa paneutuneena toimitusjohtajana. Perässä seuraajien kärkinimeksi nousi Helsingin Jokereiden pääomistaja Hjallis Harkimo, joka nosti vaatimustason taas uusiin korkeuksiin.

³¹⁶ Wacklin 2005, s. 187.

³¹⁷ KN6 haastattelu 25.2.2008; Tapparan kausijulkaisu 1990-1991, s. 43.

7. LOPPUTULOS

Kalevi Nummisen ura ja ansiot suomalaisessa jääkiekkoilussa ovat poikkeuksellisen komeat. Pelaajana, mailatehtailijana, valmentajana ja seurajohtajana toimineen Nummisen karriäärin leimaavin piirre on uusien avauksien tekeminen, halu kokeilla ja tehdä asioita eri tavalla kuin mihin aiemmin oli totuttu. Kaikessa tekemisessä oli aina vara parantaa ja siihen mahdollisuuteen Numminen nöyrästi tarttui monia muita tarmokkaammin ja systemaattisemmin – konservatiiviseksi mielletty Numminen olikin innovatiivinen uudistaja.

Kaikki lähti jääkiekon pelaamisesta ja jossain toisessa kaupungissa kasvaessaan Kalevi Nummisen henkilöhistoria olisi saattanut muodostua hyvinkin erilaiseksi. Suomen jääkiekkoilun kehdoiksi mainitulla Tampereella urheilullisesti lahjakkaan nuorukaisen lajivalinta osui odotetusti jääkiekkoon ja lajin ja Nummisen välille syntyi ikuinen rakkaustarina, joka poiki hänelle unohtumattomia kokemuksia sisältäneen työuran sekä toisaalta kotimaiselle jääkiekkoilulle todella arvokkaan kehittäjän.

Vain 17-vuotiaana vuonna 1957 alkanut pääsarjaura Tapparán mestaruussarjajoukkueessa päättyi melko varhain, jo 29-vuotiaana vuonna 1969. Nummisen pelivuotia leimasivat ajalle epätyypillisen vakava suhtautuminen pelaamiseen. Hän oli yksi ensimmäisiä harjoitteluun panostaneita kotimaisia jääkiekkoilijoita. Seitsemän SM-mitalia ja yhdeksän arvokisaedustusta rikkaampana kaukaloista vetäytynyt maajoukkueemies ei suinkaan jäänyt tyhjän päälle vaan jatkoi päätoimessaan Montrealin mailatehtaan myyntipäällikkönä. Montrealiksi ristityn jääkiekkomailan Numminen oli kehittänyt paljon aiemmin, jo vuonna 1960. Oman mailan kehittämisen taustalla olivat samat tekijät kuin pelaajavuosien tinkimättömässä harjoittelussa – miksi tyytyä olemassa oleviin patenttiratkaisuihin, joilla varmasti tulee toimeen, mutta oma maksimaalinen potentiaali jää hyödyntämättä.

Oma pelaaminen ja usko suomalaiseen puuhun ajoivat nuorukaisen kehittämään uudenlaisen, omanlaisensa suomalaisen mailan. Innovatiivinen ja energinen Numminen tarvitsi rinnalleen kokeneemman liikemiehen tuomaan yhtälöön liikemiesvaistoa ja ennen kaikkea rahoitusta. Kuka tietää millaisen mutkan Nummisen ja Montrealin tarina olisi saanut, jos Mikko J. Westerberg ei olisi innostunut Nummisen kehittämästä bisnesideasta. Siinä vaiheessa Toronton ja Rahusen veljesten tarjous olisi saattanut muuttaa koko suomalaisen mailabisneksen kulun.

Tammer-Urheilun aika oli sopivaa ja tarpeellista harjoittelua Montreal-yrittäjille. Pienissä puitteissa, vähäisellä riskillä oli hyvä opetella alan saloja. Nummisen pelaaminen mahdollisti ainutkertaisen mahdollisuuden tutustua ”kädestä pitäen” ison kanadalaisen mailavalmistajan osaamiseen. Northland-kokemus käänsi uuden lehden Montreal-mailojen historiassa, kun uudet oivallukset käynnistivät yrityksessä suurten muutosten voimat. Yhtiön virallinen nimi vaihtui Montreal-Urheilu Oy:ksi ja mailojen valmistus siirtyi oman tehtaan tuotantolinjoille. Panostus oli suuri, mutta samalla myös odotukset kasvoivat, pelkkä kotimaankauppa ei enää riittänyt ja katseet käännettiin ulkomaille.

Vientikauppa aukesi Ruotsin kautta muualle Eurooppaan ja lopulta Montrealin laatumailoja myytiin jo aina Kanadassa ja USA:ssa asti. Merkille pantavaa Montrealin ”maailman valloituksessa” oli suomalaisten tai vähintään Suomessa syntyneiden myyntimiesten toiminta. Keski-Eurooppaan, Kanadaan ja Yhdysvaltoihin hyökättiin suomalaisvoimin. Vientikaupan ja samalla muiden Montrealin merkittävien hankkeiden taustalla oli iso ja kiistämätön osuus Nummisen pelaajauralla. Pelaaminen vaikutti jokaiseen liiketoiminnan osa-alueeseen. Nummisen ja Montrealin tarina ei ole tämän asian suhteen ainutkertainen, myös Kohon ja Kari Aron tarina lienee hyvinkin samankaltainen. Montreal-mailatehdas on edelleen toiminnassa, ainoana suomalaisena mailatehtaana, ja Nummisen kolmen lapsen omistuksessa.

Valmentaminen oli kiehtonut jääkiekkoilija Nummista kovasti jo pelivuosina. Vuoden tauko huippujääkiekosta riitti akkujen lataamiseen ja vuodesta 1970 alkoi Kallun menestykseäs valmentajaura. Tapparän valmennusvastuun otti Numminen ja seurassa puhalsivat muutenkin muutoksen tuulet, kun Mikko J. Westerberg vuokrasi Tapparän edustusjoukkueen ja ryhtyi ensimmäisenä Suomessa avoimesti maksamaan pelaajille rahallista korvausta. Nummisen osana oli tehdä harrastelijoista puoliammattilaisia ja systemaattisen harjoittelun kautta kasvatata Tapparasta Suomen huippujoukkue. Nummisen pitkäntähtäimen suunnitelmat ja lähes ammattimainen harjoittelu tuottivat tulosta Tapparän noustessa Suomen ykkösseuraksi. Samalla Tappara asetti esimerkin muille suomalaisille seuroille, mikä pitkällä tähtäimellä vaikutti ja vauhditti kotimaisen jääkiekkoilun tason nousuun.

Onnistumiset seuratasolla toimivat näyttönä Nummisen osaamisesta ja Suomen Jääkiekkoliiton palkkasi hänet suomalaisen jääkiekkoilun lippulaivan A-maajoukkueen päävalmentajaksi

vuonna 1973. Ensimmäinen pesti maajoukkueessa päättyi katkeriin koti MM-kisoihin vuonna 1974, kun ensin mysteerinen doping-tapaus vesitti Suomen ensimmäisen arvokisamitalin ja SJL:n johdon toiminta johti periaatteen miehenä tunnetun Nummisen eroon päävalmentajan virasta. Numminen palasi maajoukkueen johtoon vuonna 1977 ja muutti suomalaista jääkiekkoilua ammattimaisempaan suuntaan seuraavan viiden vuoden aikana. Valmentajan esimerkilliset elämäntavat ja asennoituminen työhönsä siirtyivät ainakin osittain myös pelaajiston tunnusmerkeiksi.

Maajoukkuevuosien jälkeen Numminen palasi vuonna 1986 kasvattajaseuransa Tapparän palvelukseen – tällä kertaa toimitusjohtajaksi. Toimitusjohtajana Numminen osoittautui todelliseksi uudistajaksi, joka tavoilleen uskollisena ei tyytynyt valmiisiin toimintamalleihin, vaan kehitti Tapparän toimintaa monien uusien avauksien kautta. Kalevi Nummisen aktiiviura jääkiekon eri tehtävissä päättyi vuonna 1993 – takana oli yli 35 vuotta rakkaan lajin parissa.

Suomalainen jääkiekkoilu on vuonna 2008 saavuttanut tukevan jalansijan kotimaisessa urheilukentässä. SM-liiga on maan seuratuin palloilusarja, jääkiekkomaajoukkue menestyy ja sen otteet kiinnostavat valtaosaa kansasta, lajin olosuhteet ovat vähintään tasavertaiset muiden maailman kärkimaiden kanssa ja harrastajamäärät ovat valtavat ja käsittävät pelureita molemmista sukupuolista sekä lähes kaikista ikäryhmistä. Tästä kaikesta on osaltaan kiittäminen Kalevi Nummista – jääkiekon uudisraivaajaa.

LÄHDELUETTELO

ARKISTOLÄHTEET

Kalevi Nummisen yksityisarkisto, Tampere.

Montreal Oy:n arkisto, Padasjoki.

Suomen Jääkiekkoliiton arkisto, Suomen Urheilumuseon arkisto, Helsinki. (SJL ark.)

Konseptit ja toisteet

Kilpailukertomukset 1951-1978

Saapuneet asiakirjat

Pelaajasiirrot 1967-1969

Pelaajasiirrot 1969-1970

Pelaajasiirrot 1970-1971

Pelaajasiirrot 1971-1973

Pelaajasiirrot 1972-1974

Säännöt

Säännöt 1953-1974

Muut luettelot

Seurat 1954-1983

LEHDISTÖ

Tamperelaisen vuosikerrat 1969, 1970.

MUUT PAINETUT LÄHTEET

Kalevi Nummisen lehtileikekokoelma

Mikko J. Westerbergin lehtileikekokoelma.

Tapparan kausijulkaisukokoelma, kaudet 1971-1974 ja 1986-1994.

Tapparan kalenterit, kaudet 1987-1994.

KIRJALLISUUS

Aalto Seppo, Jokerit liukkaalla jäällä: 25 vuotta Jokeri-kiekkoa. Team-Erica Oy. 1992.

Aro Tauno, Jalkapallo. Teoksessa Urheilumme kasvot, osa 3 palloilu. Toimittanut Rantala Risto, Saikkonen Markku ja Tukiainen Seppo. Oy Scandia kirjat Ab Jyväskylä. 1973.

Autio Sari; Katajala-Peltomaa Sari; Vuolanto Ville, Historioitsijan arki & tutkimuksen prosessi. Vastapaino. 2001.

Heinimäki Marko, 1950-luku, jääkiekkoilun vuosikymmen? Pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto. 1999.

Honkavaara Aarne, Dynamo: Rakkaudesta jääkiekkoon – Aarne Honkavaaran tarina. Kurri Productions Oy; Suomen Urheilumuseosäitiö. 2001.

Honkavaara Aarne (e.a.), Kaukalon Leijonat: Suomalaista jääkiekkoa 60 vuotta. US-Mediat Oy. 1989.

Honkavaara Aarne, Menneet vuodet. Teoksessa Siniviivalla – Suomalaisen jääkiekkoilun kuumat vuodet. Suomen Jääkiekkoliitto ja Weilin+Göös. 1978.

Itkonen Hannu, Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Gaudeamus Kirja. 1996.

Jutikkala Eino, Tampereen historia III. Tampereen kaupunki. 1979.

Kauhala Hannu, Salakuljettajista Suomen mestareiksi. HIFK 100 vuotta Stadissa – 50 vuotta kaukalossa. Ligaföreningen HIFK. 1997.

Kivinen Osmo (e.a.), Kylmä kiekkosota: Kaksi mannerta, kaksi kulttuuria. Liikuntatieteellinen seura. 2000.

Kummola Kalervo, Vauhdikasta viihdettä: Jääkiekon SM-liiga 1975-1985. Jääkiekon SM-liiga ry. 1985.

Laelma Jyrki, Suuret ottelut. Teoksessa Siniviivalla – Suomalaisen jääkiekkoilun kuumat vuodet. Suomen Jääkiekkoliitto ja Weilin+Göös. 1978.

Laelma Jyrki, Suomen leijona ja kadonneen mitalin metsästys. Teoksessa Kaukalon Leijonat: Suomalaista jääkiekkoa 60 vuotta. US-Mediat Oy. 1989.

Lahti Janne & Paavola Juho, Suomen Jääkiekkoleijonat. Ajatus Kirjat. 2004.

Leinonen Kimmo, Ulkomaat alkoivat kiinnostaa. Teoksessa Kaukalon Leijonat: suomalaista jääkiekkoa 60 vuotta. US-Mediat Oy. 1989.

Lindroos Jan-Erik & Lohivesi Kari, Onnistu strategiassa. WSOY. 2006.

Mennander Ari & Mennander Pasi, Leijonien tarina: Suomen Jääkiekkoliiton historia 1929 – 2004. Ajatus Kirjat. 2003.

Mennander Ari & Mennander Pasi, Liigatähdet – Jääkiekon SM-liiga 30 vuotta 1975-2005. Ajatus Kirjat. 2004.

Numminen Kalevi, Kallun kiekkokoulu. Kustannus Oy Semic, 1979.

Mesikämmen Jani, Luonnonjäiltä areenoille, intohimosta leipäpuuksi – Ammattilaisuus suomalaisessa jääkiekkokulttuurissa ja kiekkoväen kertomuksissa. Suomen historian pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto. 2002.

Ollila Anne (ed.), Historical Perspectives on Memory. Suomen Historiallinen Seura. 1999.

Otila Jyrki, Tästä se alkoi. Teoksessa Siniviivalla. Suomen Jääkiekkoliitto ja Weilin + Göös. 1978.

Otila Jyrki, Varjosta valoon. Teoksessa Siniviivalla. Suomen Jääkiekkoliitto ja Weilin + Göös. 1978.

Paavola Juho, Tappara kaaoksen keskeltä suunnannäyttäjäksi. Historian proseminariesitelmä. Tampereen yliopisto. 2003.

Pakarinen Risto (toim.), Pienet marginaalit – Hockeyn parhaat 2003-2004. Finnjewel Oy. 2004.

Pelimiehiä, tulisieluja: Tampereen Ilves 50 vuotta. 1981.

Pohjalainen Ahti, Frank: Frank Mobergin tarina. WSOY. 2006.

Raevuori Antero & Otila Jyrki, Jääkiekkoilumme tähtiä ja tähtihetkiä. Werner Söderström Oy. 1968.

Raevuori Antero, Pitkä kiekko: Jääkiekon MM-kisat kautta aikojen. WSOY. 1997.

Raevuori Antero, Urheilusanakirja. WSOY. 2005. (Juva)

Rantala Jyrki, Koo-Vee: monen lajin mestarit 1929-2004. Koo-Vee. 2005.

Rantanen Vesa, Teppo ja Kalevi Numminen. Teoksessa Vuosituhannen tähdet. Intereuropean Publications Ltd Oy. 2000.

Rasila Viljo, Tampereen historia IV. Tampereen kaupunki. 1992.

Rossi Jyrki, Kohtaamisia – Suomalainen usko. Kirjapaja. 2003.

Saarinen Erkki, Jääkiekko. Teoksessa Urheilumme kasvot, osa 3 palloilu. Toimittanut Rantala Risto, Saikkonen Markku ja Tukiainen Seppo. Oy Scandia kirjat Ab Jyväskylä. 1973.

Salo Urho (toim.), Tampereen Pyrintö 100 vuotta. Tampereen Pyrintö ry. 1996.

Seppälä Raimo, Tahko. Otava. 1982.

Siniviivalla: Suomalaisen jääkiekkoilun kuumat vuodet. Weilin+Göös. 1978.

Suikki Reijo (päätoim.), Jääkiekkokirja 2002 – 2003. Egmont kustannus Oy Ab. 2002.

Suikki Reijo (toim.), Montrealin tarina. Egmont kustannus Oy Ab. 2004.

Sulkava Esa, Suomalainen maila – maailman valio. Teoksessa Siniviivalla. Suomen Jääkiekkoliitto ja Weilin + Göös. 1978.

Summanen Raimo, Meidän päivä: Valmentamisen vaikea taito. Teos. 2005.

Syrjämaa Taina (toim.), Arjen muisti ja unohdus. Turun yliopisto, Historian laitoksen julkaisuja n:o 53. 1999.

Tammerfors Bollklubb, Tammerfors Bollklubb r.f. 50 år/vuotta. Satapaino Ky. 1982.

Wacklin Matti, Kirvesrinnat – Tapparan tarina. Tamhockey Oy. 2005.

Wacklin Matti, Petsamo – Kapeaa leipää, laveaa elämää. Tampere. 1998.

Wacklin Matti, Tammela – Suutarien pääkaupunki. Tampere. 1997.

Wahlsten Juhani, Hakkaa päällä, Suomen poika. Weilin+Göös. 1969.

Viherkenttä Antero, Pesäpallo. Teoksessa Urheilumme kasvot, osa 3 palloilu. Toimittanut Rantala Risto, Saikkonen Markku ja Tukiainen Seppo. Oy Scandia kirjat Ab Jyväskylä. 1973.

HAASTATTELUT

Kalevi Nummisen haastattelut

Numminen, Kalevi (Lyhenne alaviitteessä KN ja haastattelun numero); jääkiekkoilija, myyntipäällikkö, valmentaja, toimitusjohtaja, senior partner, synt. 1940. Kts. lisää: liite.

KN1; Tampereella 24.3.2003. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne fil.kand. Juho Paavolan hallussa, muistiinpanot Janne Lahden hallussa.

KN2; Tampereella 21.2.2005. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne ja muistiinpanot tekijän hallussa.

KN3; Tampereella 28.2.2005. Haastattelija Janne Lahti, muistiinpanot tekijän hallussa.

KN4; Tampereella 19.4.2005. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne ja muistiinpanot tekijän hallussa.

KN5; Tampereella 6.8.2007. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne ja muistiinpanot tekijän hallussa.

KN6; Tampereella 25.2.2008. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne ja muistiinpanot tekijän hallussa.

KN7; Tampereella 3.3.2008. Haastattelija Janne Lahti, haastattelu äänitetty, tallenne ja muistiinpanot tekijän hallussa.

Muut haastattelut

Alkula, Jukka (Lyhenne alaviitteessä: JA); jääkiekkoilija (1968-80), synt. 1952. Haastattelu Tampereella 8.2.2008.

Haapaniemi, Matti (MH); jääkiekkoilija (1960-70), Tapparan valmentaja (1967-68), synt. 1939. Haastattelu Tampereella 21.2.2008.

Hietaniemi, Jaakko (JH); jääkiekkoilija (TBK ja Tappara 1933-50), Tapparan puheenjohtaja (1958-63), synt. 1920. Haastattelu Tampereella 10.4.2003.

Ilkka, Tapani (TI); entinen yleisurheilija, yleisurheiluvalmentaja, Suomen Urheiluopiston opettaja (1967-71), SUL:n koulutuspäällikkö (1971-74), Suomen Urheiluopiston rehtori (1976-2006), SUL:n puheenjohtaja (1983-90), Suomen olympiakomitean puheenjohtaja (1989-2004), Professori (2006-), synt. 8.8.1941. Puhelinhaastattelu 8.2.2008.

Kummola, Kalervo (KK); Turun Palloseuran markkinointipäällikkö (1973-75), SM-liigan toimitusjohtaja (1975-1987), Suomen Jääkiekkoliiton puheenjohtaja (1997-), synt. 1945. Haastattelu Tampereella 3.1.2008.

Leppänen, Antti (AL); jääkiekkoilija (Tappara 1967-80), synt. 1947. Haastattelu Tampereella 16.1.2008.

Marjamäki, Pekka (PMarj); jääkiekkoilija (Tappara 1964-82), synt. 1947. Haastattelu Ylöjärvellä 16.1.2008.

Marttila, Pentti (PMart); Kalevi Nummisen lapsuuden ystävä ja naapuri, Tampereen kaupungin työpäällikkö (eläkkeellä), synt. 1942. Haastattelu Tampereella 21.2.2008.

Mäkilä, Paavo (PMä); Kalevi Nummisen pitkäaikainen yhteistyökumppani ja ystävä (1967-), mainostoimiston johtaja (eläkkeellä), synt. 1932. Haastattelu Tampereella 21.8.2007.

Numminen, Pirkko (PN), liikuntatieteen tohtori, naimisissa Kalevi Nummisen kanssa (1964-), synt. 1941. Haastattelu Tampereella 7.8.2007.

Pehkonen Ilkka (IP), pankinjohtaja, Liiga-Tapparan puheenjohtaja (1986-93), synt. 1952. Haastattelu Tampereella 31.1.2008.

Tamminen, Juhani (JT); jääkiekkoilija (1966-85), jääkiekkovalmentaja, synt. 1950. Haastattelu Lempäälässä 6.2.2008.

Westerberg, Mikko J. (MW); Tammer-Urheilun/Montreal-Urheilun toimitusjohtaja (1960-75), Liiga-Tapparan puheenjohtaja (1970-76), synt. 1932. Haastattelu Tampereella 14.4.2005.

INTERNET

<http://www.brynas.se> (10.5.2008)

<http://www.iihf.com/iihf-home/history.html> (10.5.2008)

<http://www.tappara.fi/hist.html> (5.5.2008)

– Kausikertomukset 1942-2008

<http://www.tappara.fi/historia/valmentajat.html> (5.5.2008)

<http://www.tappara.fi/historia/yleiso.html> (5.5.2008.)

LIITE

Kalevi Numminen – Jääkiekko-CV

Jääkiekkopelaajana:

Junioriotellut 1952 – 1959, TBK ja Tappara

1952 – 1955	TBK C- ja B-juniorit
1955 – 1959	Tappara A-juniorit
1959	A-junioreiden SM-kulta

Miesten ottelut 1957 – 1969, Tapparan edustusjoukkue

1958	SM-hopea
1959	SM-kulta
1960	SM-hopea
1961	SM-kulta
1962	SM-pronssi
1963	SM-hopea
1964	SM-kulta

Yht. 201 SM-sarjaottelua, 41 maalia ja 40 syöttöä = 81 tehopistettä, 211 jäähyminuuttia
3 SM-kultaa, 3 SM-hopeaa ja 1 SM-pronssi

Miesten ottelut 1958 – 1967, Suomen jääkiekkomaajoukkue

1959	MM-kilpailut, Praha
1960	Olympialaiset, Squaw Valley
1961	MM-kilpailut, Geneve ja Lausanne
1962	MM-kilpailut, Colorado Springs
1963	MM-kilpailut, Tukholma
1964	Olympialaiset, Innsbruck
1965	MM-kilpailut, Tampere
1966	MM-kilpailut, Ljubljana
1967	MM-kilpailut, Wien

Yht. 143 A-maaottelua, 18 maalia ja 14 syöttöä = 32 tehopistettä
7 MM-kilpailut ja olympialaiset

Jääkiekkovalmentajana:

Pelaajavalmentaja, Tappara 1966 – 1968

Päävalmentaja, Tappara 1970 – 1979

1973	SM-pronssi
1974	SM-hopea
1975	SM-kulta
1976	SM-hopea
1977	SM-kulta
1978	SM-hopea
1979	SM-kulta

Yht. 366 ottelua, 222 voittoa, 43 tasapeliä ja 87 tappiota

3 SM-kultaa, 3 SM-hopeaa ja 1 SM-pronssi

SM-valmentajapalkinto 1975, 1977 ja 1979

Päävalmentaja, Suomen A-maajoukkue 1973 – 1974 ja 1977 – 1982

1974	MM-kilpailut, Helsinki
1978	MM-kilpailut, Praha
1979	MM-kilpailut, Moskova
1980	Olympialaiset, Lake Placid
1981	MM-kilpailut, Tukholma
1981	Kanada Cup, Kanada
1982	MM-kilpailut, Helsinki ja Tampere

Yht. 165 ottelua, 5 MM-kilpailut, 1 Olympialaiset ja 1 Kanada Cup

Seurajohtajana

Toimitusjohtaja, Tappara 1986 – 1993

1987	SM-kulta
1988	SM-kulta
1990	SM-pronssi

Yht. 2 SM-kultaa ja 1 SM-pronssi

Muita ansioita jääkiekkoilussa:

- Suomen Liikuntakulttuurin ja Urheiluelämän kultainen ansioristi 26.2.2005
- Suomen Jääkiekkoliiton suuri ansioristi nro 12 vuonna 2005
- Suomen Jääkiekkoleijona nro 44
- Tapparan seurahistorian ensimmäinen pelinumeron (nro 2, Numminen) jäädyttäminen ja nostaminen Hakametsän jäähallin kattoon vuonna 1996
- SM-liigan vuoden valmentaja –palkinto vuodesta 1995 ”Kalevi Numminen palkinto”
- Suomen Valmentajat ry:n kunniajäsenyys vuonna 2001
- Suomen Jääkiekkoliiton kultainen ansiomerkki nro 172
- Suomen Jääkiekkoliiton hopeinen ansiomerkki nro 319
- SM-liigan hopeinen ansiomerkki nro 30
- Vuoden jääkiekkovalmentaja 1975, 1977 ja 1979
- SM-sarjan All Star –pelaaja 1964 ja 1967
- Kirjailija, ”Kallun kiekkokoulu”, 1979.
- Tampere Cupin perustaja 1989
- et cetera